

Naročnina znaša mesečno 25.— Din,
za inozemstvo 40.— Din.

Uredništvo:

Ljubljana: Knafljeva ulica 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Aleksandrova cesta 13. Te-
lefon št. 440

Celle: Kocenova ul. 3. Telefon št. 190

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifa

JUTRO

Upravništvo: Ljubljana, Prešernova
ulica 54. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelk: Ljubljana, Prešer-
nova ulica 4. — Telefon št. 2492.
Podružnica Maribor: Aleksandrova
cesta št. 13. — Telefon št. 455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Računi pri pošti ček zavodih: Ljub-
ljana št. 11.842; Praha číslo 78.180;
Wien št. 105.241

OSEMDESETLETNICA PREZIDENTA T. G. MASARYKA

Danes pred 80 leti se je v skromni koči graščinskega kočijaža Masaryka v Hodoninu rodilo dete, ki so ga krstili za Tomaža. Rasel je v zdravju in bil je bister otrok. V šoli je gospod dekan gladi malega Tomaža po glavi in dejal: »Fant se zanima za razne reči, lahko bi bil učitelj.« Gospod dekan ni rekel, da bi bil dober tudi za duhovnika, tako visoko sinček graškega hlapca ni smel povzpeti oči. In vendar je postal duhovnik! Svečenik velike ideje svojega naroda, ki od Husovih časov preko Komenskega, Kollárja, Palackega in Havlička veže dobo duhovnega prerodenja z dobo narodne obnove in dviga mali zapadni slovanski narod v osrčje človeške kulture in narodnega napredka.

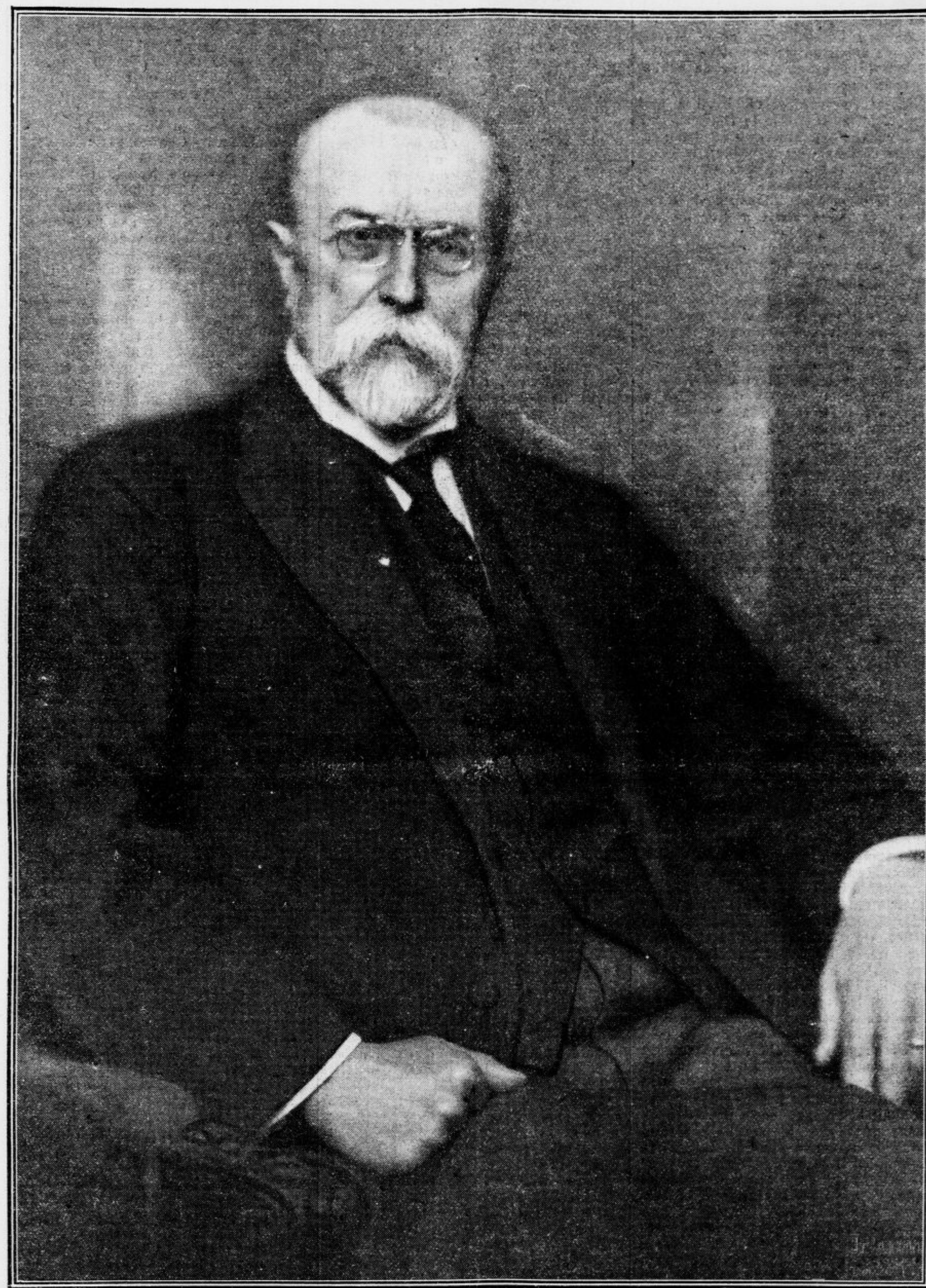
Dekanove besede so okorajšile mamo in Tomaž je prišel v bližnje Čejkovice na realko, ki je v tistih časih imela značaj nekake meščanske šole. Po dveh letih je mladi Masaryk, sam še dečko, postal pomožni učitelj, čakajoč da ga sprejmejo v učiteljske. Kmalu je zopet zamenjal vlogo učitelja z vlogo učenca in nikdar več se ni vrnil, da deci razlaga elementarne pojme spoznanja in znanja. In vendar! Usojeno mu je bilo, da ostane učitelj vse svoje življenje, učitelj svojega naroda, vzgojitelj k dobremu in lepemu, pedagog, ki je češki narod pripravil na najtežji izpit zrelosti.

Iz domačega moravskega Hodonina so poslali stariši Tomaža na Dunaj na »krušne študije«. Blagohoten protektor ga določi za ključavničarja in pri dunajskem mojstru mu dajo, da izdeluje podkvice za kmečke čevlje. Zvečer v bedni kamrici tolaži svoje domotožje in svojo žejno dušo s šolskimi knjigami, ki si jih je prinesel od doma. A ko mu jih nekdo ukrade zbeži mladi vajenec od mojstra, z Dunaja, k mami domov. Simboličen beg mladega češkega fantiča! Beg domov iz prestolnice države, katera svojim Slovanom krade celo duševno hrano. In simbolične Masarykove podkvice na kmečki čevlji! Mnogo decenijev pozneje so pete čeških legionarjev, od Masaryka okovane, v prah teptale glorio istega Dunaja.

Doma postane ponesrečeni dunajski ključavničar kovaški vajenec. Kratka je bila kovaška doba, a Tomaž se je dobro naučil: postal je eden izmed največjih kovačev svetovne zgodovine. Njegovo kladivo je dobro razbijalo obroč robstva, dobro kovalo usodo Evrope.

Iz kovačnice po srečnem naključju na gimnazijo in tu v ravni poti k znanstvenemu poklicu in v javno življenje. Življenje in šola sta izklesala značaj, božji dar ingenija je Masaryku dal silo, ki se je vedno jačje in globlje pričela uveljavljati v življenju češkega naroda. Na staroslavni češki Karlovi univerzi je v 90tih letih mladina dobila novega velikega učitelja. Študenti so mu dali šaljivi priimek »pastir«. Šaljiva beseda je najgloblje zajela pomen učitelja Masaryka. Skromni profesor je postal pravi pastir češke omladine, kateri je gradil filozofske temelje novega nazora na svet in na narod. Izklesal in utemeljil je mladim generacijam ideal lastnega naroda kot posebne kulturne in civilizatorične individualnosti, ki v najintimnejši zvezi z napredkom ostalega sveta ipak navzlic svoji številni šibkosti živi svoje samoniklo življenje in baš radi tega oplojuje vpliva na razvoj celokupne človeške kulture.

Življenje posameznika in življenje naroda mora biti osnovano na etiki, ljubezni in resnici. To so osnovna načela Masarykove vzgoje češkega človeka in češkega naroda. Politika se ne da ločiti od morale, to je princip, ki ga je Masaryk uveljavljal v javnem življenju. Napredek je dosegljiv le z delom, kateremu nobena podrobnost ni premalenkostna in ki ima postavljen trdne cilje. Cilj sam pa ne sme biti izven granic realnosti. Svoboda in demokracija sta neobhodna pogoja zdravega narodnega razvika. Temelj vseh narodnih teženj pa mora biti humanitetni ideal, človečanstvo po Kollárjem: Zakličesh li Slovan, naj se ti vedno odzove človek! V tem programu združuje Masaryk kot filozof, učitelj in politik osnovne smernice češke narodne ideologije in je kakor prorok in apostol: navdušene slednike ima, a masa naroda ga dolgo ne razume. Kakor poedinec, tako tudi narod težko prenaša resnico. Z moralnim pogumom, ki se ljudstvu zdi izdajalski cinizem, razbija Masaryk romantične svetinje narodne preteklosti, ako ne morejo obstati pred resnico. Njegova borba proti Kraljevskemu rokopisu mu skoraj prinese izobčenje iz narodne zajednice. Njegov boj v navidezno tako ob strani ležeči aferi mladega žida Hilsnerja, obtoženega ritualnega umora, ga difamira kot židovskega zapradanca. Ali Masaryk ne odneha razbijati predrazsodkov svojega naroda, da bi mu očistil pogled na realno življenje in ga pripravil y moralnem in političnem oziru za

velike odločitve, o katerih instinktivno slutijo, da prihajajo vedno bližje.

In ko zagrmí vihra svetovne vojne, vidimo realista Masaryka, moža ki je narodu priporočal politiko treznih in dosegljivih ciljev, vidimo politika, ki je stalno klical: »ne umirati, temveč živeti in delati!«, kako čez noč postavi cilj: življenje ali smrt, ter na samem začetku svetovne vojne, žrtvuje sebe in svoje, prične igrati veliko igro za biti ali nebiti svojega naroda. Masaryk postane vodja in organizator češkega nacionalnega odpora proti Avstriji, vse vrline filozofa in politika se zlijejo v osebnost državnika, ki raste vedno višje in višje ter stopa, on zastopnik skoraj nepoznanega naroda, ki je prisiljen na frontah prelivati kri svojih sinov za zmago germanske bloka, v zbor zvezdnikov in voditeljev tega sveta. Pod njegovim vodstvom vstaja kakor iz zemlje na zavezniški strani armada češkoslovaških legij, njegova avtoriteta neposredno vpliva na odločitve Amerike, Francije in Anglije. In zgodi se čudež: predno leži Avstrijska monarhija v razvalinah, priznava Velika antanta neodvisno češkoslovaško državo, ki še nima ozemlja, in njeno prvo pod Masarykom sestavljeno vladu, ki posluša še in partibus infidelium. V historičnem trenutku podpisava premirja sedijo zastopniki češkoslovaškega naroda kot enakopravni pri mizi zmagovalcev. Edinstven primer v zgodovini narodov, odkar obstoja svet!

Ob zatonu 1918. leta se vrača nekdanji skromni profesor in begunec v nečuvni

T. G. Masaryk

slavi kot izvoljenec naroda, kot osvoboditelj in ujedinitelj v domovino. Po dolgih stoletjih zavihra na staroslavnem Hradčinu zopet zastava samostojne češke države, ko vstopi v kraljevske dvorane prvi prezident Češkoslovaške Republike Tomaž Masaryk in objavi narodu izpolnitev proročanstva Komenskega: »Kar je prorokoval in molil Komenski se je izpolnilo doslovno: naš narod je svoboden, nezavisen in stopa ugleden in opir na splošne simpatije v družbo evropskih narodov.«

S to poslanico pričanja era prezidenta Masaryka, doba smotrenega dela za konsolidacijo narodne države, za solidarnost celokupnega njenega prebivalstva v delu za napredek, za kulturno, socialno in gospodarsko povzdigo. Uspehi so ogromni. Ne le v notranji politiki. Češkoslovaška Republika je mala država, toda njen ugled na svetovnem forumu, njena beseda v svetu narodov, v tehtnosti ne zastajata za mnogo večjimi, starimi državnimi narodi in češko ime si na vseh poljih človeškega napredka pridobiva zavidanja vredno avtoriteto. In povsodi je prezident Masaryk svetovalec, voditelj in pospeševatelj. Njegova ideja o poslanstvu malega naroda se pretvarja v dejstvo in njegova veličina sega v vrhove tega sveta. Tujerodni ocenjevalci njegovega dela ga postavljajo v eno vrsto z največjimi osebnostmi človeške zgodovine, imenu-

jejo poleg Washingtona in Lincolna Tomaža Masaryka in spoštujejo v njem največjega živega nositelja evropske solidarnosti ter ideje svetovnega miru.

Globoko je zasidrana Masarykova duša v slovanstvu. Nikdar ni bil panslavist v starem romantičnem smislu te besede. »Psvedoslaviji je že Havliček glavno odsekal, toda vedno skušajo ljudje ji napraviti novo. Mi moramo biti slovanski po vsebini in ideji, a ne le po obliki. Predvsem pa moramo slovanstvo spoznavati. Mnogi ne razumejo, da je mogoče ljubiti, a vendar ostati hladen in kritičen.« Vse to niso prazne besede. Klasično delo o Rusiji in o vplivu ruskega naroda na Evropo je izšlo izpod Masarykovega peresa in praktične zveze z vsemi slovanskimi narodi je baš Masaryk vedno z največjo vnetostjo gojil. Kot iskren Slovan in pristrčen prijatelj našega naroda je Masaryk vstopil tudi v našo zgodovino. Ne le kot učitelj mnogih naših mladih ljudi, ki so se vračali v domovino prepojeni njegovih naukov in usposobljeni za novo delo, ki je v marsičem preobrazilo tudi naše narodno življenje. Njegova slovanska ljubezen in njegova resnicoljubnost sta ga zanesli v vrtnice perfidne igre, ki jo je proti Jugoslovenom vprizorila Avstrija. V zagrebškem in Friedjungovem procesu, v aferi Vasičevih dokumentov, v spletkah dunajske diplomacije proti Srbiji je postal prof. Masaryk naš branitelj pred svetom, a s tem istočasno propagator naše nacionalne ideje. Njegove slavne borbe za našo stvar so bile historičnega pomena

Moderni človek ima čudežno geslo »humaniteta«, »človeštvo« — »človečanstvo«. S tem geslom izraža vse svoje težnje nekako tako, kakor jih je srednjeveški človek izražal z besedo »kristjan«. Ta humanitetni ideal, človečanstvo, je temelj vseh novodobnih teženj in zlasti tudi narodnih, kakor že vemo iz Kollárjevega izreka: »Zakličesh li Slovan, naj se ti vedno odzove človek.«

Noben človek ne bo svojega najglobljšega življenjskega prepričanja vsak trenutek pri vsaki malenkosti razlagal, ali vsak dostojen človek ima tako prepričanje in se trudi zanj. O pravem času mora to svoje prepričanje izraziti, običajno se bo pa po svojem prepričanju ravnal in upravljal. In nihče izmed nas ne dvomi, kako naj presoja ljudi, ki delajo (tudi v malenkostih) po tem prepričanju in kateri delajo brez njega, danes tako, jutri drugače, kakor nanese prilika... Trdnost prepričanja ne izključuje kompromisa pri delu. Kompromis v načelih je enostavno izključen. Kompromis dela, ne oseb, je možen, zlasti krasen; zakaj bi se n. pr. pri osnovanju knjižnice ne mogli združiti ljudje raznih strank? Ali noben kompromis ne sme porušiti načela; popustiš li enkrat, dvakrat — in že je po prepričanju!

Ne priznavam absolutne enakosti. Ne, da ne bi hotel, ali skušenost mi pravi, da si ljudje niso enaki po svoji sili, svoji nadarjenosti, svoji okolici. Vsaki socialni reformi mora torej biti samo do tega, da doseže kolikor mogoče znosljivo neenakost. Zakon lahko ustanovi samo enakopravnost, nikakor ne enakostenjenosti.

Ne priznavam zahtevkov gospodarske enakopravnosti. Sem za strogo solidarnost, toda zametam komunizem.

Zametam gospodarski komunizem, ne verujem v duhovni komunizem (kakor ga n. pr. slika Marx) in zavračam spolni in rodbinski komunizem.

Priznavam, da je sedanja neenakost neopravičena. Danes ljudje umirajo zaradi lakote in umirajo — zaradi kruha, prenasajenja.

Ne verujem, da se da potrebna reforma izvesti samo gospodarsko. Zraven se mora provesti reforma нравov in nazorov.

Življenje brez alkohola zajamčujem višji nazor na življenje, tem razdostnejše in čistejše življenjsko razpoloženje in končno krasnejšo ureditev življenja.

T. G. Masaryk

in spadajo v najvažnejša poglavja našega Ujedinjenja. Ko je l. 1914. odhajal v emigracijo, je nosil v srcu ne le svojo češkoslovaško, temveč tudi našo jugoslovansko idejo in je z besedo, nasvetom in dejanjem ves čas bil sodelovnik v vsem delu za našo osvoboditev. L. 1909. so bili konfidenti javili avstrijskemu zunanjemu ministru, da je Masaryk na enem svojih jugoslov. potovanj poudarjal: »Močna jugoslovenska država je vsakemu Slovanu globoko v srce zapisana in je predpogoj ozdravljenja Evrope.« Sigurno je, da je konfident pravilno pogodil Masarykovo prepričanje. Vsa Masarykova dejanja so to pokazala. Veliki prijatelj Jugoslovenov se je vedno in se še danes ravno po besedah Havličkovih: »Mi moramo Jugoslovenom žetiti vse dobro in jim, kar moremo, pomagati, kajti med njimi in nami obstoji velika analogija. Čehi in Ilirci morajo biti pobratimi in morejo svetu pokazati dosedaj mu neznan vzgled prijateljstva dveh narodov...«

Za veke vekov bo blestelo Masarykovo ime tudi med učitelji in voditelji našega naroda in v temeljni kamen Jugoslavije so vklesane tudi njegove slavne začetnice!

Obdan od nedeljene ljubezni svojega naroda in njegovih slovanskih bratov, od spoštovanja vsega kulturnega sveta praznuje prezident Masaryk svojo osemdesetletnico. Še vedno je učitelj in vzgojitelj in generacijam naroda bodo svetili njegovi nauki, njegovi vzgledi na poti navzgor.

Dr. Albert Kramer.

Dr. Milan Prelog,

profesor na filozofski fakulteti v Skoplju

Masaryk in Jugoslovenci

Malokomu je sojeno, da doživi tako visoko starost in da lahko s tolikim zadovoljstvom v duši gleda svoje delo kronano z uspehom, kakor je to doživel Tomaž Masaryk. Vsa njegova domovina s ponosom gleda na svojega starešina. Masaryk pa tudi spada v vrsto zelo redkih ljudi: on je doživel priznanje ne samo svojega naroda, temveč priznanje vsega naprednega in izobraženega sveta. Mi, Jugoslovenci, pa se moramo na dan njegovega jubileja spomniti predsednika bratske Čehoslovaške še s posebno hvaležnostjo in pobožnostjo. Število naših vernih prijateljev v inozemstvu in tudi v sorodnih slovanskih deželah ni prav veliko. Med temi prijatelji pa se nad vse druge dviga osebnost T. G. Masaryka.

Tega bo že skoro štirideset let, kar se je Masarykovo ime prvokrat začelo na našem jugu. Tedaj je bil član mladočehske stranke (1891.) in poslanec v dunajskem parlamentu in avstrijskih delegacijah. Iz Bosne so tedaj prihajale pritožbe o Kallayevi upravi, a Kallay je po svojih reptih slikal položaj v najbolj rožnati luči, deželo srečno in zadovoljno, da je padla v roke avstro-ogrskih kulturtrajerjev. Masaryk se je napotil v Bosno, da se osebno seznani z razmerami. Po svojem povratku je ostro skritiziral Kallayev režim in zahteval temeljito spremembo vsega sistema uprave v Bosni. Masaryk je bil prvi, ki je v pravi luči pokazal Kallayeve Potemkinove vasi, in to pred forumom, čigar delo je pazljivo zasledovala vsa Evropa.

Nekaj let pozneje (1895.), ko je za bivanja Franca Jožefa v Zagrebu prišlo do požiga madžarske zastave, se je majhno število izbranih visokošolcev napotilo na študije v Prago. Skoraj vsi po vrsti so se znašli v predavalnici prof. Masaryka, kjer je ta predaval praktično filozofijo. Za mentorja jim je bil Franta Hlavacek, o katerem se za trdno spominjam, da je naravnost prisegel in verba magistri, danes pa se nahaja v vrstah najbolj zagrizenih Masarykovih nasprotnikov. Masarykov vpliv na naše omladince je bil naravnost silen. (Izmed Hrvatov, zdaj že pokojni dr. Heimrl, dr. Poljak, Stepan Radić, V. Vilder, dr. Sv. Korporić itd., izmed Slovencev pa Dermota, Lončar, Žrnavec, itd.). Ko so se iz Prage vrnili domov, v javno življenje, so Masarykovi učenci na Hrvatskem ustanovili hrvatsko napredno stranko točno po načelih Masarykovih realistične stranke. Bila je to na Hrvatskem prva stranka s programom, izdelanim v modernem naprednem duhu. Mislim, da ne pretiravam, če trdim, da je ta stranka, dasi in po številu svojih vodij in po številu pristavev neznatna, za nekaj časa izzvala vrenje v starih hrvatskih strankah in da je skupno s srbsko samostalno stranko, katere vodstvom je prav tako bilo pod Masarykovim vplivom, ustvarila hrvatsko-srbsko koalicijo. Ta nenavadno srečno ustvarjena politična skupina je vrgla protinarodni Khuenov režim in ustvarila bazo za svobodnejše življenje Hrvatov in Srbov.

Še predobro je znano, kako so z Dunaja in iz Pešte intenzivno delali na tem, da koalicijo vržejo. Inscimirali so zagrebški veleizdajalski proces (1909.), potem je prišlo do slovitega Friedjungovega procesa. Od zagrebškega procesa dalje je Masaryk dve leti vse svoje fizične, umske in materialne moči posvetil jugoslovanskemu vprašanju. Ta dva procesa sta mu bila kakor njegova. Njegovi bivši učenci so ga klicali na pomoč in on je to pomoč nudil kot bratolec resnice vobče in kot verzen prijatelj in učitelj Jugoslovenov, kot Sloven, ki mu slovanstvo nikoli ni bila prazna fraza. Vse to je delal samo iz čistosti svojega srca, iz požrtvovalne nesebičnosti... Za Friedjungovega procesa se je kruto zameril Dunaju in Dunaj bi se bil zelo rad maščeval nad njim, pa se ni mogel. Masaryk je to vedel, pa vendar ni okleval in je l. 1910. odšel v Beograd, da o priliki takozvanega Vasićevega procesa pride do dokazov o skrivnih avstrijskih uradnikov pri ponarejevanju dokumentov. Ta nedejni posel avstrijske diplomacije je potem iznesel v delegacijah, v brošuri: *Avstrijska politika in diplomacija* (1911.) pa je pred Evropo razkril vso nemoralnost avstrijske diplomacije.

Za časa balkanske vojne Masaryk ni javno nastopil, zato pa je ta voma izvršila na Masaryka silen vpliv. Morda je bil to dogodek, ki je v temelju začel spremembi Masarykov nazor. Masaryk pacifista, reformatorja, nasprotnika vsake revolucije in vojne, je balkanska vojna poučila, da so vojne včasih tudi upravičene in da so uspešno sredstvo, da se doseže idealen cilj, kakršne brez dvoma bil osvobodjenje balkanskih narodov izpod turškega jarma. Masaryk se je iz te vojne naučil, da zennjevid Evrope ni nespremenljiv in da politika, ki s tem računa, ni fantastična, kakor je dotlej mislil. Morda je tedaj v njegovi glavi prvokrat vsta a misel: če je Turčija likvidirala na evropskem kontinentu, potem je mogoče, da likvidira tudi bolnik ob Donavi.

Po končani prvi balkanski vojni (1912.) je Masaryk šel v Beograd. Tam se je sešel z Nikolo Pašićem, s katerim se je razgovarjal o vojni in političnem

položaju. Masarykov cilj je bil, da se eventualno najde modus vivendi izmed Srbije in Avstro-Ogrske. Pašić mu je formuliral pogoje, pod katerimi bi se Srbija sporazumela z Avstrijo. Da dokazuje svojo miroljubnost, je hotel tudi sam priti na Dunaj, da se pokloni grofu Berchtoldu. Masaryk je o vsem obvestil grofa Berchtolda (v svojih spominih Masaryk žal ne govori o tem, kakšne pogoje je Pašić stavil). Srbski minister izza zmagovite vojne se je hotel pogoditi in je prožil roko avstrijskemu ministru, ta pa jo je odbil in nadaljeval provokatorsko politiko proti Srbiji. Ta incident z Berchtoldom, pravi Masaryk, me je potrdil v pričakovanju vojne in leta 1914. napad Avstrije na Srbijo mene ni iznenadil.

Potem se je Masaryk bavil z načrtom, da pobota Srbe in Bolgare. Bal se je velike vojne in pa sovražnosti med obema narodoma za ta primer. Iz Beograda je bil iz merodajnih krogov obveščen, da so Srbi pripravljeni na pobotanje in popuščanje. Masaryk se je tedaj odpravil v Pariz in London, da pridobi vplivne državnike in časopisje za svoj načrt, potem pa je bil namenjen v Sofijo in Beograd. Sarajevski atentat mu je zmešal te načrte.

Danes niso znane še vse podrobnosti o tem, kaj vse je Masaryk storil za Jugoslovence v svetovni vojni. Pa tudi to, kar vemo, je tako važno, da je Masarykovo ime nerazdružljivo zvezano z našim osvobodjenjem in ujedinitvjem. Pred svojim odhodom v inozemstvo v decembru 1914. se je Masaryk do podrobnosti dogovoril s majhnim številom čeških prijateljev, kaj vse je potrebno za akcijo v slučaju, da se ne bi mogel vrniti domov. Pa ni hotel oditi v inozemstvo, ne da bi se prej še informiral o razmerah na jugu. Dvakrat se je sestal z Lorkovićem Bal se je, da bo med Srbi in Hrvati prišlo do preprirov, in to po pravici. Dr. Lorković ga je obvestil, da je v Hrvatski dovolj ljudi ki mislijo na samostojno hrvatsko državo. Predložil mu je tudi načrte o koridorju med Češko in jugom. Masaryk že tedaj ni veroval v realno možnost takega koridorja. Sam o sebi pravi Masaryk, da je bil za čim boljše teritorialno in politično ujedinitje Jugoslovenov. Trst si je zamišljal kot neodvisen porto franco á la Hamburg. O slo-

Dr. Ivan Lah,

profesor na ženski realni gimnaziji v Ljubljani:

Nekaj spominov

Ko sem prvič sedel v zadnjih klopih one velike dvorane na Mali Strani, kjer so se vršila filozofska in pedagoška predavanja naše fakultete, sem prvič videl, kako izgleda predavanje, kadar govori mislec. Ogromna dvorana iz starih časov (t. zv. Lázenský sál), kopalnišča dvorana) je bila nabito polna, tako da smo mi, ki smo prišli med zadnjimi, komaj dobili prostora v zadnjih klopih. Nekateri so stali ob stenah, očitno zato, da bi bili nemoten, ker se niso hoteli gnesti v klopih. V prvih vrstah si videl mnogo častitljivih sivih in plešastih glav, v znak, da so prišli — in to s posebnim zanimanjem — na predavanje tudi ljudje, ki so že davno izven akademskih vrst, ki morebiti že sami delujejo na znanstvenem in vzgojskem polju in so vendar prišli poslušati misleca. Nadel si so očala in pripravili papir, da bodo zapisali njegove besede. Za njimi je sledilo nekaj vrst žensk, vse pripravljene, da zabeleži vsako predavateljevo misel. In potem dolge vrste študentov, mlajših in starejših, blelih in resnih, s ščipalniki po tedanjih modi, kuštravih in bradatih, proforskih, bohemijskih in filozofskih obrazov, nekako zamišljenih in samozavestnih, kakor da se zavedajo svojega visokega poklica in znanja, ker so se tudi oni že približali devici modrosti, sveti Filozofiji.

To je bil avditorij profesorja Masaryka. Čudna mešanica mladostnih navdušencev in izkušenih bojnikov, novih slušateljev in starih privržencev, znanja želnih brucev in vsegavednih starih hiš, odgovorov iskajočih začetnikov in nenastitnih premišljevalcev, vsezapisujočih žensk in udano poslušajočih oboževalcev. Zmes umetnosti in učenosti, znanosti in politike, vzgoje in prosvete, resničnosti, znatiželjnosti in radovednosti.

Akademski četrti je minila in prihajali so oni prav najzadnji, ki so se ustavljali zadaj pri vratih, sprejeti s primerno prezirljivimi pogledi onih, ki so si že ob začetku ure preskrbeli ugoden prostor. Nastala je splošna tišina. Iz malih stranskih vrat je stopil profesor Masaryk in z urnimi koraki stopal na katedro. V rokah je držal par listkov z zapiski. Vse oči so bile uprte vanj. Pogledal je z nekakim ostrim pogledom po polni dvorani in se pogladil z roko po bradi. Zdelo se je, kakor da šele zbira misli. »Pamove a damy!...« Začel je s poltihi glasom, da se v ozadju ni moglo razumeti, o čem je govor. Kmalu je njegov rezki glas obsegel vso dvorano in misel za mislijo se je vsipala s katedra, kakor da bliski ožarja obzorje; stal je mirno, skoraj nepremično, na suhem, blestem obrazu so se črtale one značilne poteze in le tu

venških razmerah se je Masaryk posvetoval z dr. Kramerjem. Ta ga je obvestil, da so napredni Slovenci za edinstvo vseh treh nacionalnih vej.

V Rimu je našel že celo vrsto jugoslovanskih emigrantov (Meštrović, Trumbić, Vojnović, Popović, Stojanović, Goričar, Županić itd.), s katerimi je takoj stopil v tesne zveze in se je sestal z njimi pri simpatičnem srbskem poslaniku v Rimu Ljubi Mihajloviću. Tu so se dogovorili o tesnem jugoslovensko-čehoslovanskem sodelovanju, ki mu je Masaryk ostal zvest: ves čas svetovne vojne, in kakor vemo, tudi po vojni vse do naših dni. Masaryk je l. 1920. izjavil, da je čutil, ko je delal za Jugoslovence, da istočasno dela tudi za svoj narod. Že v Rimu je Masaryk konstatiral, da Jugoslovenom preti nesiga. Vsi so imeli v programu sicer tudi edinstvo troimenega naroda, ali ta zares lepi in dobri program ni bil v podrobnosti izdelan. Masaryk je začutil, stari hrvatsko-srbski spor. Jugoslovenom je Masaryk razložil svoje mišljenje, ki je bilo, da se mora narodno edinstvo Jugoslovenov izvesti pod političnim vodstvom Srbije. Edinstvo bo plod vneprejemljene, postopne administrativne unifikacije raznih jugoslovanskih dežel, ki so se bile privadile na svoje administrativne in kulturne posebnosti. Masaryk si je že v Rimu prizadeval pomiriti duhove, najtežji pa je bil njegov položaj po londonskem paktu. Hrvati in Slovenci so zavzeli zelo ostro stališče proti Italiji. Masaryk je dokazoval, da je Italija zaveznikom potrebna in tako tudi Čehom in Jugoslovenom. Čehi so morali računati z Italijo, ker so v Italiji smnovali svoje legije. Oфициalna Srbija se je držala rezervirano. Hrvati in Slovenci so dvigali obtožbe proti oficijelni Srbiji, da izdaja jugoslovanske in slovanske interese sploh kakor Rusija. Masaryku so očitali, da je italofil in srbofil in da češko akcijo finansira srbska vlada. Kljub vse temu pa se Masaryk ni niti trenutke pomišljal, da vdano dela za stvar Jugoslovenov (proti koncu vojne zlasti v Ameriki) kakor Čehoslovakov. Prav v Ameriki se je včasih nahajal med dvema, pa tudi med več ognji, ali vendar je znal miriti strasti in poravnati spore.

Ne bom se spuščal v posameznosti, ki bi prešle okvir prigodnega članka. Danes ali jutri, ko bodo kritično in objektivno osvetljeni vsi momenti borbe za ujedinitje in osvobodjenje našega naroda — doslej je bil storjen samo prvi korak — bo Masarykova osebnost v tej borbi prav gotovo zavzela eno najodličnejših mest.

pa tam se je dvignila njegova desna roka in črtala s kazalcem v zraku krog, okoli katerega se ti je zdelo, da se suče vprašanje, ki valovi v neskončnost. Imel si občutek, da je poslušalec od tega vprašanja mogoče razumeti le mali del.

Vso tišino je polnil oni čudni svet duha, ki se je razodeval v besedah misleca in osvajal vse s čarobno silo svoje mogočnosti in resničnosti. Naenkrat so besede utihle, predavatelj na katedru se je poklonil z istim treznim, resnim, skoraj strogim obrazom, ki se ti je med predavanjem tako živo zarisal v spomin, in — odšel.

Dvorana je zašumela. Starci so smekali svoja očala in zgrbali zapiske, ženske in študentje so pospravljali svoje zvezke — vseh oči so gledale, kakor da so se ravno vrnili iz nekega tujega sveta. Počasi so se poslušalci razhajali. Zdelo se ti je, da bi sedaj moral biti sam in nekeje premišljati sam s seboj o tem, kar si sišl. Oni tihi mali park ob Vltavi, ki je nudil v svoji samotni pester razgled na vršenje po nabrežju od Narodnega gledališča do Karlovega mostu, je nudil za take trenutke najprimernejši prostor.

Ni čuda, da so se polnile dvorane tudi drugod, kadar je Masaryk javno predaval. Njegova beseda je imela poseben čar, ker je bila izraz silne osebnosti, globokega prepričanja in širokega duha. Imela je sugestivno moč, ki je osvajala množice in jih prisiljala, da so sledili govorniku in v neznanne svetove, ki jih zagrinjaja vsakdanje življenje.

Masaryk sam je ob svoji 60letnici ne kako šaljivo rekel, da je prišel prav za prav »per nefas« do profese in da je svojim kolegom morda celo tu in tam napravil kako sramoto. Glede svojega vzgojnega dela je rekel: »Ko bodo ti mlajši gospodje, ki so bili pozvani, napisali še vse ostalo o meni in moji pedagogiji, bodo morebiti imeli vsakvrstne pomisleke. Toda kaj? Saj se ljudje uče tudi iz napak in človek se v šoli in povsod ne uči samo tega, kar mu je hotel dati učitelj, ampak človek vpliva tudi s tem, česar morebiti ni hotel dati in o čemer morebiti niti ne ve.« — »Ko bi vam mogel povedati, kako mi je bilo včasih težko, ko sem moral iti predavati in nisem niti vedel, kaj naj govorim. Moji slušatelji so gotovo včasih opazili, da ne vem, ne kod ne kam... In včasih, ko mi je bilo tako, sploh nisem šel predavati, nisem se niti izgovarjal — skratka nisem šel.« Iz tega se vidi, da se je na svoja predavanja le malo pripravil in da je bil to žar duha, ki je govoril iz njega. Bila je to sila osebnosti. »Vidim in spoznavam, da med nami, kakor smo tu,« je rekel ob

isti prilik — »ni samo vez pazuma, ampak tudi vez srca. In ta zveza src je silnejša nego vez razuma, in je vedno bila. Tako vsaj jaz na to gledam.« Zato prav za prav ljudje niso poslušali njegovih besed, ampak to, kar je bilo za njimi. In v tem je bila tista privlačna sila, ki je polnila njegove predavnice in tako sugestivno vplivala na množice.

Rekli so, da ne kadim in ne pijem in zato ne prihaja rad v družbo. Res, razen na predavanjih ga ni bilo videti nikjer v javnosti. A na »majales« je prišel. »Majales« so stare študentske praeške slavnosti, ki se vrše vsako leto v začetku maja. Tisto leto smo bili ustanovili »Zvezo čehoslovanskega študentstva« in so bile majske slavnosti posebno svečane. Trajale so skoraj ves teden in vsako popoldne je bilo na razstavišču veselo rajanje, ki se ga je udeležilo seveda tudi praško meščanstvo. Program je bil zelo obširen; mladina v narodnih nošah je nudila pestro sliko češkega narodnega življenja; po tistih tipičnih hodskih in slovaških liščah, ki so ostale še izza narodopisne razstave in so bile izpremenjene v pivnice, je bilo živahno vrvenje. Naenkrat se je pojavil v eni teh hišic sredi mladine profesor Masaryk. Vse ga je radostno pozdravljalo. Začudili smo se, da je prišel, in bili smo nekoliko v zadregu zaradi bilnega dima in množice vrčkov, ki so stali pred nami po mizah. A on, kakor da vsega tega ne vidi, z radostnim smehom je stopal med veseločo se mladino, spregovoril s tem in onim po par priljudnih besed, obšel ves slavnostni prostor, obdan od Slovkov in Moravanov, ki so ga smatrali nekako za svojega, ker je bil njih rojak, in se nazadnje poslovil s svojim priprostim pozdravom: »No, dobro se imejte!«

Bil je to nenavaden dogodek, ki smo ga smatrali kot priznanje našemu mladostnemu veselju, ker smo videli, da je tudi on zapustil svojo delavnico in stopil med nas, da pozdravi »mladosti naše maj«. Človek, ki razume vse.

V tistih starih temnih prostorih v Krakovski ulici, kjer je bil tudi del naše praške filozofske fakultete — praška univerza je bila namreč tako raztresena po vsem mestu, da je bilo težko vedeti za vse njene oddelke — sem stal nekega zimskega jutra in čakal na rigoroz. Naravno, da ne brez neke male nervoznosti, ki je ob takih prilikah navadna posledica zadnjih dni, ko se vedno zdí človeku, da še to in ono ni preštetudral tako, kakor bi bilo potreba. Bil sem popolnoma sam. Sluga, ki je kuril v sobi, kjer se je videla velika zelena miza, je prišel večkrat na hodnik in rekel, naj kar čakam, gospodje bodo že prišli, ker so vsi obveščeni, ta profesor Masaryk. Končno so prišli. Gospod dekan je razgrnil po zeleni mizi veliko črno knjiigo, zapisknik rigorozov, — in rigoroz se je začel... Prvi del »rigoroza« je bil že končan, a profesorja Masaryka še ni bilo. Nastala je mala pavza, ker se je prof. eksminatorju mudilo na predavanju, je odšel in ostal sem sam. Kmalu nato je vstopil prof. Masaryk in začel se je drugi del rigoroz. Razgovor je bil o Kantovem kritizmu in nemški idealistični filozofiji. Imel sem občutek, da mu je vse to izpraševanje nekaj neprijetnega, vidim ga še sedaj, kako je sedel naslonjen ob mizo in iskal vprašanj. Dasi je tekel razgovor dovolj gladko, se je vidno dolgočasil; končno je stopil k oknu in gledal na ulico, kakor da ga ne zanima več ta nemška besedna filozofija. Naenkrat se je obrnil:

»Vi ste čitali tudi ruske pisatelje?«

»Sem, Dostojevskega, Tolstoja...«

Vrnil se je k mizi.

»Torej govorimo o Dostojevskem, Bjelinskem...«

Vse je nekako oživilo: velika temna soba, zelena miza, črna knjiiga, vse je izgubilo na svoji resnosti in strogosti, — vse okrog je postalo nekako svetlejša in jasnejša — razgrinjal se je pred nami boreči se ruski duh, iskajoč resnice v svojem bistvu, da odgovori na velika vprašanja življenja.

Bil je to zanimiv rigoroz, morebiti posebne vrste, a ravno tu se je videlo, kako je prevladoval mislec nad profesorjem in kako je imel prav, ko je rekel, da se v vlogi profesorja nikoli ni mogel prav vživeti. Vse tisto staroprofesorstvo mu je bilo zoperno, zato je bilo na njem tudi v tem slučaju tako malo profesorstva.

Rigoroz je bil končan, podal mi je roko in odšel.

Stal sem še nekaj časa ob zeleni mizi in mislil na ta čudni rigoroz.

L. 1908. se je napolnila Praga z novim prirastkom iz Zagreba. Vsled neznosnih razmer na zagrebški univerzi in v znak protesta proti banu Cuvaju, je akademska omladina zapustila zagrebško »almo mater« in se preselila v Prago. Protest je bil gotovo opravičen, a eksodus je bil izvršen nekoliko preneagljivo. Ni se pomislilo, da bo treba mladini v tujini oskrbeti finančne opore. Bilo je vsled tega precej neprijetnosti: vkljub temu je Praga izpolnila svojo dolžnost, sprejela gostoljubno jugoslovenske borce, univerza jim je šla kolikor mogoče na roko, dasi je sama imela mnogo težav, podpora društva so storila, kar so mogla — in mladina je marljivo politizirala. Imela je tudi o čem. Aneksijska kriza, veleizdajalski proces v Zagrebu, Nastić, čmogorske bombe, razmere v Bosni in Hercegovini. Cuvaj — vse je čakalo nekake rešitve od zunaj. Profesor Masaryk je odšel na jug,

da se na lastne oči prepriča o naših razmerah, prisostvoval je zagrebškemu procesu in posetil Beograd, kjer je skušal priti do živga Nastićevim dokumentom. Naravno je, da smo nestrno pričakovali njegovih odkritij in obšodbe. Ko se je vrnil v Prago, so ga voditelji mladine naprosili, da bi prišel med nas in poročal o svojih vtisih in uspehih. Dasi ne rad, je obljubil, da pride.

Zbrali smo se ob 8.20 v restavraciji »U pokorných«, kjer je bila precej prostorna dvorana kmalu nabito polna. Razumljivo je, da je pred vsakim študentom stal velik vrček piva in da so se nad mladimi bujnimi glavami dvigali ogromni oblaki dima. Kmalu po 8. uri so se vrata odprla in prof. Masaryk je vstopil, gromovito pozdravljen. Po kratkem nagovoru predsednika je povzel besedo. Med slušatelji jih je bilo mnogo, ki so ga videli prvič, zato so si predstavljali, da je to kak gromovit govornik — kakor jih pozna naš jug — in da bo udaril z vso silo na avstrijski vladi, po gnilih razmerah, po Cuvaju in njegovem režimu, po falzifikatorjih in političnih intrigah — a nič takega ni bilo. Začel je popolnoma mirno. Zahvalil se je, da smo ga pozvali medse in rekel:

»Bil sem pri vas tam doli in videl sem marsikaj: mogoč razveseljevala, a tudi mnogo žalostnega. To, kar je slabega, ni treba, da prihaja vedno od vlade, prihaja tudi od naroda, od vas samih. Gotovo je, da so razmere obupne in da je režim nasilen — a vse to morete izboljšati le vi sami, to se pravi: narod. Opazil sem, da je narod zanemarjen in da se dela politika po predaleč od njega, da je ljudstvo potrebno pomoči in vzgoje in — kdo mu naj vse to da, če ne vi. In ko vas tu tako vidim sredi dima in z vrčki pred seboj, si mislim, da imamo vsi še mnogo dela pred seboj, preden bomo na prejšnji ustvarili nekaj iz sebe in potem pomagali narodu... Razkril sem ta doli marsikaj n. pr. o ozadju zagrebškega procesa, o Nastiću, o avstrijskih nakanah itd., o čemer vam ne morem govoriti, ker še ni vse za javnost, zato ne pričakujte od mene, da bi vam izdal kake skrivnosti, ki bodo itak prej ali slej razjasnjene, — saj čita le časopise — a razkril sem marsikaj, o čemer vam lahko govorim, ker so to javne stvari in morajo vas predvsem zanimati. To je položaj vašega naroda, vloga inteligence med narodom, prosvetne razmere in vse ono, kar ste doslej zanemarjali in kar je vzrok tudi sedanjemu političnemu stanju... Iid. Mladina je molče poslušala ostro kritiko hrvatskih domačih razmer, vidno nezadovoljna, da se obrača govor bolj proti nji nego proti vladi. Cigarete so pogasile, vrčki so stali na mizi nedotaknjeni in na vse je legla zavest bridke resnice, ki jo je razodeval govornik. Tako je Slo vse do konca — brez ploskanja. Nazadnje se je Masaryk zahvalil, da mu je bila dana prilika povedati svoje misli o tem, kar je tam doli slišal in videl — in po kratkem zaključku odšel. Komaj da se mu je utegnil predsednik zahvaliti za njegovo prijaznost.

Na vseh obrazih se je čutilo splošno razočaranje, a tudi nekaka zamišljenost in — spoznanje. Večer se je končal precej burno, kajti nekateri so trdili, da zaradi tega ni bilo treba prirediti predavanja. In vendar je bilo važno prav — zaradi tega.

Pred desetimi leti smo stali v sprejemni dvorani praškega gradu na Hradčanih, da se mu poklonimo kot predsedniku jugoslovanskega žurnalista. Kdor je poznal njegovo preprostost in odpor proti vsej ceremonijelnosti, si ni mogel misliti, da bi ta naš tak nenavaden profesor mogel postati vladar. In vendar: sedaj je bil predsednik čehoslovanske republike. Nam, njegovim učencem, je bilo nad vse prijetno, da smo ga mogli pozdraviti na tem najvišjem mestu. Stali smo v polkrogu, ne brez male nervoznosti, seveda. Spomnil sem se na rigoroz. Vstopil je skozi zadnja vrata iz svoje delavnice, z urnimi prožnimi koraki, prav kakor takrat, ko je stopal na katedro. Nič se ni izpremenil: vse je isto, obraz, hoja, pogled... Nagovoril ga je Milan Marjanović, ki je rekel med drugim:

»V vas, gospod predsednik, so se v divni harmoniji združili ekstremi, ki so gibalne sile človeške družbe. Vi, glasnik humanitete, ste sprejeli boj, ko je to zahteval najvišji ukaz: svoboda domovine, vi zagovornik miru in največji pacifist, ste kot vodja legij posegli v vojno, da premagate zlo, ki je pretilo evropski kulturi; vi, ki ste bili učitelj realizma ste bili obenem največji idealist, ki se niste strašili žrtve, da svoje ideale uresničite; vi, kot učenjak ste združili v sebi vse lastnosti velikega politika, ki ga je dobra usoda prinesla na krnilo mlade države...«

Po nagovoru se je prezident v kratkih preprostih besedah zahvalil za obisk in pozdrav in se spomnil naših skupnih bojev iz prejšnjih let in med vojno. Obšel je ves krog in se spomnil na vsakega, ki se je z njim že kje seznanil. Videlo se je, da ima dober spomin.

»Vi? A da, midva sva se že videla, takrat, da...«

In kljub vsej naravnosti ti je zastajala beseda in si strmel v tega velikega moža, ali pravzaprav v to, kar je za njim. V osebnost in delo velikega človeka.

Dr. Frant. Soukup,
predsednik čl. senata v Pragi:

Osemdeset let prezidenta Masaryka

Dr. František Soukup je že izza predvojnega doba ena izmed najodličnejših osebnosti češkega političnega sveta. Bil je poslanec v dunajski zbornici, med vojno pa je vneto sodeloval v akciji zoper Avstrijo. Soukup je kot izvrsten stilist tvorec večine najlepših in najslavnejših čeških proklamacij, ki jih je izdal kot voditelj Narodnega odbora. Kot član socialno demokratske stranke je tudi dolgoletni ugledni član II. internacionale. Sedaj je predsednik čl. senata. Pred deseti leti je napisal večje poljudno delo o prezidentu Masaryku, baš sedaj pa izdaja obširno knjigo o pomenu Masaryka za čl. narodno in državno življenje. Na prošnjo našega praškega dopisnika je napisal za naš list naslednji članek, ki najjasneje izraža, kako politična javnost na Češkoslovaškem upošteva in spoštuje svojega prvega prezidenta republike.

Danes dovršuje predsednik češkoslovaške republike T. G. Masaryk 80. leto svojega življenja. Ta dan je po pravici praznik našega naroda in države. V zgodovini našega naroda imamo dve veliki in nesmrtni zgodovinski pojavi, ki sta za naš narod govorili s svetovne tribune. Pred 500 leti je bil to Jan Hus, pred 300 leti pa Jan Amos Komenský. V današnji dobi se je tema dvema pridružila še tretja zgodovinska in nesmrtna osebnost: T. G. Masaryk, o čegar življenju bi morali predavati v šolah vsega sveta. Rodil se je kot sin kmetškega delavca na veleposestvu habsburške dinastije. Z brezprimerno energijo in s posebnim genijem je končal vse študije in je pred 50 leti postal profesor češke univerze v Pragi. Nastopil je kot politični buditelj, pravni preroditelj in kulturni vodja svojega naroda. V dobi svetovne vojne je stvaril organizirani odpor proti stari fevdalni habsburški monarhiji. Ustvaril je slavno čl. armado izven meja domovine, češkoslovaške legije, ki so s svojim nastopom v Rusiji in v Sibiriji izzvale občudovanje vsega sveta. Prepotoval je vso zemeljsko oblo in je oktobra meseca l. 1918. stal že na čelu svojega osvobodjenega in ujedinjenega češkoslovaškega naroda kot prvi predsednik njegove samostojne države.

T. G. Masaryk pa ni samo ena največjih osebnosti v zgodovini našega naroda, marveč je obenem tudi velika osebnost v svetovni zgodovini. Po svoji individualnosti je prezident Masaryk vse skozi svetski človek. Njegova vseučilišna katedrala je bila za nas, njegove dijakke, odprto okno v Evropo. Pred našimi pogledi se je tu vrstilo vse svetovno slovo. Masaryk je bil prijatelj Tolstega in poznavalec Rusije, kakor malokdo. Imel je svoje prijatelje v Franciji, Angliji in zlasti v ameriških Zedinjenih državah. Bil je eden izmed njih, ki so dali svetovni vojni program in smoter: Austrija esse delendam. Avstroogrška monarhija kot življenja nezmožna srednjeveška fevdalna država in kot glavna opora militaristične in imperijalistične Nemčije Hohenzollerncev mora biti uničena, da lahko stopijo v samostojno svobodno življenje narodi, ki jih drži monarhija v ječi.

T. G. Masaryk je v zunanji politiki občutil največjo ljubezen do Jugoslovencov. Stal sem poleg njega v avstrijski delegaciji, ki je bila ene avstroslovenskega procesa Franja Supila proti dr. Friedjungu. Bil je prvi med onimi, ki so se trudili za doseg pravičnosti miru med Srbijo in podonavsko monarhijo. Hotel je preprečiti svetovno vojno, to strašno katastrofo milijonov ljudi. Toda zaman! Cesarja ministra grof Aehrenthal in grof Berchtold sta gledala nanj s prezirom kot na moža, ki mu je edino do nekega poslovnega provizije. Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga najprej udarijo s slepoto.

Masaryk je vzgojil celo vrsto nadarjenih delavcev nove jugoslovanske generacije ter je ostal v svetovni vojni zvest jugoslovanskemu narodu, kakor svojem lastnemu in še danes nima bolj vroče želje, kakor videti Jugoslavijo srečno in zedinjeno v vseh njenih delih kot veliko državo velike bodočnosti ob Jadranu in ob Dunavu, na Balkanu in v vsej Evropi.

Ime Masaryk pomeni resnico in znanost. Pomeni nam demokracijo, narod-

nostno in socialno pravičnost in mir. Pod njegovim vodstvom je pri nas prišlo do bratskega ujedinjenja Čehov in Slovkov in pod njegovim vodstvom se pri nas deluje s sporazum s 3-milijonsko nemško manjšino, ki ima danes dva ministra v vladi republike; pod njegovim vodstvom je postala naša republika mogočen steber miru v Evropi. Ime

Dr. Grgur Angjelinović,
opolnomočeni minister in poslanik kraljevine Jugoslavije v Pragi:

„Pravda vitez“

O ličnosti prvega predsednika Češkoslovaške Republike T. G. Masaryka pišu se in pisati će se čitave knjige. Njegova pojava prošla je kroz život njegovog naroda, a i čitavog kulturnog sveta, ostavivši duboke brazde ne samo na političkom, nego — možda još dublje — i na socijalnom i kulturnom polju. Masaryk na čelu jedne države znači ostvarenje ideala starih filozofa: mudrac na čelu naroda.

U grbu Čehoslovačke Republike stoji geslo: »Pravda vitez« — »Pravda pobedjuje«. U moru neprijatelja, okružen drugim narodima, i politički i kulturno i ekonomski vrlo jakim, češkoslovački narod borio se je, kad sa većom kad sa manjom srećom — za pravdu. Velikim naporima postigao je svoje pravdu: Češkoslovačka država ostvarena je i nakon deset godina novoga života pokazuje sve uslove za normalan i sretan razvoj. Pravda je pobedila! Na čelo naroda i države postavljen je jednodušnim elanom človek, kome je pravda bila geslom celog njegovog života i celog njegovog rada; postavljen je Masaryk, koji je tu borbu za pravdu u svojoj osobi simbolizirao.

Za pravdu se je borio pre rata, kad je rušio legendu o »Kraljevodvorskom rokopisu«, za pravdu se je borio kad je sigurnošću učenjaka pocepao Friedjungove dokumente, za pravdu se je borio kad je za vreme rata, tražeći prava potlačenih naroda, i pravo naroda na samoodređenje i češko državno pravo stavio u službu svoga naroda. »Pravda vitez«! I danas, kad u Češkoslovačkoj pripoveda nacionalni mir i ekonomsku saradnju, radi za pravdu, kao jedinu podlogu mirnog saradnji svih, velikih i malih, naroda Evrope.

Kad sem opet, nakon dugog niza godina, po službenoj dužnosti, vidio predsednika Masaryka i s njime imao po prvi put prigodu da duže razgovaram, onda mi je iz čitavog razgovora izbijao čovek, koji u sebi, u jednoj osobi, spaja filozofa, državnika i sociologa, ali kroz čije je reči — kao što i dela — kao glavni motiv uvek prolazila velika ideja: Borba za pravdu. On je govorio o našem narodu ne samo

Masaryk nam pomeni parlamentarno demokraciju in naša skupščina je s posebnim zakonom za vedno utrdila njegove nesmrtnne zasluge za našo državo. T. G. Masaryk je človek največje skromnosti, brezprimerno delavnosti in zlatega srca. Nihče izmed nas ne ve, v čem je naš predsednik večji: da-li kot državnik, da-li kot človek. Mi vsi, njegovi stari dijaki in sodelavci ter vse naše ljudstvo vemo samo eno: Ljubimo svojega predsednika iskreno in iz vse duše ter smo neskočno srečni, da stoji na čelu naše republike. Vsi mu želimo še dolgo vrsto let dela za utrditev države in vsi vemo, da bo T. G. Masaryk ostal na čelu naše republike, dokler bo živ.

Ljubaviju Slovena, nego srcem Čoveka-pravdenika, koji zna što mi sve »za pravdu« dadasmo i kolikim morem znoj i potocima krvi našu nacionalnu pravdu u nacionalnoj državi oživotvorismo...

Kad sam nedavno ponovno s njime imao čast u našem Poslanstvu da poduže razgovaram, našao sam u tom starome borcu za pravo čoveka duboko razumevanje naših prilika. Isti interes i ista ljubav!

Čovek, koji je iz srca svoga naroda izvadio geslo: »Pravda vitez« i postavio ga na grb novoosnovane države svoga naroda, naš je prijatelj. Ne samo zato, što su interesi naših naroda i država usko spojeni, ne samo zato što je on u svojoj biti i svojoj duši Sloven, nego u prvom redu zato — što je život i borba našega naroda, u svim svojim emanacijama, borba za pravdu; za pravo na život i razvoj, za pravo na kruh svagdašnji i budućnost, za pravo na mesto pri suncu! Čovek-pravdenik ide s nami i ići će, kao

što je išao u velikim danima Friedjungova procesa, za to, jer mu to diktira Velika Pravda, kojom je ispunjen čitav njegov veliki Ja.

Vaclav Klofáč,
podpredsednik čl. senata v Pragi:

T. G. Masaryk in Jugoslovenci

Mi Čehi smo po pravici ponosni, da se našega prezidenta T. G. Masaryka na dan njegove 80letnice spominja z nami vred ves omikani svet. Masaryk v resnici ni samo naš, marveč vseh, ki so, tako kakor on, sanjali o novi Evro-

pi in ki so za svetovne vojne imeli direkten delež na boju za novo Evropo ter so njih imena po končani zmagovalni borbi do danes zapisana v zgodovini. Na vprašanje, kdo se je pokazal v svetovni vojni kot najboljšega državnika, je vodja Anglije v dobi svetovne vojne Lloyd George izjavil: Masaryk. Ta beseda sama govori cele knjige.

Toda Masaryk ni mislil samo na naš narod in na našo borbo s Habsburžani. Njegovi jasni in logični pameti je bilo že davno pred vojno samo ob sebi razumljivo, da imajo Čehi in Jugoslovenci v tem boju enako poslanstvo. Masaryk se je od mladih let zanimal za vsa slovanska vprašanja in jih je, kakor vse, proučeval z veliko vestnostjo. O Rusiji in Poljski smo izvedeli baš od Masaryka mnogo dragocenega; vendar se

Dr. Eduard Beneš,
češkoslovaški zunanji minister, Praga:

Začetek Masarykovega boja za osvobojenje

V naslednjem objavljamo interesantno poglavje iz spominov čl. zunanjega ministra Beneša, najodličnejša in najzaslužnejšega sodelavca prezidenta Masaryka. William Martin pravi v svoji knjigi »Državni svetovne vojne«: »Redko sta se dva moža tako čudovito spopolnjevala, kakor Masaryk in Beneš, redko sta si bila dva moža drug drugemu tako potrebna, kakor Beneš in Masaryk.« Op. ur.

Avgusta meseca l. 1914. je Masaryk prvič med svetovno zapustil domača tla in preko Nemčije odpotoval na Nizozemsko, da se pouči o mednarodnem političnem položaju. Po povratku v Pragi pa je sklical prvo posvetovanje nekaterih ožjih prijateljev, da jim poroča o svojih vtisih, obenem pa je pojasnil zadržanje Dunaja in avstrijske vlade. V tem oziru je predložil celo vrsto tajnih listin in zaupnih poročil češkega namestnika kneza Thuna avstrijski vladi, ki jih je preskrbel H. Kovanda, sluga ministra Hainolda. Takih sestankov je bilo kasneje še več in novembra meseca je Masaryk zaupnikom že poročal o načrtu vstaje proti Avstriji, o propagandi v mednarodnem svetu in o delu doma.

Še istega leta v decembru se je odločil, da odpotuje v Italijo z namenom, da se kasneje še enkrat vrne domov. Pred svojim odhodom mi je pripovedoval o svojih pomenkih z voditelji čeških političnih strank in kulturnih organizacij z dr. Scheinerjem, Chočem, dr. Hajnom, poslancem Kalino, dr. Šmeralom in poslancem Nemcem. Obenem mi je še enkrat opisal mednarodni politični položaj, naslikal v velikih potezah načrt našega dela ter mi dal naslove svojih številnih prijateljev v inozemstvu. Pri tem je šel do takih podrobnosti, da mi je narekoval proklamacijo za primer, ako bi Rusija zasedla češke dežele, kakor tudi označil zadržanje, ako bi Nemci Ruse potisnili nazaj. Priporočal je osnove sokolskih legij in ustanovitev narodnega odbora, ki naj prevzame vladno ob prevratu.

Na zadnjem sestanku se je Masaryk izrazil odločno za republiko kot obliko bodočega čl. države, pripravljen pa je bil pomiriti se tudi z monarhijo, ker je tedanje mišljenje naroda bolj odgovarjalo tej obliki. Odločno se je zoperstavil, da bi češki prestol zasedel kak ruski veliki knez, in je poudarjal, da je treba izbrati kakega angleškega princa, ker bo s tem zagotovljen razvoj parlamentarne demokracije po zapadnem vzorcu.

Po odhodu Masaryka v Italijo smo nekaj časa dobivali le redka poročila potom članov njegove rodbine. Avstrijske oblasti pa so pazno zasledovale delovanje Masaryka v Rimu in poročale na Dunaj zlasti izčrpno o vseh njegovih odnosih do Jugoslovencov ter ga spravljale v zvezo z veleizdajniškim početjem Supila in Trumbića. Preko pesnika Macharja in že imenovanega sluga Kovande smo prejeli z Dunaja poročila o vsem tem, vznemirila pa nas je vest, da nameravajo Masaryka aretirati, brž ko bi se vrnil domov. Avstrijski poslanik baron Macchio je poročal na Dunaj med drugim: »Izvedel sem, da bo prof. Masaryk odpotoval prihodnje dni v Švico, odtam pa v Prago. Prosim, da na meji ukrenete vse potrebno.«

Imel na nazore in čustvovanje jugoslovenske mladine ogromen vpliv. Mož, ki ni poznal prijetnih fraz in ki mu je vsaka demagogija bila tuja, je znal vzgajati značaje, učiti ljubezen do domovine ter neutrudno delo; učil pa je mladino tudi moško gledati v oči sedanjosti in se dalekovidno pripravljati na bodočnost. Mladi Slovaki, ki jih je vzgojil, so pri nas propagirali češkoslovaško edinstvo. Slovenci, Hrvati in Srbi, ki so študirali v Pragi, pa so postali plamteči in resni oznanjevalci jugoslovenskega edinstva, demokracije in napredka ter s tem obenem odpora proti habsburški monarhiji.

Ze Herman Bahr je v svoji zanimivi knjigi »Dalmatien« po pravici orisal odločilni vpliv prof. Masaryka na dalmatinsko in hrvatsko mladino. Tako pa je bilo povsod drugod; v Sarajevu, Mostarju in Beogradu, zlasti pa med Slo-

Takoj sem ukrenil, kakor sva se za ta primer zmenila z Masarykom: Odpisal sem v Ženevo brzojavko, da je velika nevarnost in da je povratek nemogoč. Ker pa sem se bal, da bodo oblasti brzojavko prestregle in tudi nisem vedel, da-li je naš sel dijak Lavička že dospel v Ženevo in predal naše poročilo, sem bil v skrbeh, da bo prof. Masaryk vseeno odpotoval proti domu in da ga bodo na meji zaprli. Zato sem se zadnji trenutek odločil za vsako ceno ga opozoriti osebno na nevarnost. Po velikih težkočah se mi je posrečilo priti v Buchs ravno isti dan, ko bi moral Masaryk odpotovati iz Ženeve. Vendar pa sem ga dosegel v Curihu začetkom februarja.

Poročal sem mu o položaju v domovini in Masaryk je bil mnenja, da prilike v domovini niso politično in organizatorno tako dozorele, da bi bilo možno misliti na nje sodelovanje s tujino. Zato mi je dal v tem pogledu podrobna navodila za

praške prijatelje. Predvsem je sklenil, da ostane vso vojno v tujini, in da bo organiziral boj proti Avstriji. Poudarjal je potrebo večje češke emigracije ter popolnega soglasja med delom v tujini z onim doma. Pri tej priliki sem tudi zvedel, da naša stvar ne stoji ugodno. Zavezniki se zanj ne zavzemajo preveč, za to se moramo postaviti sami na noge in jih opozoriti nase. Za politično emigracijo pa je bilo treba denarnih sredstev in prof. Masaryk me je napotil na dr. Scheinerja in na sredstva Sokola. Češko javnost je bilo treba opozoriti, da je jugoslovenska emigracija zelo številna, poljska pa zelo bogata in da se brez denarja ne da voditi propaganda v inozemstvu. Za prvi čas se bo prof. Masaryk obrnil na svoje prijatelje v Ameriki po denarna sredstva, potrebno pa je, da pride iz domovine na vsak način kak politični voditelj. Tudi političnih delavcev in novinarjev je bilo treba, ker v naših kolonijah ni bilo dovolj primernih ljudi.

Ko sva uredila še razna druga tehnična vprašanja in me je prof. Masaryk poveril z raznimi naročili ter zlasti s tehničnim vodstvom naše zveze z inozemstvom, sem ž njegovimi nalogi odpotoval v Prago.

Prezident Masaryk na sprejemu s senatorjem Klofáčem. V ozadju min. preds. Udržal

venci. Scotus Viator potrjuje to v svoji znameniti in zelo razširjeni knjigi »Sarajevo«. Jaz sam se spominjam, kako se je v dunajskem parlamentu novoizvoljeni dalmatinski poslanec dr. Smolčak že pri prvih besedah z navdušenjem prijavil k Masarykovemu praporu. Zato daje Smolčak v knjigi k Masarykovim 60 letnici, svojem prispevku naslov »Naš Masaryk« in je v tej knjigi tudi več slovenskih prispevkov. Dunajsko in budimpeštansko ozračje je Jugoslovence razdvajalo, praško pa jih je družilo, ujedinjevalo. Tako je prišla doba, ko sem se s praškimi Masarykovimi gojenci Srbi in Hrvati sešel v dunajskih vojaških zaporih in v moji obtožnici je bilo vse po moči imen mladih rodoljubov iz Bosne, Dalmacije in iz Srbije.

Za vse večne čase ostane zgodovinski dogodek za Jugoslovence Masarykovo učinkovito in po svojem rezultatu naravnost odločno preprečevanje spletk avstroogrške politike proti hrvatskosrbskemu zblizanju in proti Srbiji v dobi tako zvanega veleizdajniškega procesa v Zagrebu, v dobi agentov provokaterjev, kakršna sta bila z avstrijskim denarjem plačana Vasić in Nastić ter v dobi tk. zv. ponarejenih dokumentov, ki so jih napravili vodilni činitelji dunajskega zunanjega ministrstva ter avstroogrski poslanik v Beogradu Forgač s svojimi uradniki. Beograjski proces zoper Vasića je Masaryk zasledoval osebno in je bil prisoten pri zaslišanju Vasićevi obsodbi. Ravno tako je bil pričujoč pri tako zvanem veleizdajniškem procesu v Zagrebu, ki se je odigral kot posledica lažnivih ovadb provokaterja Nastića. Za nas in za Jugoslovence ostanejo nepozabni trenutki, ko je Masaryk v aneksijskem odboru dunajske zbornice zahteval dokaze veleizdajniškega gibanja med Jugoslovenci in teden nato z brezobzirnostjo borca za resnico raztrgal s svojo kritiko vodstvo zagrebskega procesa in dokazoval, da tu ne gre samo za problem avstrijske ali ogrske justice,

marveč za problem podunavske monarhije sploh.

Vendar pa se Masaryk ni omejl samo na to akcijo. Poletu 1909 se je znoval odpravil v Beograd, v avgustu in septembru pa v Dalmacijo, Hercegovino, Bosno in Črno goro ter je po tem obisku dokazal, da je Nastića podkupil črnogorski kralj Nikola. Zaradi veleizdaje obtoženi Hrvati in Srbi v Zagrebu so bili sicer obsojeni na ječo, vendar pa so ušli pretoči smrti ter bili koncem koncev tudi izpuščeni iz zapora. To vse smo, povsem prirodno, zasledovali v Pragi in na vsem Češkem z nenavadnim interesom, ki se je kazal na številnih ogromnih manifestacijah in shodih. Iz Friedjungove obdolitve srbsko-hrvatske koalicije se je razvil na Dunaju Friedjungov proces, ko je oklevetana koalicija tožila tega publicista in je moral žalostno kapitulirati. Tudi pri tem je Masaryk igral kot priča važno vlogo. Vendar pa se ni s tem ni zadovoljil. Preskrbel si je v Beogradu novih dokumentov in napadel v delegacijah, ki so tedaj zasedale v Budimpešti, naravnost zunanjega ministra grofa Aehrenthala in razgalil njegovo sramotno politiko, ki se ni strasila porabljeni proti Jugoslovenom tudi podkupljene provokacije in ponarejene listine.

Bil sem tedaj tudi jaz član delegacij in nikoli ne bom pozabil scene, ko je Masaryk z vsemi dokazi v rokah brez usmiljenja metel obtožbe drugo za drugo v lice Aehrenthala, da le slednji ves posinel v obraz ter se zastoni izkušal izvleči iz nečloveške afere. Dejstva so govorila in nihče jih ni mogel ovreči. Masaryk pa je imel priliko znova povedati grenko resnico v obraz ministru zunanjih del.

Kolikor vem, avstro-ogrski delegacije niso bile nikoli priča takih brezob-

zirni, pri tem pa skrajno pošten in zasluženi kritiki. Oni Čehi in Jugoslovenci, ki so bili v delegacijah kot člani vladnih strank so zapustili dvorano, hoteč s svojo nenavzočnostjo Aehrenthala dokazati, da nimajo z Masarykom nič skupnega. Kolikor se spominjam, je sedel tedaj na Masarykovi leviči delegat Tresić-Pavičić, na desnici pa jaz. Masarykov govor so priobčili vsi vodilni evropski listi in ta seja delegacij je bila v resnici evropski dogodek. Bilo je, kakor bi človek že tedaj slišal kasnejše Masarykove besede »Austriam esse delendam«. Do aneksije Bosne in Hercegovine in preden je na jugu ugotovil nezasišano nemoralnost avstrijskih oblastev, je Masaryk veroval, da se Avstrija da preroditi v duhu demokracije. Ko pa se je prepričal, da je to izključeno, se njegov uravni odpor proti avstro-ogrskemu režimu stopnjuje in njegov principijelni odpor proti revoluciji popolnoma izgine.

Po vsem tem, kar je Masaryka napravilo za vodjo našega upora v tujini in za zmagovalca nad Habsburžani, lahko danes z gotovostjo zapišem, da se je Masarykova revolucija proti avstro-ogrski monarhiji začela že v Zagrebu in Beogradu in da je začel kasnejši veliki Masaryk svoj slavni in zmagoviti naskok na Dunaj in Budimpešto že v letih 1909 in 1910 kot branilec Jugoslovenov, obsojenih od avstro-ogrskopolitike na smrt.

Že za časa vojne je imel Masaryk z jugoslovenskimi politiki v tujini stalne stike in dobro vemo, da mu je tudi danes mnogo lažje na vzajemnosti češkoslovaške in jugoslovenske države. Ko tedaj slavimo 80 letnico našega Masaryka, vemo, da se nam odzovejo iz Jugoslavije iskreni klici: Masaryk je vaš prezident, toda Masaryk je že davno tudi naš!

Dr. Mihajlo Rostohar,

profesor na Masarykovi univerzi v Brnu:

T. G. Masaryk — filozof

Pravijo, da se pravi filozof rodi kakor pesnik. O Masaryku se lahko reče, da se je rodil kot filozof. V slednjem nagonu po spoznavanju resnice je postal iz kovaške vajenca pozneje ne samo slušatelj filozofije na vseučilišču — temveč pravi filozof, ki je resnično ne le povsod iskal in odkrival, ampak jo je tudi vedno ljubil in stavil nad vse vrednote življenja.

Masarykova filozofija ni formalna naučenost, temveč plod njegovih globokih življenjskih izkušenj. Akademski študij filozofije ga je razočaral. Poslušal je sicer vsa filozofska predavanja, čital je razne razprave o filozofiji in zbiral definicije iz uvodov v filozofijo, toda jasnega pojma o tem, kaj je bistvo filozofije in kakšen hasak ima filozofska izobrazba za življenje, ni našel. Obrnil se je potem na slavnega filozofa, ki mu je nasvetoval, naj študira zgodovino filozofije. Ta nasvet se mu je zdel čuden, zakaj hotel je prav za prav izvedeti, kaj je filozofija. Pa ni mu ostajalo drugega ko to, da se je lotil študija posameznih filozofov. Začel je z grško filozofijo in se ustavil pri Platonu. Mikalo ga je posebno njegovo hrepenenje po pravi modrosti in po metodi njegovega filozofiranja.

Platon za je poučil, da je treba imeti o vsaki stvari točen pojem in da je treba pojme natančno opredeliti, če hočemo doseči prave modrosti. Po tem metodičnem načelu se je Masaryk dosledno ravnal v svoji filozofiji. Toda Masaryk se ni učil samo pri Platonu. Descartes, Leibnitz, Hume, Kant, Comte, Mill in drugi so bili ravno tako njegovi učitelji. Comteova pozitivistična metoda je dala Masarykovi filozofiji novo pot. Od Comteova se je učil ne samo sociologije; Comte mu je pokazal, kako se da z določitvijo pojmov in popolne klasifikacije ved določiti pojem, predmet in metoda sociologije. Masaryk je bistro zapadel, da to, kar velja za sociologijo, mora veljati tudi za filozofijo, da je torej s popolno klasifikacijo vseh specialnih ved mogoče tudi pojem filozofije natančneje določiti. Tako je Comteova klasifikatorična metoda postala vodilo Masarykovega filozofskega mišljenja, ki je dobilo svoj prenametan izraz v njegovih »osnovah konkretne logike«. Comteovo načelo, da se mora človeško mišljenje ravnati po strogo znanstveni metodi, je Masaryk prenesel v filozofijo in se je te metode v bistvu tudi vedno držal. Vendar pa Masarykova filozofija ni ostala v ozkih mejah Comteovega pozitivizma. To nam dokazujejo že Masarykove »Osnove konkretne logike«, kjer najdemo zelo bistvene razlike. Comte razen strokovnega spoznavanja ni pripoznaval posebnega spoznavanja — filozofskega. Zato je hotel filozofijo izločiti iz ved in jo nadomestiti s sistemom strokovnih ved. Masaryk pa je poudaril, da vsi znanstveni izsledki strokovnih ved skupaj še ne morejo zadovoljiti človeškega duha, stremečega po vsestranski jasnosti.

Človek od narave stremi ne le po spoznavanju, temveč tudi po vsestranski jasnosti in enotnosti spoznanj. Človek ki premišlja o svetu in sebi, ne najde prej miru, dokler ni rešil vseh vprašanj, ki vznemirjajo njegovega duha in dokler ni dosegel soglasja med posameznimi spoznanji s tem, da jih je spravil v lošično celoto — pravi Masaryk.

V to svrhu je potrebno, da so posamezni znanstveni izsledki v organični celoti. Zato je poleg strokovnih ved še vedno potrebna stroka, ki tako organsko celoto med posameznimi vedami ustvarja — in ta veda je filozofija kot scientia universalis v smislu Descartesove in Leibnitzovega.

Tak enoten nazor o svetu in življenju, ki nam ga najpoda filozofija, pa mora ustrezati v vseh slučajih teorije in prakse, ako naj zadovolji poedince in družbo. Svetoven in življenjski nazor ima tudi velik praktičen pomen. Človeška družba in poedinec v njej za more napredovati le, če je družabni red trden. Trden pa bo le tedaj, če temelji na solidnem svetovnem nazoru. V kolikor človeška družba temelji na idejah, je enoten svetovni nazor pogoj njegove trdnosti, trajnosti in napredka. Svetoven nazor pa mora biti ne samo enoten, temveč tudi znanstven.

Pri vsem stremljenju po splošnem znanju se ne sme pozabiti na strokovno izobrazbo. To pa zaradi tega, ker človek se nauči znanstveno misliti samo po strokovni izobrazbi. Ravno v tem vidi Masaryk pomen strokovne izobrazbe za filozofično mišljenje.

Ako nam najpoda filozofija nov svetovni nazor, tedaj ne smemo prezreti, da more to storiti le znanstvena filozofija. Danes je mogoča samo znanstvena filozofija. Nočemo, da bi bila nad vedami, toda jo hočemo imeti v vedah, katerih stvarni in metodični temelji je. Vsaka specialna veda se mora gojiti v filozofskem duhu, to se pravi, s stalnim ozirom na celoto.

Moderna, znanstvena filozofija, med katere snavatelji vidimo Masaryka, se razlikuje od stare metafizične orientirane filozofije ne samo po novih notetičnih načelih, temveč tudi po novi metodi mišljenja, po novih aspektih, s katerih motrimo življenje človeka in družbe. Ta nova metoda je historizem, t. j. zgodovinsko primerjajoča metoda, ki je naučila filozofijo motriti svet in človeka s stališča evolucije. Ideja razvoja v politični praksi pa pomeni napredek v smislu izpopolnjevanja. Na tem aspektu temelji tudi naša vera v človeški napredek. Historizem torej pomeni pri Masaryku novo plodno metodo filozofskega mišljenja.

Trdnost, kritičnost mišljenja je eden bistvenih znakov Masarykove filozofije. Odtod izvira njegov odpor proti slepi veri, praznoverju, metafiziki in teologiji. V sled tega ga nekateri prištevajo s pozitivizmom. Masaryk se je pri neki priliki sam izrecno zavaroval proti temu. Toda mislim, da Masaryk ni bil nikoli pozitivist. Njegove filozofije ne gre istovetiti s pozitivizmom. Mislim, da je bil vpliv Humeove in Kantove filozofije na Masaryka mnogo večji kakor Comteov. Masaryk sicer ni podlegel Humeovi skepsi, katero je skušal sprva premagati z računom verjetnosti, pozneje s Kantovim kritizmom, vendar ni mogoče prezreti nadaljnjih svojstev Humeove filozofije, ki jih nahajamo tudi v Masarykovi filozofiji. Humeov radikalni odpor proti slepi veri, njegova načelna skepa nampram avtoritativno sprejetim pojmom, zahteva po kritičnem pretresanju vseh danih pojmov, katerih izvor je treba nedvomno ugotoviti, da je treba natančno določiti meje med tem, kar človeški razum zamore spoznati in tem, česar ne more dognati; končno iz teh

principov izviračoj odpor proti metafizičnim spekulacijam in teologiji — vse to so vidni znaki treznosti in kritičnosti mišljenja, ki so tudi Masaryku ideal modrosti.

Gotovo pa je imela na Masaryka še večji vpliv Kantova filozofija, posebno njegova noetika, katero si je Masaryk osvojil. V njenem načelu, da je treba kritično preinotriti v poznavne zmožnosti človeškega razuma, vidi Masaryk naravnost svetoven pomen kritizma za človeško mišljenje. Kantov kritizem je bil po svojem bistvu naperjen proti teologiji ravno tako kakor Humeova skeptična filozofija. Toda niti Kant niti Masaryk nista šla v tem oziru tako daleč kakor Hume, ki je vsako verstvo zavrgel kot praznoverje.

Odpor Masarykove filozofije proti teologiji in cerkvi kot konfesionalni organizaciji nam kaže Masaryka na videz kot nasprotnika verstva.

Vendar v resnici njegova filozofija ni protiversta in tudi nikoli ni bila. Nasprotno; moderna filozofija je v zadnji instanci filozofija verstva — pravi Masaryk. Masarykov odpor proti konfesiji in cerkvi izhaja iz tega, ker vsaka konfesija pomenja svetovni nazor, zgrajen na slepi veri v avtoriteto, ki hoče obenem biti sankcioniran po državni moči in sili državo, da bi bila organizirana na njenih principih. V konfesiji torej tiči teokratska tendenca. Vse to pa je v načelnem nasprotju z moderno filozofijo, ki ne priznava ne avtoritativne vere za princip poznavanja, torej tudi ne na tem principu zgrajenega svetovnega nazora, niti ne priznava, da bi mogla biti človeška družba na tem temelju smoteno in naravno organizirana.

Masaryk loči človeško mišljenje v dva tipa: v mitičen in znanstven tip. Bistvo mitičnega mišljenja je v tem, da se popolnoma vda objektu in da si pojasnjuje svet in svoje bistvo z analogijami (simboli), ki so po vrhu še zelo površne. Masaryk je proti stvarjanju mitov in mitičnemu mišljenju. Na mesto tega zahteva kritično, znanstveno mišljenje tudi za filozofijo, katere glavni predmet je razmerje človeka do vesolja. Znanstveno mišljenje je kritično. Stvari se pojasnjujejo iz stvarnih vzrokov na podlagi treznega in obsežnega opazovanja. Kritično misleč človek preudari vsestransko, abstrahirano in generalizira previdno, postopno.

Tudi verstvo je imelo doslej izključno mitično obliko, ne samo filozofija. Mitično misleč človek veruje v razodetje, ki ga sprejema kot absoluten vir njegovega spoznavanja in delovanja. Vera v avtoriteto in slepo zaupanje je temelj mitično-teološkega sistema. Razodetje je absolutno, za vse čase in za vse ljudi, je vesoljno ali katoliško — quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. To je formulacija načel mitičnega verstva.

Znanstveno misleč verski človek ne veruje več v razodetje, sploh ne veruje več slepo v nobeno avtoriteto, temveč načeloma dvomi, kritizira in se hoče o vsem sam prepričati. Svoje stvarstvo utemeljeno prepričanje stavi proti slepi veri in slepemu zaupanju. Pri njem ne odločuje avtoriteta in tradicija o resničnosti ali neresničnosti sodb, temveč kritično, znanstveno mišljenje. Znanstveno misleč človek priznava samo vesoljnost soglasja kritičnega razuma.

Problem verstva v moderni filozofiji se glasi: Ali je mogoče verstvo brez razodetja? Ali more kritično misleč človek imeti verstvo in kakšno more biti to verstvo?

Na vsa ta vprašanja je Masaryk odgovoril pritrudno. Verstvo kritično mislečega človeka more temeljiti samo na znanstvenem prepričanju ne pa na slepi veri v avtoriteto. Kritično misleč človek snuje svoje verstvo, srce pa resnico. Resnica pa je samo ena — in ta je znanstvena, potiljena po kritiki razuma. Da je mogoče verstvo brez razodetja, zasnovo na znanstveni podlagi, Masaryk potrjuje to z lastnim zgledom. Sam je veren, čeravno ne veruje več v razodetje. Verstvo — pravi Masaryk, ni veda ne filozofija, pa tudi ne teologija ali katekizem.

Verstvo tudi ni vera v dogme, ni to, kar morala, ni kult niti cerkev. Verstvo po svoji vsebini je rešenje vprašanja večnosti in to ne le teoretično rešenje, ampak tudi rešenje praktično. Verstvo je življenje sub specie aeternitatis; je zavedanje našega razmerja napram vesoljstvu, smisla našega življenja, je prava resničnost in resnost življenja. Verstvo je komično stremljenje po novem življenju, po novih življenjskih vrednotah, zato je vodilna duševna sila našega življenja.

Verstvo mora biti prepričanje, ne slepa vera. Sicer bodo vedno ljudje, ki od

NOGAVICE ŽIGOM

Najboljše, najtrajnejše, zato najcenejše

drugih sprejemajo prepričanje. Toda ne gre za to, marveč za to, da nam je takrat, kadar nastane potreba utemeljevanja in dokazov razuma, dana popolna svoboda, da si svoje verstvo presodimo na utemeljenem prepričanju. Verska svoboda je pogoj vsakega verskega napredka, zakaj tudi v verstvu je razvoj in napredek, kakor v vseh panogah človeškega življenja. Kritični, versko čuteč človek hoče le premagati staro, mitično obliko čustva z novo obliko: dalje versko živeti.

Masarykova etika je humaniteta. Humaniteta pa je treba razumevati kot intenzivno in ekstenzivno pobratinstvo človeštva. Ideali humanitete se morejo uresničiti le po prirojeni ljubezni človeka do človeka. Masaryk zavrača teološki svetovni nazor, torej tudi mitično moralo, zgrajeno na njegovih osnovah. Hoče imeti moralo, temelječo na naravnih človeških silah. In ta morala more biti samo etika humanitete.

Naravni temelj moderne morale pa more biti samo ljubezen človeka do človeka. Brez ljubezni etika humanosti ni mogoča. Toda ta ljubezen ne sme biti nobena sentimentalnost, temveč mora biti resnična, energična, trajna in skrbna. Ni zadosti, da imamo sočutje z bedo, ampak treba je tudi delovati na to, da odstranimo vsako fizično in duševno zlo, če treba tudi z železom. Proti zlu je treba vztrajno delovati povsod

Jos. M. Baerenreither:

Srečanje z Masarykom

Leta 1925. umrl avstrijski socialni politik in državnik dr. Josip M. Baerenreither je zapustil v svoji ostalini tudi dnevnik od 1. 1897. dalje. Dnevnik je izdal Josip Redlich pod naslovom: »Fragmenti političnega dnevnika.« Iz teh odlomkov posnemamo nad vse živahen opis srečanja dr. Baerenreitherja s profesorjem Masarykom 1. 1912.

Včeraj me je posetil profesor Masaryk. Bil je v zadnjem času trikrat v Beogradu ter me obiskal, da me obvesti o svojih potnih vtisih. Ker sem smatral, da so bili njegovi koraki zelo važni, sem ga naprosil, naj me točno pouči o vsem na temelju svojih potnih beležk, kar je tudi zelo rad storil. Prvič je odpotoval v Beograd na pobudo izdajatelja »Neue Freie Presse« Benedikta, ko se je sestal s srbskim finančnim ministrom Pačujem in se vrnil v Budimpešto, kjer je takrat še zasledala delegacija, globoko prevzeto po srbskih zahtevah po izhodu na morje. Drugič je bil v Beogradu pričetkom decembra in razgovorjal s Pašičem. Glavna misel njunih razgovorov je bila potreba obeh pripradetih držav, da bi se med njima izboljšali medsebojni odnosi. Pašić je ob tej priliki obljubil, da bo skušal pomiriti srbski tisk, vendar pa ni prišlo o tem vprašanju do kakih podrobnostih dogovorov. Ko se je Masaryk 10. decembra pripravil, da odpotuje, ga je Pašić naprosil, naj ga še enkrat obišče. Masaryk je prošnji ugodil in med obema gospodoma se je razvil zelo važen razgovor, v katerem je Pašić razvil podoben načrt, kako bi bilo mogoče izboljšati odnose med Srbijo in podunavsko monarhijo ter naprosil Masaryka, naj obvesti o tem načrtu Berchtoldu. Rekel je: »Prosim, pojdite k grofu Berchtoldu in mu sporočite to, kar vam bom sedaj povedal.« Po beležkah prof. Masaryka je izjavil Pašić naslednje:

1. Srbija hoče in mora ostati gospodarsko in politično povsem neodvisna, vendar pa lahko naveže z Avstrijo najboljše prijateljske odnose;
2. mi smo hoteli Albanijo razdeliti, pa smo se prilagodili avstrijski želji, pristali na ustanovitev avtonomne Albanije ter dokazali svojo pripravljenost, vpoštovati želje Avstrije;
3. zahtevamo pristanišče in ozemlje do njega kot koridor do pristanišča;
4. pripravljeni smo nuditi vsa mogoča jamstva in se obvezati, da ne bomo tega pristanišča nikdar utrdili, niti ga dali na razpolago kateri koli drugi sili;
5. pripravljeni smo nuditi v prvi vrsti Avstriji vse mogoče gospodarske koncesije in skleniti z njo 1. 1917. novo trgovinsko pogodbo ter vpoštovati v prvi vrsti Avstrijo pri vseh naših zunanjih posojilih, pristati tudi na izdatno znižanje tarifov ter jo vpoštovati pri vseh državnih dobavah.

Ako Avstrija ne bo pristala na te naše ponudbe, potem bomo ohranili sicer z njo povsem korektno odnose. Zaradi pristanišča ne bomo pričeli vojne, vendar pa bomo stremeli na vsu moč, da dobimo primeren izhod v Solunu. Priključili se bomo balkanski zvezi tudi gospodarsko in ukrenili vse potrebno, da ne bomo več kupovali v Avstriji. Vpoštujemo prestiž Avstrije, je predsednik vlade Pašić pripravljen priti sam na Dunaj in osebno obrazložiti srbske želje ter o njih razpravljati.

S temi razlogi se je Masaryk oglašil pri grofu Berchtoldu. Razumljivo je, da je bil ta zelo rezerviran in da se ni hotel spuščati brez nadaljnjega v razpravo o gospodarskih vprašanjih. Na glavno vprašanje, dali naj pride Pašić na Dunaj, je odgovoril negativno s tem, da je navedel za to iste vzroke, kakor nekaj dni pozneje meni samemu. Masaryk je bil zaradi tega zelo razočaran in si ni vedel kako pomagati. Prišel je tudi k meni, ni me pa našel, ker sem bil nekaj dni odsoten ter se je nato posvetoval z nekaterimi jugoslovenskimi prijatelji ter dopisnikom »Timesa« Wickhamom Steedom, nakar se je odpeljal kmalu potem zopet v Beograd. Tu je obvestil Pašića o negativnem uspehu svoje misije, kar je

in pri vsaki priliki. Dobrodelnost dogega časa in zabave se ni enična ljubezen. Ta ne sme biti slepa. Hočemo jo imeti brez mistike in fetišizma. Ta ljubezen pa ne zahteva nobenega mučeništva. Ta ljubezen je živa vzajemnost, ki ne dopušča žrtv.

Etika človeške ljubezni ni samo za nedelje in praznike, ampak tudi za vsak dan. Človeštvo ne potrebuje morale v abstraktnih sestavih, v knjigah na policah, temveč v življenju. To je moderna morala demokracije, ki nas vodi k jasnim socialnim in političnim idealom, za katerih uresničenje deluje ne samo v parlamentu, temveč povsod, pri vsaki priliki in z vsimi sredstvi.

Ta etika je iniciativna in veruje v napredek. Veruje, da potom socialne solidarnosti nastanejo vedno močnejše moradne individualitete, ne egoisti.

Verujemo v napredek, ker smo spoznali, da se življenje poedince in družbe izpopolnjuje v znižu naših idealov, napredovati pa pomeni zlo premagovati z dobrom. Človek je sicer od prirode slab, toda v svojem jedru ni popolnoma slab. Za to je treba sodelovanja vseh, da more napredovati. Tega bi se moral vsak zavedati, da prav spozna pomen človeške družbe za življenje in njegov napredek.

Tako je torej Masaryk kot filozof mislil, pa tudi živel in delal.

močno razočaralo tudi tega državnika. Ta razgovor s srbskim ministrskim predsednikom se je vršil 17. decembra. Med tem časom so bile objavljene v listih tudi vesti, da je grof Berchtold namenoma odklonil Pašičev obisk. Te vesti pa niso našle posebnega odziva.

To je bila vsebina, razgovora, ki sem ga imel včeraj dne 20. decembra s profesorjem Masarykom.

Pregled spisov T. G. Masaryka

Das Wesen der Seele bei Plato. Disertacija, 1. 1876.

Der Selbstmord als soziale Massenerschelnung der Gegenwart. Habilitacijsko delo na vseučilišču na Dunaju, 1878, izšlo v knjigi 1881. Češko: Sebevražda jako socialni zjev moderní civilisace. 1904, II. izd., 1926.

Blaise Pascal, jeho život a filosofie. 1883.

Počet pravděpodobnosti a Humeova skepse. Habilitacijsko delo na češkem vseučilišču v Pragi, 1883., nemški prevod, 1884.

O studiu děl básnických. 1884., II. izd. 1924.

Základové konkrétní logiky. 1885., nem. izdaja 1887.

Slovenské studie. 1889. (Temelji za poznjeje delo »Rusko a Evropa«.)

Česká otázka. 1894.

Naše nynější krise. 1895. (Del knjige Česká otázka, II. izdaje.)

Jan Hus. 1895., II. izd. 1903; III. izdaja po vojni.

Karel Havlíček. 1896., II. izd. 1904., III. izd. po vojni.

Moderní člověk a náboženství. 1897.

Palackého idea národa českého. 1898. (Kasneje del knjige »Česká otázka«.)

Otázka socialní. (Sociološki in filozofski temelji marxizma.) 1898.

Mnohoženství a jednoženství. (Brošura.) 1899.

Rukovět sociologie. (Podstata a methoda sociologie.) [Nedokončano.] 1901.

Ideály humanitní. 1902, II. izd. 1919.

»Los von Rom«. (Predavanje.) Angleško 1902.

Národnostní filosofie doby nejnovější. 1905., II. izd. 1919.

Der Agramer Hochverratsprozess und die Annexion von Bosnien und Herzegowina. 1909. Pozneje češko: Tak zvaný velezádný proces u Záhřebu.

Vasíć-Forgách-Aehrenthal. Nemško leta 1910., kasneje češko, hrvatsko, srbsko.

Russland und Europa. Del I., nemško 1913., češki prevod 1919., 1921. — Največje delo prezidenta Masaryka.

Oesterreich am Balkan. (Vortrag an der Handels-Hochschule in München. — Veröffentlichungen der M. Hochschule.) 1914.

Svět a Slované. (Le Monde et les Slaves) (Predavanje na Sorboni v Parizu leta 1916.) Francoski in angleški 1916., češki 1919.

Světová revoluce. 1925. (Prevedeno na ruski, angleški, nemški in madžarski jezik.)

Brošure in govori: Nova Evropa. 1912. (Slovensko stališče.)

Pád strany staročeské a počátky směřů nových. (1895.)

Desorganissace mladočeské strany. Osm hodin práce.

Naše politická situace. (1901.)

Politická situace.

O svobodě náboženské a volnosti přesvědčení. (1904.)

Rěč k rozpočtu. (1907.)

Nesnáze demokracie.

Za svobodu svědomí a učení. (1906.)

Věda a církev. (1906.)

Demokratie v politice. (1912.)

Rěči ve Svýcarsku, a Rusku a Sev. Amerike za valky.

Rěči a projevy převratu.

Vojsko v republice ČS. (1920.)

Praški Hradčany

Na Hradčaneh nad ma-lostranskimi vrtovi. Značilno silhueto gra-du tvori hram sv. Vida, bisera češkega stavbarstva; začetek gradnje spada v leto 1344. Na mestu, kjer je preje stala romanska bazili-ka iz l. 1060, ki so jo postavili češki knezi. Stavba cerkve sv. Vida je bila dokončana šele l. 1929. Na desno od cerkve je videti dva bela stolpa, ki spadata k eni izmed najstarej-ših čeških cerkev, to je cerkvi sv. Jurija iz l. 915, v novejšem času restavrirani.

Grad se začne na sliki tam, kjer je konec desnega dela cerkve sv. Vida; po-slojpe na desno Gradu je sedanje ministrstvo notranjih zadev. Del Gradu, ki je najbližji temu ministrstvu, je najstarejši in izvira iz dob kralja Vladislava (16. stoletje), posamezni zidovi pa so še iz dobe Přemysla Otakarja II. (13. stoletje). Slog tega dela je takozvana vladislavska gotika. Ostali Grad so po požaru leta 1541. obnovili Habsburžani, deloma Ferdinand I., deloma Rudolf II., glavni vhod pa Matija. Delo so izgotovili italijanski stavbeniki. Za Marije Terezije je Fridrik Pruski pri obleganju Prage namenoma razstrelil Grad tako, da je bilo treba popolnoma obnoviti pročelje in nekatere notranje dele. V tej rokokoški zunanji opremi je Grad ostal do današnjih dni, dasi v zelo slabem stanju. Poprava, restavriranje in konserviranje Gradu se vrši že 11 let in bo trajalo še lep čas, predno bo popolnoma dovršeno.

Jan Hajšman, (Praga):

T. G. M.

Kakor pozna v šoli vsako dete šifro svojega učitelja, tako se je v zadnjih de-setih — dvanajstih letih vdomačila po vsej republiki do najbolj oddaljenih vasi profesorska šifra predsednika Masaryka. Te tri črke imajo svoj poseben zvok, po-meni in ugled, tako da pri nas že deca ve, kaj pomenijo. Ni dvoma, da bo v teku let, ko bomo že v znatni razdalji od da-našnjega dne in ko bo izginila zadnja tro-hica bežne sedanosti, zvenela šifra še jasneje in imela še bolj polno vsebino. O nobenem drugem našem možu tega ni mogoče reči, predsednik Masaryk je tudi v tem pogledu odlična izjema.

Predsednik Masaryk je mož, ki je v vseh ozirih izjemen in svoj; takšen je bil kot vseučiliški profesor, takšen je tudi danes kot glava države. O njem je izšlo več knjig, nego o marsikakem sodobnem močniku in učencu danes pišejo analize

njegovih del za šolsko nalogo z isto vne-mo, kakor se čitajo v šoli stari klasiki. Knjig o Masaryku bi bila cela knjižnica, pa vendar malokatera podaja vsaj senco njegove prave osebnosti; edino on sam se naslika dobro, kadar pripoveduje o sebi.

O vseh čeških politikih se pripoveduje sila anekdot, dovtipov in šal, le o Masa-ryku takih podrobnosti skoraj da ni. Pripovedujejo se o njem le scene, iz ka-terih izvira njegova velika bistrost duha in pripravljenost, da na opazko hipoma odvrne z duhovito domisljico. Včasih veje iz nje sarkazem, včasih leden mraz, vse-lej pa pogum, čudovita izvirnost ter odkritost. Masaryk vedoma ostaja v nekaki razdalji od ljudi; v njegovem bistvu ni nič želje, da bi se komurkoli prikupil. V njem ni sledu demagoštvu, dasi je naj-izrazitejša črta njegovega značaja od nekdanj vztrajno in trudapolno delo v prospeh naroda in v korist socialno za-tiranih in ponižanih.

Kako živi predsednik Masaryk? Držav-ne zadeve političnega, vojaškega in di-plomatskega značaja, ki spadajo po usta-vi v njegove funkcije, mu seveda jemljejo mnogo časa, tako da mu ni odmerjen na ure, marveč na minute. Vse okoli njega se ziblje pravilno in umerjeno, kakor kolesje preciznega stroja. Vendar si predsednik kljub temu najde dovolj časa, da ostane stalno v stikih z vsemi

Grad Lany

teži ob državni cesti in železnični progi Praga-Karlove Vary na zapadu glavnega mesta med gostimi šumami sred-nje Češke. Vožnja iz Prage z avtomobilom traja eno uro. Grad je bil preje lovski gradič kneza Fürstenberga, od katerega ga je kupila češkoslovaška država. Poseben čar daje gradu njega prekrasna okoli-ca. K njemu spadajo obširni gozdovi, ki so bili deloma spremenje-ni v angleški park. Po gozdnih potih tega par-ka se predsednik rad sprehaja in jezdi. Na vaškem pokopališču občine Lany je pokopana Charlotta Masarykova-Garrigue, pokojna soproga predsednika Masaryka, rojena Ameri-čanka.

sem prejel prostodušni odgovor: »Ro-jaki smo, iz iste vasi, poznal sem gospoda še, ko se je učil za kovača, pa bi ga rad posetil.«

Drugi zopet prihajajo iz popolnoma drugih razlogov. Predsednik lahko na-pravi vse, on ima denarja, da ne ve kam ž njim; lahko da, posodi, pomaga, ker je znano, da je dober človek. Bili so tudi taki, ki so se tožili na selskega stražnika, s katerim so zavoljo kake malenkosti v sporu. Te procesije, ki so po večini samo motile predsednika, so morali seveda s časoma skrbeti na najmanjšo mero.

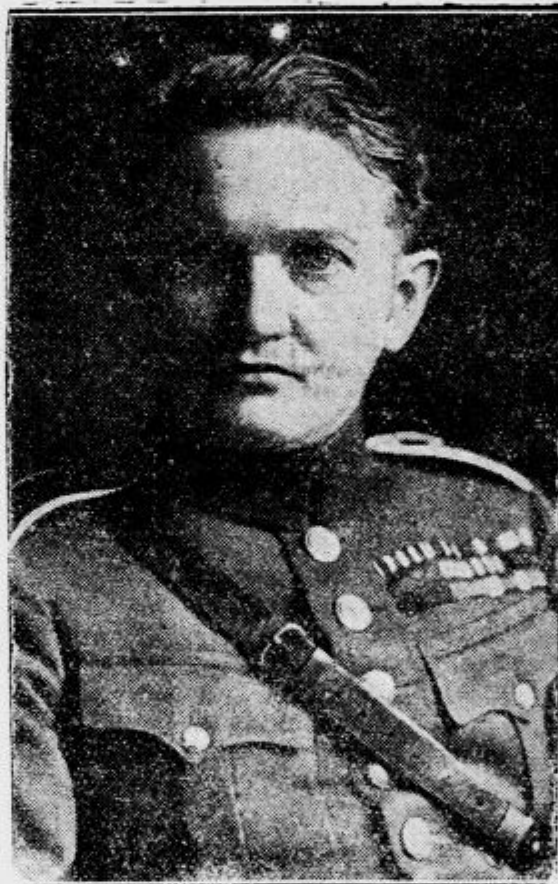
Učencje in novinarje pa predsednik vedno rad sprejema in ako že novinar nima važnejšega posla, si lahko izposluje povabilo na čaj, da vsaj vidi tega veli-kega moža. Tudi eden izmed »Jutrovič« urednikov se je že bil poslužil take prilike in bil predsednikov gost.

Predsednik Masaryk je brez dvoma eden izmed najneutrudnejših ljubiteljev knjig v naši državi. V njegovi čitalnici je preko 500 časopisov, tednikov, meseč-nikov, revij in drugih publikacij iz doma-če države in iz tujine. Na ta način je predsednik stalno poučen o vseh dogod-kih. Njegova knjižnica ima preko 25.000 knjig, ki se vedno spopolnjuje z no-imi deli. Zlasti obširen je oddelek za socio-logijo in za nje pomožne vede in so v

Rudolf Medek, (Praga):

Masaryk kot voditelj narodne vstaje

Na dan petstote obletnice mučeniške smrti Mistra Jana Husa 6. julija 1915. je govoril prof. Masaryk v Švici prvi svoj govor proti Avstriji. Prof. Masa-ryk, ki je vse svoje življenje propove-doval mir mesto vojne, plug mesto meča, vztrajno delo ter težnjo po res-nici. Od tega časa je bil v tujni po- vsod, kjer so se Čehoslovaki organizi-rali k borbi z svobodo, priznan javno kot njih duhovni vodja. Nekoliko časa po tem, jeseni l. 1915. je izdal Masa-ryk prvo bojno napoved Avstriji, pro-glas emigrantskega komiteja v Londo-nu. Od tega časa vodi kot priznani

vodja vstaje, poslan v tužno po soglasju in na željo vodilnih čeških politikov, tečaj s pooblastilom vsega naroda, na čelu rastoče armade bojevnikov in de-lavcev nepretrgano vrsto bojov proti velesili, ki se je imenovala Avstro-Ogrska, pa ni bila nič drugega, nego evropsko nespornost, preživel tvor davno izginulega in gnjočega du-ha ter klica neprestanega nemira in vo-lne navorze.

Veliki in resni mislec, filozof in učitelj, goreči propagator naprednih idej, poslanec, govornik, vodja stranke, pi-satelj in novinar, debater in polemik, demokrat, ki se je učil od velikih av-torjev in iz modernega življenja sploh. Predvsem pa sociolog, vestno opazujoč sodobni kompleks problemov, je odšel preko meje, da se postavi na čelo vojske, ki je prisegla, da se bo bojevala za svobodo svojega naroda. Ako je v mir-nem času med neprestanim delom pri-poročal narodu ne nasilje, ampak mir, ne meč, marveč plug, ne krvoprolitje, marveč delo, ne smrt, ampak življenje, je ob podpisu svoje vojne napovedi Avstro-Ogrski razumel do zadnjih kon-sekvenc, da je nastala doba, ko ves svet, globoko pogreznjen v vojne gro-zote, ne razume drugega argumenta, nego argument poguma fizične žrtve, sile, meča, krvi in smrti. Tako je Ma-saryk, ki je bil Sokol in sportnik ter znan po svojem pogumu, poln odločitve in pripravljen na osebne žrtve, kakor jih je doprinal v svojem življenju jav-nega delavca, lahko s polno zavestjo postal voditelj bojnih trum češkoslo-vaških v dobi svetovne vojne. Ni bil pristaš Tolstega teze, da se zlu ne sme upirati. Propovedoval je nasprot-no, da se moramo zlu ustavljati vselej in dosledno. Vztrajni bojevnik ni nikoli priporočal udajati se neprijatelju na mi-lost in nemilost. V krvi pogažena Bel-gija in Srbija je temu velikemu miro-ljubu izbila iz rok knjižo miru. Pozna-vaajoč evropske prilike, je cela tri leta prej napravil to, kar je za njim storil demokrat in pacifist prezident Wilson: Vstopil je v svetovno vojno in na čelu

njem zastopana najslavnejša dela sve-tovnega slovstva. Zgodovina in filozo-fija je takisto zelo častno zastopana. Predsednik čita knjige vseh slovanskih in večine evropskih narodov. Leposlovje mu je prijeten odmor po čitanju težkega znanstvenega slovstva. Njegova knjižni-ca je morda edina izmed knjižnic, koje lastnik jo točno poseja in dolgo proučuje v njej nabrane zaklade.

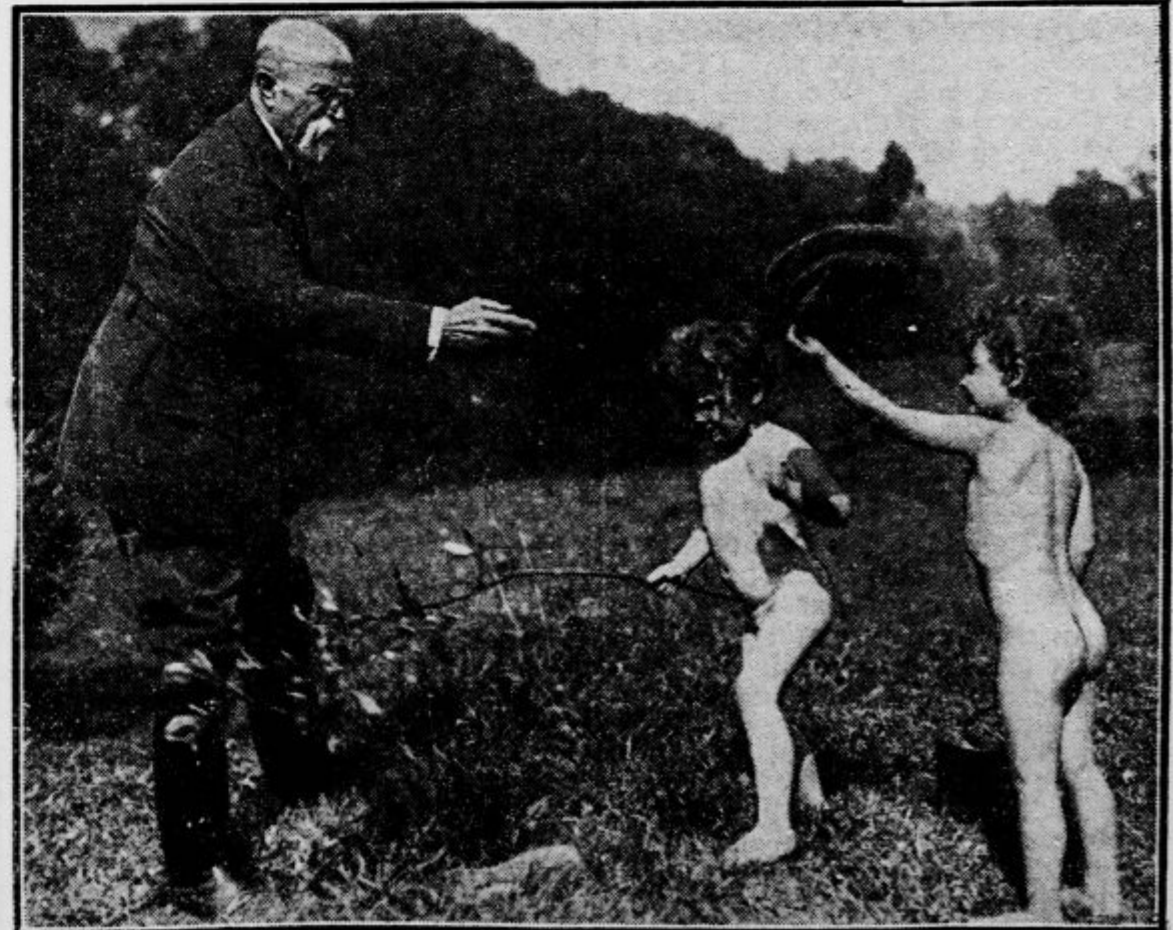
Grad Topolčiansky

leži v Srednji Slovaški pri Zvolenu, blizu ko-pališča Sliach. Stavba je nova in je arhitekton-sko brez posebnega po-mena. Predsednik Ma-saryk si jo je izbral kot svojo rezidenco, ker le-ži sredi Slovaške, ima zelo ugodno lego in je nje okolica čisto slova-ška. Predsednik prebi-va v tem gradu vsako leto poleti in jeseni po nekoliko mesecev in mu je ta prekrasna pokra-jina posebno pri srcu. Tu dela razne izlete in se popolnoma svobodno giblje med ljudmi.

Znane so njegove izjave vojakom in častnikom ruskih legij v Kijevu. Ni po-znal demagogije in ako je v dobi sve-tovne vojne, ko se je iz gole prešer-nosti često hazardiralo z ljudskim živ-ljenjem, izrekel besedo vojska, je ve-del, kaj to pomeni. Kar največ uspeha in kar najmanj izgub je bil njegov mo-dri, preprosti in visoki vojaški svet. Zato je naša vojska v tujni po velikih uspehih v Franciji, Italiji in Rusiji rasla fizično in moralno in v slavni bojnih zaslužila svobodo svojemu narodu ze-lo častno in z razmeroma malimi izgu-bami.

Masarykovi osebni odnošaji k češko-slovaški dobrovoljski vojski so pojav, kakršnega redko vidimo v zgodovini velikih pokretov in od dob Žižkovih je pri nas to po svojem pomenu edini po-jav. Kajti dovolj je bilo tisočem naših vojakov v tujni izgovoriti to ime, da je v njih zbudilo ne samo najvišje spo-štovanje do človeka, ki se je pogumno in brez obzirov na žrtve postavil na čelo, marveč da je prevzelo tudi naj-trše in najodpornišče bojevanje ter učinkovalo namre toplotno in očetovsko. Nje-govo ime je vzbujalo zaupanje pri dvomljivcih, skeptikih in nezaupnih, obenem pa je ojačevalo pogumne, pod-žigalo smeje ter bilo jamstvo za globo-ko resnost ogromnega podjetja, ki se je često v negotovih trenutkih lokalnih in časovnih neuspehov tako mnogim zdelo dvomljivo in riskantno. Vse delo tega moža, njegova znanost, njegova starost, njegova pravičnost, njegov od-hod v tužino, to, kako je preplui neko-liko morij in prepotoval vse dele sve-ta z naravnost čudovito neutrudljivost-jo, vsa ta pojava je ganila do solz mo-že, ki so zgrabili za orožje, da se bjejo za najlepši in najsvetejši ideal človeka, za svobodo in za lepšo bodočnost na-roda. Izmed vseh nas je bil on najsta-rejši, najmodrejši, najpridnejši in najpo-gumnejši. Samo ob sebi je umeval, da smo ga nazivali očeta in da so si za-puščeni češki vojaki v tujni nešteto-krat ponavljali njegovo ime nazivajoč ga »tatička Masaryka«. Bil je avtorite-ta, proti kateri se ni upal dvigniti niti eden pošten Čeh ali Slovák. Njegov čisti primer, sloves nepodkupljivega strogega in umnega politika in njegova usoda kot človeka, vse to je stalo ves čas našega boja nad vsemi drobnimi neugodnostmi, ki bi se bile tu ali tam pojavile med odločilnimi činitelji Češkoslovaška vojska je brž, ko se je bila uedinila v svojih po vsem svetu raztre-senih delih in takoj, ko se je začelo njegovo ime, izrekla: oče, vodja, naj-višji poveljnik.

Bilo je naravnost čudovito poslušati vojake, kadar so med seboj govorili o njem. V njih besedah je bilo toliko brez-mejne in naravnost mistične vere v tu-ga človeka, kolikor je bilo udane, če-sto otroške ljubezni k prožnemu in vse-lej čilnemu starcu, ki se je zopet odkrito in toplo radoval, kadarkoli je prišel med vojaške. Zdelo se je tedaj, da izgi-njajo sence starosti na njegovem čelu in da se pomlaja za deset in deset let ter pridobiva stalno novih sil in novega poguma. Ibi brezpogumno za Masary-kom v tej veliki dobi je bil priprosti ukaz narodne duše. Tudi oni, ki so ga poznali od preje in so v časih v duhu polemizirali z njegovimi nazori, so šli za njim radostni in srečni. Vodja upora je napravil delo, v katerem je zbral

Masaryk se igra s svojima vnukoma

nezaupanje z idealizmom in našel odgovor na češko vprašanje: Na čelu češkoslovaške narodne vojske dovesti svoj narod svobodi. In politična svoboda, to je bilo edino, kar je nedostajalo narodu Husa in Komenského. V avstrijskem suženstvu smo postajali demoralizirani in topi ter smo prenehali sploh biti narod.

Masaryku je bilo narodno in politično osvobodjenje prva češkoslovaška zahteva v svetovni vojni, kakor mu je bil prvi paragraf vojnega programa vojske. Rekel je to jasno in odkrito ter je vztrajal na tem tudi v dobi ruske revolucije, ki jo je bil prorokoval. Ljubimo ga za njegovo trdo roko, ljubimo ga za vse, kar je storil za osvobodjenje naroda, ljubimo ga za brezmejno delavnost, napore in za prestane nevarnosti ter za veliki junaški čin, s katerim bo na veke primer bodočim pokolenjem. Nič manj pa ga ne ljubimo za njegove jasne besede, ki bi morale biti napisane v vseh stolpih naših mest in gradov, in vseh šolah in na vseh zvonovih:

»Kdor resnično stremi za tem, da bi naš narod postal velik in hoče delati za to, da bi se naš narod otrešal svoje majhnosti, se ne more postaviti na ves svet, kajti na svetu se ne da stati. Kdor hoče premakniti svet, mora imeti trdno oporišče, kakršnega si je želel že Arhimed, in to oporišče je rodbina in narod. Brez zdrave in krepke rodbine ni zdravega in krepkega naroda, brez naroda smo nič in nihče.«

Dr. Matija Murko,

profesor slavistike na Karlovi univerzi v Pragi:

Začetki češkoslovaške jugoslovanske zaveze

Češkoslovaška republika je sklenila prvo svojo politično zvezo in defenzivni dogovor s kraljevino Jugoslavijo 14. avgusta 1920. v Beogradu. Masaryk pravi v svojem pri Srbi in Hrvatih in tudi pri Slovencih premalo znanem in ocenjenem delu »Svetovna revolucija«, v katerem polaga račun o svojem delovanju v l. 1914—1918, o tej zavezni (stran 507): »Naše prijateljstvo z Jugoslavo, začeto davno pred vojno in utrjeno z Malo antanto, odgovarja vzajemni potrebi. O davnosti tega prijateljstva, posebno o kulturnih vplivih Čehoslovakov in Jugoslovancev in narobe, ter o politični sodelovanju od preporodne dobe na severu in jugu bi se dalo mnogo povedati (gl. moj članek: »Češkoslovaška in Jugoslavija« v Češkoslovaški Narodni Citanki, Praga 1928, str. 56—63).

Kar se Masaryku samega tiče, je imel priložnost seznaniti se z jugoslovanskimi študenti na Dunaju (od l. 1872), ali v pravo dotik z Jugoslavo ni prišel šele kot državni poslanec na Dunaju (leta 1891); kot član avstroogrških delegacij je v letih političnih 1892, zbral po Bosni in Hercegovini vtise in gradivo za svoj govor o bosenski upravi, ki ga je imel v delegacijah 18. oktobra istega leta. Bolj pa so prihajali Jugoslavo sami v niemu kot profesorju praške češke univerze. Bila je prava sreča za Jugoslavo, da je bilo l. 1895. v Zagrebu zaradi protimadžarskih demonstracij izključenih mnogo dijakov, ki so bili vsled tega prisiljeni razširiti svoje obzorje po svetu, posebno pa v Pragi, kjer so se kot učenci Masarykovi seznanili s češkim realizmom in si tudi v osebnih stikih z njim pridobili nove politične in socialne nazore. Velikohrvatski državnopravni romantiki in velikosrbski sanjci o Dušanovem carstvu so se vrnili k ilirskim in jugoslovanskim ideam Strossmayerjevim in v tem imenu so se jim lahko in hitro pridružili tudi Slovenci. Tako pa je tudi Masaryk dobil zveze z mladino, ki je imela potem velik vpliv na politični razvitok v jugoslovanskih deželah, in njegov nastop v zagrebškem profesorjskem procesu in dalje na Dunaju proti Friedjungu mu je prinesel obče simpatije in zaupanje v višjih političnih krogih tudi v Beogradu, kar je vse dobro došlo njegovemu skupnemu delovanju z Jugoslovanskim odborom in srbsko vlado med svetovno vojno.

Zdelo bi se po tem takem, da sta prvi predsednik češkoslovaške republike in njegov pomočnik zunanji minister dr. E. Beneš prišla po popolnoma naravnem potu do tega, da sta sklenila pravo zavezniško pogodbo s takratno kraljevino Srbom, Hrvatom in Slovenom, posebno ker so domače in svetovne razmere in vzajemne potrebe to zahtevale. Vendar ni vse tako preprosto in novo, kakor se zdi. Tako n. pr. danes vemo, ali bi vsaj morali vedeti, da zagrebški ilirci niso padli z neba, da imajo tudi Strossmayerjevi Jugoslavo predhodnike že v 16. in 17. stoletju, da so bili temelji književnega edinstva Hrvatov in Srbom položeni že v prvi polovici 17. stoletja, da so nam zavedni jugoslovanski program prvi stvarili slovenski in hrvaški protestanti, ki so hoteli z »evangelijem« združiti vse južne Slovane »do Carigrada« in z njim rešiti celo turško vprašanje, z eno besedo, da je naše združenie delo stoletij. Pri Masaryku ni treba hoditi tako daleč nazaj, ali velika doba ni rodila takega moža iz sebe, ampak bil je za svojo epohalno nalogo najbolje pripravljen, program najožje zaveze Čehoslovakov z Jugoslavo pa mu je načrtno njegov učitelj Karel Havlíček Borovský že pred letom in po letu 1848.

K. Havlíček ima v češkoslovaški literaturi častno mesto kot pisatelj. Se bolj pa kot odlični žurnalisti, ki je svoj narod odgal od l. 1846. bil v l. 1848. poleg Palackega, katerega ideje je širil in dalje razvijal, najmočnejši duh, v težki dobi absolutizma pa glavni narodni buditelj. S Palackim se je boril proti romantičnemu radikalizmu, sam pa je prešel od samjavega vseslovanstva k realnemu naziranju na slovanski svet, katerega je mnogo prepoznal. Havlíček spada k najbolj živim češkim pisateljem do današnjega dne, njegovi spisi so večkrat izdani, politične je zbral Z. Tobolka v petih knjigah, pisalo se je o njem mnogo, in sam T. G. Masaryk je posvetil svojemu ljubljencu veliko monografijo (v Pragi 1906).

L. 1844. je bil Havlíček domač učitelj pri profesorju Ševyrevu v Moskvi, ali

se ni nič zanimal za staro rusko literaturo v duhu svojega gospodarja, pač pa je z navdušenjem čital prvega ruskega realista Gogolja. 22. maja je pisal svojemu prijatelju K. V. Zapu med drugim tole (Korespondenca K. Havlíčka, izd. L. Quis, v Pragi 1903., str. 146). »Z iliri ali Jugoslavo sedaj največ simpatiziram in upam, da bom še takrat simpatiziral, ko se odločim vrnem. S Poljaki in Rusi nočem imeti nič opraviti. To pa je samo sub rosa moje mnenje in šele po nekaterih letih bom imel pogum, v tisku vsem tem gospodom v oči ponoviti.«

Kar Havlíček tukaj namigava, je jasno razložil v svojem imenitnem članku »Slovani a Čechi« (Pražské Noviny l. 1846, Politické spisy, izd. Tobolka, l. str. 28—102), v katerem razpravlja slovansko vprašanje s stališča: najprej Čeh potem Slovan. Najnesrečnejši med slovanskimi narodi mu je »ilirski« (str. 49 sl.). Vzdihoval je v suženstvu Turkov in Lahov, od vseh strani so ga druge narodnosti, madžarska, nemška, turška, grška in laška odnaredovale, razdelile so ga razne vere, najbolj neznanosna pa je razlika cirilskega in latinskega in še celo glagolskega pisma. Vendar sta slovanstvo in slovanska vzajemnost naučila ilire, da so se začeli smatrati za en narod; Srbi, Bosnjaki, Hercegovci, Dalmatinci, Hrvati, Graničari, Štajerski in kranjski Slovenci so odprli oči in zapazili, da so si podobnejši nego so mislili. Posebno hvali delo zagrebških ilircv in brani tudi ilirsko ime, kajti nekako skupno ime je potrebno. Vsakemu slovanskemu narodu želimo največjo srečo, najbolj pa »južnim Slovanom«, in jim hočemo po močnostih pomagati, »kajti med nami in njimi je velika analogija, katero vsakdo, ki stvar razume, mora videti. Čehi in iliri morejo biti pobratimi, oni morejo pokazati svetu redki, neznani dosedaj primer prijateljstva dveh narodov.« Dalje govori o velikem jezikovnem zbližanju Jugoslovancev in predlaga Srbom, naj omejijo cirilico na rabo v cerkvi. Bolgari stoje dosedaj po strani in ne da se določiti, bodo li sami za se, ali pa postanejo Rusi ali iliri.

Glavno vprašanje, ki bo odločevalo o bodočnosti slovstva, je Havlíček razmerje med Rusi, Malorusi (Ukrajinci) in Poljaki. Kritično pregleduje njih zgodovino in nikakor ni zadovoljen niti z Rusi niti s Poljaki, ne veruje njih slovanskim čuvstvom in jim podtika sebične namene. Čehi sami pa ne morejo biti ob enem prijatelji obeh. Zaradi vsega tega prihaja do sklepa (str. 69): »Samo med češkim in ilirskim narodom morejo biti razen kulturnih zvez večje simpatije, kajti pri sedanjih razmerah eden drugemu nikakor ni nevaren, pač pa mu more biti koristen.«

Svoje misli je Havlíček poglobil v članku »Slovanska politika« (Slovani 1850., Politické spisy III, str. 165 do 209), pisanem že v dobi absolutizma, ki je Havlíčka po enem letu (16. decembra 1851.) pregnal v Brixen na Tirolskem in ga tam konfiniral. Pri Jugoslovencih hvali veliki napredek v literarnem edinstvu, ali ne prikriv drugih razlik, vendar o dvojnem pismu govori sedaj brez nasveta, naj Srbi pustijo cirilico, in tudi pri Slovencih omenja, da imajo »naše« jako različno od književnega jezika srbsko-ilirskega, »katero pa približujejo književnemu jeziku »dubrovniško-srbskemu« z namenom, da ga po malem z njim popolnoma združijo. Za nas pa je glavno, da Havlíček ponavlja svojo l. 1846. izrečeno misel, »da v resnici med nami Čehoslovani in Jugoslavo ni more vladati najlepša in najkoristnejša zveza (spojeni) za obe strani, in resničnost tega je pokazalo posebno l. 1848., kadar smo mi in Jugoslavo ostali sebi zvesti v duševnem in gnetnem odporu proti Madžarom; slutim da se tudi v bodočnosti, posebno ako se smidemo kdaj v državnem zboru, pokaže velika sorodnost naših interesov in potreb. To pa je glavni temelj cele slovane, politike in edina pot k resnični zmagi, da eni drugih ne zapustimo, niti takrat, ko bi v resnici iz kake druge zveze zalesketal trenutni uspeh za enega ali drugega. Naše načelo mora biti: ali bomo vsi svobodni ali vsi propadli! Proti temu načelu so se pregrešili Poljaki, bojujoč v madžarskih vrstah proti Jugoslavo in Slovačkom; proti istemu načelu bi se pregrešili mi Čehi, ako bi bili sprejeli madžarski predlog, da naši češki kroni hočemo osigurati iste pravice v Avstriji kakor jih ima (ali jih je v resnici imela) Ogr-

ska, ako se odrečemo zveze s Slovaki in Jugoslavo; proti temu načelu bi se bili pregrešili Hrvati, ako bi bili sprejeli od Madžarov neodvisnost svoje zemlje, za to pa Srbe in Slovače žrtvovali madžarski nadvladi. — Edina modra in tudi za bodočnost izdatna politika je omi pouk, ki ga je dal moravski knez svojim sinom z nezlomljivim svežnjem združenih palic, ter s krhkostjo vsake posamezne palice za se. Kaj bi nam pomagalo, ako bi eno naših plemen zapustilo in izdalo ostala plemena ter nekaj doseglo zase: prišel bi čas in vzele bi se mu zopet vse to, kdo bi pa branil to osamljeno plemo, če bi medtem ostala plemena in morda bila uničena. Samo solidarnost vseh slabših plemen slovanskih v dobrem in zlem daje nam trdne nade.«

Dobrega učitelja je imel Masaryk. v njegovem duhu je deloval od začetka svoje politične kariere in izpolnil prejšnji Havlíčekov program, ko je podpisal prvo češkoslovaško zavezno pogodbo, v razmerah, ki v marsičem spominjajo na Havlíčkovo čase. Diplomati carske Rusije so nasprotovali združenju pravoslavni Srbom s katoliškimi Hrvati in Slovenci, in po kratki dobi meščanske vlade, v imenu katere se je zunanji minister profesor Miljukov izjavil za Jugoslavo, se je Rusija izključila od reševanja slovanskih vprašanj. Pri Poljakih pa so po prevratu mnogi pretakali solze nad »tragedijo Wengier«, t. j. Ogrske, ki pa je v turških časih obsegala skoro samo Slovaško in

Podkarpatsko Rusijo, tako da sta »Poljak in Oger« res bila »dva bratanka«. Skupne meje z Madžarsko si žele še danes mnogi Poljaki, in med Turkovim procesom so nekateri časniki v duhu že videli združenje Slovaške s Poljsko. Za Jugoslavo je posebno zanimivo, da je po prevratu napisal znani poljski učejak M. Zdziechowski, odgojen v Rusiji, sedaj profesor na univerzi v Vilni, da je med Srbi in Hrvati večja razlika nego med Rusi in Poljaki! Tako sodi Poljak, ki je napisal prav dobro delo »Odrzdenie Chorwacyi« (Preporod Hrvatske, t. j. ilirizem), in bi moral vendar bolje poznati faktične razmere. Ne smemo se torej čuditi, da je Jugoslavija za Ruso in Poljake stare orientacije nerazumljiva država.

Vpraša se še, ali so tudi Jugoslavo poznali Havlíčka. Gotovo. Havlíčkovi časniki so bili vsaj povsod v stari Avstriji znani, posebno njegov »Slovani« v absolutistični dobi, in usoda njegovega urednika in narodnega mučenika je vzbujala veliko pozornost. Za Slovence mi je pripovedoval župnik Božidar Raič, da so on in drugi bogoslovci v Gradcu čitali Havlíčkove časnike, in ta govornik na slovanskih taborih in politični buditelj štajerskih Slovencev mi je imenoval Havlíčka kot svojega učitelja. V dijaških letih sem videl tudi še podobne Havlíčkove v rodoljubnih hišah. Havlíčkov duh je torej res budil Slovence in tudi po l. 1848. razočarane Hrvate in Srbe.

Največji spomenik češkoslovaškega naroda

Na znamenitem vrhu Žižkovu, ki dominira nad Prago, da ga opazovalec zagleda, naj zre na Prago od koderkoli, bodisi s Hradčan, z Višegrada, s Petčina ali z Bele Gore, se dviga v zelenem parku ogromna nova stavba, na sami planoti Žižkova pa po malem vstaja spomenik Narodnega Osvobodjenja in poleg njega kot njegov neločljivi del spomenik vodje češkega naroda v husitskih vojnah, velikega polkovodca Jana Žižka iz Trocnova. Ravno na tem vrhu in na teh mestih je junak Žižka l. 1421. razbil in razpršil ogromno vojsko nemških križarjev, ki je bila številno mnogo silnejša nego peščica branilcev Prage. Že mnogo let pred vojno je bil določen ta vrh za spomenik Janu Žižki. Dolga desetletja je narod zbral sredstva zanj in dolga desetletja je sam cesar Franc Jožef z osebnim vplivom preprečeval uresničenje tega načrta. V kratkem pa bo stal na teh zgodovinskih tleh obenem s spomenikom češkega Narodnega Osvobodjenja tudi spomenik junaškega husitskega vodje.

Rudolf Medek, »bard sibirske anabaze«, ni samo eden najpopularnejših čeških pisateljev po A. Jirášku, ni bil samo eden izmed razumnih in previdnih voditeljev naših legij na Ruskem, marveč je tudi tih, skromen in vztrajen delavec, kakršnih Čehi gotovo nimajo mnogo. Medku se je posrečilo konkretnizirati idejo spomenika Narodnega Osvobodjenja iz najskromnejših začetkov, da je delo, ki se danes bliža svojemu koncu, po velikem delu njegova zasluga.

Po prevratu so se pri nas pojavljale različne razstave našega narodnega odpora proti tuji nadvladi in kakor so prihajali domov legionarji iz Italije, iz Francije in iz Rusije, tako se je material te važne zgodovinske dobe cepil na več raznih podjetij. Vrh tega pa so zgodovinske listine, tiskovine, časopisi in podobno ostajale v rokah privatnikov. Zasluga prvega ministra narodne obrane Václava Klofača je pred vsem ta, da je pretežni del teh spominov in zbirk osredotočil v posebnem oddelku svojega ministrstva ter iz njega sčasoma ustvaril popolnoma samostojen vojaški arhiv in muzej češkoslovaških vojsk v tujini. Ko se je iz Sibirie vrnil Rudolf Medek, mu je minister Klofač poveril organizacijo zbirk in arhivov naše vojske v tujini in Medek je v kratkem času uredil samostojno in obširno pisarno spominov narodnega odpora. Razen te pisarne so do tedaj obstojale še druge zbirke, kakor muzej odpora, zbirka slik češkoslovaških legij itd., ki pa so se kmalu spojile v enot z zgoraj omenjeno pisarno. Zaradi nedostatka prostorov so bili vsi ti muzeji in arhivi razmetani po vsej Pragi, deloma celo v notranjosti dežele.

Ko je vznikla ideja za gradbo spomenika našim legijam, se je pojavila misel postaviti spomenik tudi Janu Žižki; zato se je v to svrhu spojilo dotedanje društvo za Žižkov spomenik z odborom za gradbo spomenika revolucije ter je Medek izdelal ogromen načrt za novo podjetje. Tedanji minister narodne obrane Udral in župan mesta Žižkova dr. Ko-

strakiewicz sta se zavzela z Medkom za stvar in kmalu je stala pod samim vrhom Žižkova ogromna stavba s pisarnami in prostori za muzej, arhiv in knjižnico. Obenem se je vrhu Žižkove gore začelo graditi poslopje za mavzolej in muzej najvažnejših spominov iz dobe narodnega osvobodjenja. Po vsej priliki bo ta spomenik tako ogromen in mogoben, kakršnega nima noben drugi evropski narod.

Ob otvoritvi prvega poslopja je Rudolf Medek napisal: »Češkoslovaško ljudstvo bo gledalo v tem delu in v teh spominih samo sebe, svoj lastni obraz. Spomenik ne bo služil lastni hvali in slavi, marveč bo kazal našemu plemenu pot k veličini in pravni krasoti. Nihče na svetu bi nam ne bil postavil Narodnega Divdala, nad čegar zastavo si je naše ljudstvo kot dokument samospoštovanja lahko napisalo geslo: Narod sebi. Tudi spomenika osvobodjenja nam ne postavi nihče, kdor ni naš. Zato ta spomenik ne bo javljal samo nam in našim otrokom, da je čudo naše svobode delo narodove energije in njegovih žrtv, marveč bo tudi tujcem govoril, da je delo svobode naša last, ker je vzniklo pod vsem iz naše lastne energije in naših lastnih žrtv. Zbirke in spominski dokumenti, ki bodo v muzeju in arhivu, telesa in pepel mrtvih, ki tam najdejo svoj večni pokoj, so dokaz dela češkoslovaškega ljudstva v usodni dobi svetovne vojne v časih smrti, ran in nesreče...«

Pesnik Machar o Masaryku

Skeptik, ki se z nezaupljivostjo bliža ljudem, resnicam in dogodkom, toda uči ljudi verovati:

Kritik, ki se ne boji reči pravovernim muslimanom, da je njih posvečeni kamen v Mekki le običajen meteorit, ki so ga pobožni bisagarji proglasili za narodni paladij:

Kirurg z nežno, skoro dekliško čutkostjo, ki je narodu odrezal — ne morda bolne roke in noge, marveč — kakih 50 do 60 glav in je po amputaciji mimo dokazal, da so bile te glave res prazne in da je narodu bolje brez njih, kar je narod tudi molče v teku kakih dvajsetih let priznal kot temeljno resnico:

Človek, ki ni ničoli »kdedomoval« (nef narodne himne »Kde domov mi je«, Op. uredništva), ker mu je bila narodnost del lastne osebe, kakor obič aš srce, za kar so ga rodoljubi postavljali na sramotni oder:

Slovani, ki ni ničoli »hejslovani«, ki ni na banketih govoril ognjevitih govorov, ki ni hrepel po belem orlu (grb Rusije, Op. uredništva), pa je vendar dal dosedanjemu fantomu neoslavizma telo, kri in dušo:

pobožen in v boga verujoč človek, ki pa je v tej svoji veri moral priti v konflikt z vsemi omili, ki se izdajajo za sinjabinke in branitelje božje;

mož, ki je nđilil dušo češki ženi in rekel češkemu možu: njeno vprašanje je tvoje vprašanje;

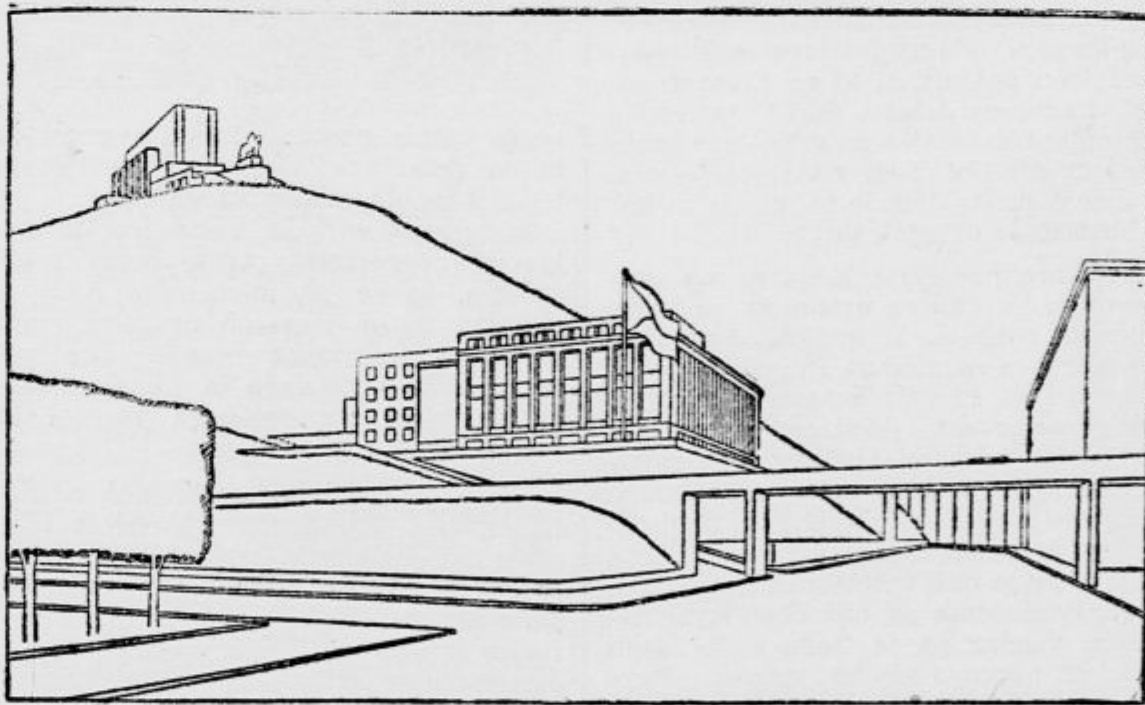
človek nezlomljive sile, ki jo je često skušala zlomiti malenkostnost naših razmer in naših ljudi, pa je ni zlomila, marveč je ta sila strla njo samo;

človek, v čigar prisotnosti se čutiš svobodenega — redek primer na Češkem, — ker občutiš, da ni zmogel prevare in nepoštenosti in ki govori s teboj tako, kakor govori s svojimi prijatelji in »prijatelji«;

demokrat, do krvi pripravljen, poleg katerega pa imaš vedno občutek, da je to človek višje vrste;

prorok, ki ga domovina ni priznala, ker si je cela vrsta ljudi domnevala, da se da proroško poslanstvo posnemati ter si je ustanovila proroške obtri, da bi jih pa imeli za prave proroke, so začeli na ves glas kritizirati in poniževati njega, kar izgleda, da je ta zvišost začetek modrosti prizadevnih čeških glav sploh;

z eno besedo: T. G. Masaryk je eden izmed tistih ljudi, zavoljo katerih človek ne obžaluje, da je živel, ker jih je poznal in šel z njimi...

K. Č.

Otrok in njegov svet

Lani je izšla knjiga Karla Čapka »Hovory s T. G. Masarykom«. V tem spisu je znameniti pisatelj objavil mladostne spomine prezidenta Masaryka, kakor jih je prezident pripovedoval Čapku v neprisljlenih, prijateljskih pogovorih. Iz knjige, ki bo za jubilej izpopolnjena z drugim zvezkom, objavljamo v prevodu eno najzanimivejših poglavij.

Pa materi sem bil sila pobožen. V Čejkovicah sem ministriral našemu kaplanu patru Francetu, ki se je pisal Sator. Njega sem uprav vzljubil; tako zelo mi je bil všeč, ker je nosil beli kolar in letemu se prilagajajočo rno — nu, kako se ji že pravi? — kleriko z okroglimi gumbi od vratu do nog. Ko sem mu ministriral, se mi je videlo, da je pater František kakor sam Bog-oče, jaz pa sem njegov anđel; to mi je bila takrat največja sreča. Nu, saj veste, da sem bil še ponošen s svojo ministrantsko obleko! Ta pater Sator je bil svojevrsten človek, notranje nekako razklan; tipičen Slovak, doma iz Boršic pri Ogerskem Gradišču. Kdaj pa kdaj je bil fanatik, da malo takih; ob drugi priliki bi člo-

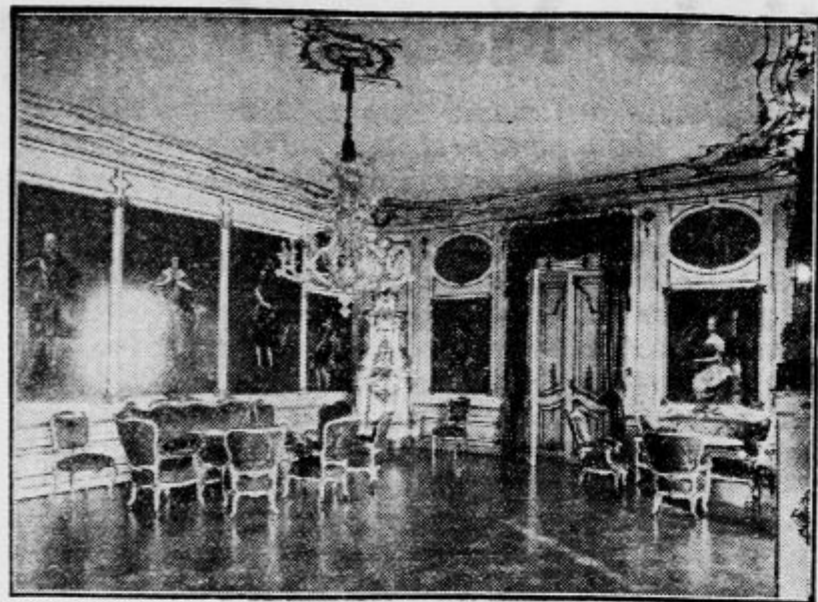
vek mislil, da ga mučijo dvomi; ni bil dobro zapisan ne pri cerkveni niti pri posvetni gosposki. Nekoč sem nekaj slišal, da so ženske nekaj šušljale o patru Francu in gospej nadučiteljevi, ko je le-ta, kakor pravijo, odšla v Rim; tega nisem razumel in sem si dolgo belil glavo, kaj neki to pomeni. Toda pater Franc je neko nedeljo pridigal, da je tudi duhovnik podvržen grehu in da naj se ljudje nikar ne ravna po vzgledu njegovega življenja, marveč po Kristusu in po besedah, s katerimi jih duhovnik uči. Bila je to nekaka javna spoved; takrat tega nisem razumel, vendar me je njegova pridiga na vso moč osupnila, češ, zakaj neki ne sme biti njegovo življenje ljudem vzgled? Stopar pozneje, ko sem dorasčal in se spominjal svojih otroških dni, sem doumel tudi take reči.

Počasi, ko sem čedalje več čital in si nabiral izkušenj, sem jel opazovati duhovščino že bolj kritično; jasnilo se mi je, da je med verstvom in cerkvijo razlika; celo katehetje na srednji šoli dopuščajo, da je cerkev sicer božja in pravna, ima pa le nekatere človeške strani, ki so nebestvene, izpremenljive in različne, kakor so različni narodi in dežele. Kajpa, jaz sem opazil

vedno več človeških strani, vendar nisem nikdar dvomil o Bogu in o veri v to, da ima svet določeno svrho; bil sem vsekakor optimist.

V tistem času si nisem mogel niti zamisliti, da bi mogla biti na svetu še kakšna druga vera. V Čejkovicah sem našel v nekem starem koledarju članek o Rusiji. Tu sem čital tudi o pravoslavlju. Ne morete si misliti, kako me je vznemirila vest, da ima tudi neka druga vera svoja božja pota, puščavnike, svetnike in čudeže. Takrat mi je kaj imponirala trditve, da je katoličanov več nego protestantov in pravoslavni; vznemirjala pa me je druga primerjava, da je namreč mohamedancev in paganov še več.

Slišal sem takisto, da so v bližnjih Kloboukih protestantje, helveti; krenil sem tja na ogled in se vtihotapil v evangeliško molinico. Silno sem se bal, da bo zdaj po meni, ali da me bo za kazen strela ubila. Nu, nič se ni zgodilo. Tiste gole stene, pult namestu altarja, vsa tista resnoba in preprostost — to je napravilo na me tak vtisk, da skoraj se dihati nisem upal. Takrat sem slišal o evangeličanih očitek, da ne verujejo v zvonove; v tistem času namreč protestantje še niso smeli zvoniti, stoprav sto let po

Prezidentova
sprejemnica
na praškem
gradu

V rodbinskem krogu (Charlie Garrigue Masarykova)

Neprecenljiv je vpliv ženstva na človeštvo. Velik je vpliv žene na moža. Tudi pri redkih genijih, ki o njih duševni samostojnosti ne moremo dvomiti, so životopisniki zabeležili močne vplive njihovih prijateljic ali soprog. Ti vplivi so taki, kakršna je žena; voda iz čistega studenca je vedno kristalnočista. Tam, kjer se ubrano ujema dvoje z ljubeznijo zvezanih bitij, nastaja tisto rodbinsko vzdušje, v katerem se najlepše razvijajo pozitivne, življenju koristne posameznikove lastnosti. Tako ljubezenska vez pa nikdar ne sloni na sami polteni privlačnosti samca in samice, marveč je prožeta z globokim etičnim duhom. Zato duh ostane lep tudi tedaj, ko polt odcvete in ovane.

Prospešno, ubrano, v srcu zakoreninjeno, z razumom upravljano in velikega etičnemu ukazu podrejeno je bilo zakonsko sožitje T. G. Masaryka in njegove žene Charlie roj. Garrigue. Masaryk je sam priznal, da je dolžan svoji ženi veliko hvalo za usluge, s katerimi mu je olajšala življenjske boje. Kdo ve, kako daleč bi se bile razvile tolike pozitivne sile, ki so bile v njem, če ne bi imel ob strani tovarišice, ki ga je umevala s srcem in s pametjo. Ali določneje: če bi bil imel ženo, ki bi visela na njegovem poletu in duševnem življenju kakor utež in ga vedno vlekla k tlom, v vsakdanjost profesorskega rodbinskega življenja, izpolnjenega z malenkostmi in obdanega od ozkega, z dimom spletk in ženskih zadev zakaženega okolja. Masaryk se je sicer oženil s tukjo, ki se je morala potruditi, da je razumela svrhu njegovega javnega dela, njegove požrtvovalnosti in

boja. Toda vplivi te tukje na dozorevajočega češkega voditelja in poznejšega osvoboditelja so bili trdnjši in boljši kakor če bi bila na mestu Masarykove žene bolj vneta, a manj obzirna Čehinja.

L. 1876. je Tomaž Masaryk postal na dunajskem vseučilišču doktor filozofije. Ni si takoj poiskal službe, ker ni bil kruhoborec, čeprav se je kot sin grajskega kočijaža s težavo preril skozi šole in je do dobrega preizkusil trdote boja za vsakdanji kruh. Z Dunaja je krenil v Lipsko (Leipzig), kjer se je izpopolnjeval v modroslovju. Masarykov prijatelj Herben nam pripoveduje, da se je hotel v Lipskem habilitirati za docenta modroslovja, a mu je ta načrt prekrizala značilna neizgoda: Bival je v nekem penzionatu. Nekoč so naredili gostje skupni izlet; tudi lastnica penzionata je šla z njimi. Na reki pa se je obrnil čoln in gospa je padla v vodo. Masaryk jo je s težavo rešil; še sam bi bil kmalu postal žrtev. To mu je nakopalo bolezen, katere se dolgo ni mogel iznebiti; zaradi nje je opustil misel na docenturo v Lipskem. Kdo ve, ali se ne bi kot docent lipskega vseučilišča počasi odtujil češkim vprašanjem in ostal le nemški učenjak?

Ta penzionat je tedaj imel usodnejšo vlogo v Masarykovem življenju.

Se usodnejše pa je bilo nemara tole: Masaryk se je tu zaljubil v mlado Američanko gospodično Charlie Garriguevo iz Brooklyna. Njuno tovarištvo se je začelo med knjigami. Skupaj sta prebirala Byrona, pa modroslovca Milla in Bucklejevo »Zgodovino civilizacije v Angliji«. Gospodična Garrigueva je bila

očnočutna, muzikalna in trdno nabražena ženska. Njeni tovariški stiki z mladim češkim doktorjem so se razvili v ljubezen in prikupna dvojica se je zaročila, nakar je Charlie ali Šarlota odpotovala v Ameriko. Tudi Masaryk je kmalu zapustil penzionat in Lipsko; sprejel je službo suplenta na neki dunajski gimnaziji. Vzdržal je bore par mesecev. Zopet se je oprijel zgolj znanstvenega dela. Posejal je seminar prof. Brentana in prirejal zasebne filozofske tečaje za akademike.

Sredi tega dela, ki si ga je lajšal in slajšal s pismi svoji zaročenki v Brooklyn, pa je prišla čez veliko lužo vest, ki ga je močno pretresla: Šarlota je padla z voza in se težko poškodovala. Mladi doktor je brž pustil knjige in načrte ter jadrno odpotoval v Ameriko. Vozil se je z neko staro ladjo, imenovano »Herbert«. Sredi oceana je ladjo zalotil strašen vihar. V kabine je že prodrla voda, med potniki je nastal poplah, z grozo so zrlj smrti v obličje. Toda ladja se je rešila, ker v resnici ni bilo tako hudo: počil je le kotel z vodo. Tako je Masaryk prvič izstopil v deželi Svobode. Bilo je važnega leta 1878.

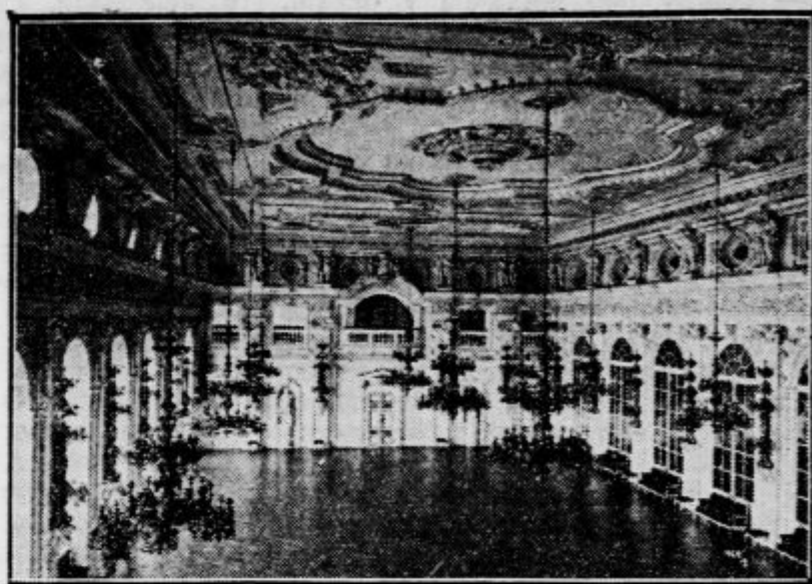
Med tem se je zdravje mlade Šarlote znatno popravilo. 15. marca l. 1878. sta se v Newyorku poročila in za ženitovanjsko potovanje krenila v — Evropo. Dr. Masaryk je zdaj po ameriškem običaju dostavil svojemu imenu ženini priimek Garrigue. Poslej se je podpisoval T. G. Masaryk. Med potjo sta se ustavila v Lipskem in obiskala častitljivi penzionat. Nato sta se naselila na Dunaju, kjer jima je prijatelj Všečka našel majhno stanovanje z eno sobo in vežo.

Herben pripoveduje: »Vest o Masarykovih poroki z Američanko se je brž raznesla po Dunaju. Dva bančna ravnanja sta obiskala dr. Masaryka in mu ponudila svoji banki, da bi naložil ženino doto. Res je, da je bil oče gospe Masarykove ravnatelj velike zavarovalnice, toda hči nikakor ni bila »dolar-ska princesa«. Iz drugega vira izvem, da so imeli Šarlotin starši 11 otrok, zaradi tega in pa posledno ameriškim običajem, njihova v Evropo poročena hči sploh ni dobila dote. Ženitev z Američanko je bila tiste čase nenavadna, o Ameriki so bili razširjeni mnogi bolj nejasni pojmi nego danes. Ko sta mlada zakonca obiskala Masarykove starše v Klobouku, je prijel dobri možak Koráb, da bi videl prvo — zamorko. Kar je onkraj morja, mora biti črno. Nu, razočaran je bilo tu in tam: Američanka ni bila bogata niti pravilnično črna. Mlada žena se je začudo naglo vživela v tesne gmotne razmere svojega moža. Prvotno je bil občevalni jezik v hiši nemški, vendar se je mlada Američanka kmalu naučila češčine in jo je pozneje celo pisala tako dobro, da je sodelovala pri čeških listih. Tako je za prvi letnik po Masaryku urejeval revije »Naše doba« prispevala lepo studijo o glasbi skladatelja »Prodane neveste« B. Smetane. Dopisovala je tudi ameriškim listom o Češki in Čehih.

L. 1879. se je rodila hči Alice, ki je danes vrhovna ženska glava na Hradčanih, opora svojemu očetu — prezidentu. Naslednje leto je ugledal svet sin Herbert, ki je umrl med svetovno vojno. Bil je nadarjen likovni umetnik. Pozneje se je pridružil še dvoje otrok: sin Jean, sedanji poslanik češkoslovaške republike v Londonu, in hči Olga, danes poročena v Švici.

Življenje mlade dvojice na Dunaju in pozneje v Pragi je bilo prav preprosto; stanovanje skromno, a čedno in snažno; večino dela je opravljala soproga sama. Ob prostem času, ko sta otroka zaspala, je pomagala možu pri čitanju in prevajanju angleških modroslovcev, zlasti Humeja. Pod ženinim vplivom se je Masaryk tesno naslonil baš na angleško modroslovje. Ali ni s tem dalekosežno vplival na vse poznejše češko mišljenje, ko je nastopil kot realističen, praktičen, stvaren kritik češkega narodnega življenja? Dobršen del pozitivnega vpliva Charlie Masarykove na misleca Masaryka pa je bil v tem, da je okrog nje, v njegovem najbližjem krogu, v njegovem intimnem življenju, nastalo blagodejno rodbinsko vzdušje. Masaryk je našel pri svoji ženi razumevanje in toplotno podporo. Nekaj je k temu pripomoglo tudi versko ozračje. Masarykova žena je bila in je ostala protestantka. L.

Španska dvorana na Hradčanih

1878. je tudi Masaryk prestopil v protestantizem. Čeprav so ga nasprotniki razkričali kot brezbožnega, ostane kakor pribito dejstvo, da je v njegovi rodbini vladal religiozen duh, ki pa seveda ni bil duh katolicizma.

Ko je izdal l. 1878. svoje prvo znanstveno delo »Der Selbstmord als soziale Massenerscheinung der Gegenwart«, je vzbudil Masaryk zlasti med mladimi ljudmi silno pozornost. Njegov vnati oboževalec je bil tovarnar Flesch iz Brna, ki je l. 1884. storil v Berlinu samomor in zapustil Masaryku vse svoje premoženje v znesku 62.000 goldinarjev. Ta nepričakovana in nenavadna dedščina je omogočila Masarykovi rodbini nekoliko udobnejše življenje, predvsem poravnavo dolgov, s katerimi se je Masaryk kot revni dijak šolal na Dunaju. Dobro jim je rabil pri preselitvi v Prago, kjer je Masaryk postal l. 1882. docent modroslovja na češkem vseučilišču.

Tudi v Pragi in poslej do konca je bilo njegovo rodbinsko življenje vzorno. Nudilo je močnemu učenjaku, ki je čedalje odločneje in globlje posegal v češko življenje in si nakopaval vedno več sovražnikov, tisto prijetno zatišje, ki ga mož-bojovnik tem bolj potrebuje, čim bolj je izločen sirovim valovom javnega življenja. Masaryk je bil vzlic veliki delavnosti in zaposlenosti skrben soprog in oče. Profesor Drtina je pripovedoval, da ga je našel nekoč, kako pestuje otroka in mu daje hrano. Masaryk ni napravil kariere, saj je moral čakati 14 let, preden je postal redni profesor. V najtežjih bojih, ko je imel zoper sebe ne samo dunajsko vladno in češko policijo, ne samo vplivni tabor čeških klerikalcev, marveč tudi ogromen del čeških naprednjakov, je iskal baš pri ženi in otrocih pravne podpore in bodrila. In jo je tudi vedno našel. Ko so ga nasprotniki proglasili zaradi njegove brezkompromisne resničnosti ljubnosti

(»Tudi za narod in domovino ne smeš lagati!«) za izdajalca, je že hotel ostaviti Češko in se zateči v inozemstvo. Marsikatera žena bi se v tak položaj težko vživela. Charlie pa je odločno premagala njegov pesimizem in ga preverila, da mož v boju za resnico in pravico ne sme omagati. Tudi tu se je potemtakem izkazal idealizem anglosaške rase!

O Masarykovem rodbinskem življenju še čitamo pri Herbenu naslednje:

»Baš rodbinsko življenje je bilo pri Masaryku bogato. V naših družinah je tako, da imenujejo ženo svečeno domačnost, dočim svečenika domačnosti ni. Mož dela podnevi v uradu ali v trgovini, zvečer pa, hoteč se otresti vsakdanjih skrbi in tegob, poseđa v krčmi. Masaryk pa je bil prav tako svečenik kakor gospa Masarykova svečenica domačnosti. Večeri so bili posvečeni rodbini; otrokom. V prvih zakonskih letih sta skupaj igrala: on na gosli, ona na pianinu. Godba in petje sta bila vedno dva življa, ki osvežujeta rodbinsko življenje, prav tako tudi slovestvo in likovna umetnost. Gospa Masarykova se je poglabila v češko književnost. Posebno je čislala Havlička in Nemcova, prečitala pa je nemara vse sodobne romane in pesniške zbirke... Nasprotno pa se je prof. Masaryk prav po ameriško posvečal tudi domačemu delu. Na izprehodih je vozil otroški voziček, nosil otroke v naročju, umel jim je skuhati kašo in jih krmiti; spoznal se je celo v ovijanje plenice, kadar je bila gospa bolna. Duševno življenje te rodbine je bilo visoko in versko prožeto...«

Bistvena poteza Masarykove žene je bila skromnost. Imela je globoko razvit čut za rodbino. Vzlic temu pa je čuvstvovala tudi široko socialno. Pri Masarykovih mislo mislili zgolj nase, marveč tudi na druge, revne ljudi. Gospa je rada obiskala siromašne družine in prinašala jestvin in obleke. Sodelovala

Na praških Hradčanih

Pred usakdanjim sprehodom

tolerančnem patentu so dobili pravico do zvonov. Presenetilo me je, ko so katoličani pravili o protestantih, da so lesti bolj izobraženi, da dajo več na red in da boljše gospodarijo; v glavi mi je kljuvalo vprašanje: zakaj tako? Ali pa sem ugibal, zakaj se pravi: to ti drži kakor helvetska ver! Teh ugank takrat nisem rešil, toda protestantizem me je vznemirjal še dalje.

Zidje — nu, teh sem se bal; veroval sem, da rabijo pri obredih človeško kri, zato sem se rajši ognil skozi več ulic, kakor da bi šel mimo njihovih hiš. Židovska deca se je hotela igrati z menoj, ker sem razumel malce nemško, toda meni ni bilo do stikov z njo. Šele pozneje sem se nekako pomiril z njo. Bilo je na realki v Hustopecih. Ob neki priliki smo šli na izlet v Palavske hribe. Ko smo po kosilu v krčmi ugnajali burke, je naš tovariš — žid nadenoma izginil na dvorišče. Stopil sem ves radoveden za njim in opazil, da se za vrati klanja proti zidu in moli. Tedaj me je nekako postalo sram, češ, žid moli, mi pa se igramo. Ni mi šlo v glavo, kako je to, da žid moli prav tako goreče kakor mi in da niti med igro ne pozabi molitve...

In glejte: vse življenje sem se varoval, da bi bil židom krivičen; zate-

gadelj so pravili o meni, da držim z njimi. Kako neki sem premagal v sebi naš ljudski antisemitizem? No, v čustvu ga nemara nisem zatrl svoj življenju, z razumom pa sem mu le prišel v okom. Kaj čuda; celo lastna mati me je nekoč navajala h krvnemu praznovanju.

Kajpa, kot otrok nisem veroval zgolj v to, o čemer so nas učili v šoli in cerkvi; moje katoličanstvo je bilo praznovorno, vse prepleteno s slovaškim bajeslovjem. Veroval sem v vse mogoče in nemogoče duhove, najbolj pa menda v poldansko večšo in v večno strašilo, to pa radi tega, ker sem med igro kajkrat pozabil, obkorej je že in sem prepozno prihajal domov kosit ali večerjat. Povodni mož je bil med dečki prav posebno popularen; včasih ga je kateri videl, vendar so se hudo pripravili med seboj, kakšne postavbe je in kakšni so mu lasje, brki in obleka. Tudi čarovnice so imele veliko vlogo, potlej pa še smrt in zlodji; slednjega smo nekoč vsi slišali v cerkvi, ko je nekega moža med mašo prišla božjast. Tudi črnomašnik me je vznemirjal, ko sem izvedel zanj iz ljudskih knjig. Tako sem torej živel v dvojnem in dvoprstnem duhovnem svetu; denimo: v pravovernem in nepravov-

vernem. V nepravovernem, v tem babjeverju in raznih antropomorfizmih (zapravo paedomorfizmih) ni bilo nikake smotnosti; tista večerna strašila, povodni mož in ostala bitja in pošasti so bila nekako za se, niso imela nič skupnega med sabo — čudno, kako sem to občutil! Celo to sem vedel, da je vse to praznovorje, toda meje med prazno vero in vero nisem razločil; takisto nisem imel moči, da bi se bil odkrižal te prazne vere, tolikanj je bila zakoreninjena in splošno priznana. Gospod kaplan nas je v šoli sicer učil katekizem, vendar ni nikdar črnil nobene zoper prazno vero. Meni je prihajala slutnja, da je poldanska večša (»polednice«) samo pošastna tišina pravega poldneva, večerna pošast (»klekanice«) pa somračje z zvonjenjem, toda otroški razum se rad oprijema takihle paedomorfizmov; otroku sploh ugaja pozicija mitov. Seveda ta pozicija se kajkrat pretvori v spoznanje. Če sem se vrnil domov zvečer po Zdravi Mariji, mi je mati pretela, da me bo dala večerni večer; ko pa sem moral do teme čuvati krompir in sem se bal »klekanice«, je mati pravila: »Kaj bi se bal, fanté, saj veš, da večernega strašila ni...«

Ne v šoli in ne doma nisem slišal

globlje besede o duhovni podlagi verstva; nisem slišal, da se o verstvu more in mora razmišljati. Ljudska vera je bila, prav tako kot vsi njeni simboli in ves kult, v znatni meri gmotna, čisto objektivna, objektivistična. Da bi imela vera subjektivne, subjektivistične prvine — tega se ni nihče izmed nas domislil; vera nam je bila po samem Bogu razodeta resnica, božja in cerkvena zapoved; bila je to, kar je Vincenc iz Lerina formuliral uprav klasično: »Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est«. Enkrat pa sem že premišljeval o takihle vnanjih rečeh, kakor so n. pr.: Kdo je večji gospod: cesar ali papež? Ko sem zadel ob vprašanje svete Trojice, ali včlovečenje Boga in podobne nauke, ki jih nisem razumel, sem vpraševal o tem in onem patra Franceta, toda zadovoljiti sem se moral s stereotipnim odgovorom: da je to skrivnost. Ta beseda je zabranila diskusijo, toda zadovoljila me ni. Z vero so ljudje živeli, jo prakticirali in sprejemali vse cerkvene nauke. Iz svetega pisma smo izvedeli le toliko, kolikor je bilo v šolskih knjigah ali kar smo slišali v cerkvi; doma biblije nismo čitali, le kdaj pa kdaj molitvenike.

Nekoč se je v hlevu na gradu obesil

hlapec. Pokazali so mi vratca, na katerih je visel; teh vratc sem se posiljal bal, taka groza me je bila tisti hip obšla; svoj živni dan nisem več prestopil praga tega hleva. Videlo se mi je strašno, docela neumljivo, kako si more človek vzeti življenje. Le se zamislite v to: vzeti si življenje! Ali ni to nekaj nenaravnega, kakor da postavi stvar z nog na glavo? To mi je nenehno ležalo v glavi, zlasti ko sem pozneje iztaknil knjigo o ljudeh, ki so živeli v najstrašnejšem položaju; tako n. pr. nekega samostanskega brata so baje položili v grobnico, bil pa je le na videz mrtev. V grobu se je vzbudil in je moral čakati, da ga reši nov pogreb, ali pa se usmrti. Živel je dvajset let v podzemlju, se hranil z mrčesom in glaznijo, ki je padala skozi okno v grobnico ter lizal vlogo na zidu in krstah. Moja pamet je sicer ugovarjala, češ, kako pa je živel pozimi, ko mrčesa ni, toda kazuistika tega primera in drugih letemu podobnih me je venomer zanimala. Vcepila mi je problem protovoljne smrti. Moj spis o samomoru je odgovor tem otroškim in poznejšim izkušnjam...

Prevel B.

V splošnem se lahko reče, da se v Lužici dela, ali delavcev je premalo. Večina se ne briga za ničesar, čeprav je usoda Lužiških Srbov v njihovih rokah samih.

Brzobjavne in telefonske vesti

KRALJ ALEKSANDER PREZIDENTU MASARYKU

Včera se je jugoslovenska deputacija v svečani avdijenci poklonila prezidentu Masaryku ter mu izročila čestitke in darove našega kralja

Praga, 6. marca, AA. Danes dopoldne ob 11.30 je predsednik češkoslovaške republike dr. Tomáš Masaryk sprejel v svečano avdijenco jugoslovensko deputacijo, ki sta jo tvorila minister za pravosodje dr. Milan Sršić in general Savić v spremstvu poslanika dr. Grge Anželinovića. Pri tej priliki je g. dr. Sršić predal g. predsedniku republike lastnoročno pismo Nj. Vel. kralja Aleksandra in mu čestital k 80 letnici v imenu Nj. Vel. kralja.

Z našega poslanstva se je delegacija odpeljala v avtomobilih na Hradčane. Načelnik predsednikove pisarne doktor Veber je deputacijo čakal na dvorišču.

Tam je deputacijo pozdravila častna čet z godbo in zastavo. Godba je intonirala jugoslovensko himno. Ob stopnicah predsednikove palače je bila postavljena častna straža. Pred vhodom v predsedniško zgradbo je člane deputacije pozdravil še pisarne gospod Strimpl in komandant straže.

Predsednik dr. Masaryk je sprejel delegate v svečani dvorani v prisotnosti ministra za zunanje zadeve g. dr. Beneša in kanclerja g. Šamala. Predsednik republike se je razgovarjal z deputacijo okoli pol ure in pri tej priliki je deputacija izročila predsedniku g. Masaryku darove Nj. Vel. kralja.

najnovejšo delo kiparja Iva Meštrovića, bronasto poprsje Mojzeša, visoko okoli 130 cm, in svilen preprogo z bosansko ornamentiko.

Opoldne je naš poslanik g. Angielinovič priredil kosilo, na katerem so bili ministri zunanjih zadev g. dr. Beneš, francoski poslanik dr. Charles Roux s francosko delegacijo, rumunski poslanik g. Emandi z rumunsko delegacijo in člani naše delegacije. Popoldne je naša delegacija prisostvovala veliki reviji praške garnizije na Hradčanih.

Zvečer je bila v narodnem gledališču svečana predstava, nato pa večerja v rumunskem poslanstvu.

Letalska nesreča v Pragi

Praga, 6. marca, s. Proti 16. uri se je dvignila s praškega letališča stateta 40. vojaških letal, ki je pričela nad umobolnico v Pohorcu svoje manevre. Pri tem sta v višini 400 metrov, prav nad poslopjem umobolnice, trčili dve letali, pri čemer je pošlo kakor bi padel strel iz topa. Eden izmed letalcev je skočil s padalom iz letala, vendar se padalo ni odprlo in ob grozi trsočev gledalec je padel letalec na zemljo in ostal mrtev. Par sekund pozneje sta zrušili tudi obe letali ter pokopali pod seboj razmesarjena trupla ostalih letalcev.

Praga, 6. marca, h. Letalska nesreča, ki se je odigrala pri manevrih praškega letalskega polka je zahtevala 6 človeških žvtev. Po mnenju strokovnjakov se je dogodila nesreča zaradi tega, ker je eno izmed letal zašlo v prazen prostor ter nenadoma strmoglavilo v globino. Pri tem je zadelo na spodaj leteče letalo in tega zrušilo na zemljo. Vsi letalci v obeh letalih so našli smrt pod razvalinami razbitih letal.

Borba za Youngov načrt v Nemčiji

Berlin, 6. marca, g. Danes se je vršilo v državnem zboru brez posebne udeležbe drugo čitanje Youngovih zakonov. Govorniki niso navedli novih protiarگونmentov, kar je zunanji minister dr. Curtius tudi posebej ugotovil. Nemški nacionalcem je očital, da niso mogli staviti nobenega predloga. V ospredju zanimanja je sedaj vprašanje, kako bo prihodnji ponedeljek, ker se bo po končanem drugem čitanju vršilo že glasovanje.

Neuspeh komunistične akcije

Dunaj, 6. marca, AA. Daviški komunistični poskus manifestacij po Dunaju, za katere so bile izvršene velike priprave v komunističnih vrstah, se je popolnoma izjalovil. »Arbeiter Zeitung« obsoja današnji komunistični manifestacijo in jo imenuje nezmeselno.

Budimpešta, 6. marca, AA. »Korbiro« poroča, da je bila budimpeštanska policija danes v pripravi, da prepreči poskus manifestacij po budimpeštanskih ulicah, ki jih je komunistična stranka napovedala za danes.

London, 6. marca, AA. Povodom manifestacij v vseh mestih Anglije je prišlo do spopadov med policijo in manifestanti. V Glasgowu, Dublinu, Londonu in Manchesteru so komunisti napadli policijo. Pet oseb je bilo v Dublinu lažje ranjenih. V Londonu so bile 4 osebe aretirane in 5 ranjenih. Policija je zadržala manifestantov, da bi se približali zgradbi mestnega županstva, kamor so hoteli iti v povelje.

Newyork, 6. marca, AA. Daš je policija prevelika povod strožje varnostne mere, je vendar prišlo v mestih v Ameriki do nerodov povodom komunističnega dneva. V Washingtonu je morala policija uporabiti plin za solženje ter na ta način razganjati manifestante. Pred Belo hišo je bilo več komunistov ranjenih. Vojda manifestantov je hotel splezati na vrata ograje Bele hiše ter od tam govoriti množici.

Sporazum med Grčijo in Turčijo

Angora, 6. marca, M. Po informacijah iz poučenih grških in turških krogov sta zunanji ministri Tefvik Ruždibej in grški poslanik v Angori Polihroniades parafirala sporazum med Grčijo in Turčijo, ki se tiče imetja zamenjane prebivalstva. Po tem sporazumu bo Grkom iz Carigrada dovoljeno bivanje v Turčiji, muslimanom iz zapadne Trakije pa v Grčiji. Vse konfiscirane imetje Grkov v Carigradu bo upravičencem vrnjeno, premoženje onih Grkov v Carigradu, ki so za stalno zapustili turško prestolnico pa bo prešlo proti odškodnini v last turške države. Cenitev tega premoženja bo izvršila Grčija sama. Pričakuje se, da bo v najkrajšem času ta sporazum tudi oficijelno podpisan od obeh vlad.

Italijanski vojni proračun

Rim, 6. marca, AA. Včeraj popoldne je bil v parlamentu tekem seje razdeljen poslanecem načrt proračuna vojnega ministristva. V prvem delu tega načrta se govori o čisto tehničnih vprašanjih proračuna. Načrt predvideva zmanjšanje kadrskega roka in opravičuje ta ukrep s podporo, ki jo nudijo vojski fašistične organizacije. Novinci prihajajo v vojsko že s primerno vojaško izobrazbo. Drugi del poročila razpravlja o vojaških pripravah in silah sosednjih držav. Poseben odstavek je posvečen trdnjavskim gradnjam v okolici Nizze.

Pisatelj Jirásek obolel

Praga, 6. marca, h. Pisatelj Alojz Jirásek je težko obolel. Ker je skoraj 80 let star, se resno boje za njegovo življenje.

Po atentatu v Pirotu

Dunajska sodba o namenu in uspehu zločinskega početja makedonstvujuših

Dunaj, 6. marca, AA. Povodom atentata v Pirotu piše dunajska »Reichspost« med drugim tole:

Sodeč po vsem so avtorji tega groznega zločina člani makedonskega komiteta, ki so hoteli s tem atentatom, kakor tudi s prejšnjimi, kompromitirati izboljšanje jugoslovensko - bolgarskih odnosov. Atentatorji bodo to pot dosegli ravno nasprotni cilj in še pripomogli k okrepitvi onih struj v Jugoslaviji in Bolgariji, ki streme po čim tesnejših prijateljskih odnosih med obema državama. Ti smotri so v skladu s smotri bolgarskih narodnih elementov in streme po veliki državi vseh Slovanov na Balkanu od Jadrana do Črnega morja. Zelo značilno je, zaključuje list,

da začenja v Sofiji celo intelektualna omladina voditi račun o tem programu in o njegovi izvršitvi.

Preiskava o pirotskem atentatu

Sofija, 6. marca, g. Jugoslovenski poslanik Nešić je obiskal danes zunanjo ministrstvo zaradi bombnega atentata v Pirotu. Poslanik je izjavil, da hoče akcija komiteta rušiti medsebojne odnose obeh držav. Jugoslovenska vlada ne bo izvršila nobene demarše, vendar pa zahteva v smislu sofijskega sporazuma takojšnje sklicanje mešane komisije za razčiščenje tega incidenta. Bolgarska vlada bo predlog sprejela. V glavnem gre le za določitev škode in morebitnih sankcij.

Rešitev albanske vladne krize

Bivši podpredsednik parlamenta Vangjeli je včeraj postavil novo albansko vladu - Bivši poslanik v Beogradu Rauf Fiçi je zunanji minister in zastopnik notranjega ministra

Tirana, 6. marca, r. Po tridnevni pogajanjih je bila danes rešena vladna kriza, ki je izbruhnila kot posledica nesoglasja med bivšo vladu in parlamentom zaradi proračuna in splošnega nezadovoljstva z vladno politiko. Izbruh krize je sledilo neposredno kot posledica debate, ki jo je sprožila opozicija s svojo interpelacijo o poslovanju in kupčijah raznih inozemskih družb, ki so v zadnjih letih docela okupirale vse narodno gospodarstvo države. Po posvetovalnih s političnimi voditelji je bil mandat za sestavo vlade poverjen dosedanjemu podpredsedniku parlamen-

ta Pandjeli Vangjeli, ki je danes sestavil novo vladu.

Tirana, 6. marca, r. Tiskovni urad poroča, da je kralj danes popoldne podpisal ukaz o imenovanju nove vlade, ki je sestavljena takole: **predsednik vlade:** Pandjeli Vangjeli, **minister pravde:** Vasil Avrami, **ministrstvo zunanjih zadev in zastopnik ministra notranjih zadev:** Rauf Fiçi, **minister prosvete in zastopnik ministra za zgradbe:** Fir Motti, **minister financ:** Kol Haçi, **minister za narodno gospodarstvo:** Lehibi Fraseri.

Burni spopadi v madžarskem parlamentu

Protest socialistov in demokratov zaradi amnestijskega ukaza - Odgovor ministra pravde Szitvanyja

Budimpešta, 6. marca, g. V poslanski zbornici je prišlo danes pri razpravi o nurni interpelaciji socialistnih demokratov glede nedavnega amnestijskega ukaza regenta Hortthyja do burnih prizorov.

Pred prehodom na dnevni red je socialno demokratiški govornik Aleksander Propper z ogorčenjem ugotovil, da z amnestijo še vedno ni rešeno vprašanje madžarske emigracije. Prvi vihar se je dvignil, ko je poslanec Propper izjavil, da so na svetu samo še tri emigracije, in sicer ruska, italijanska in madžarska. Zahteval je dalje, da naj se izda tudi udeležencem oktoberke in marčne revolucije slična amnestija kot je bila dovoljena udeležencem bele protirevolucije. Socialni demokrati so med tem vzklicali: »Kaj je z morilcema Somogyjem in Bacsom?« Ko je označil poslanec Propper zadnjo amnestijo kot smrtonosno vse države in je bil zato od predsednika energič-

čen ukor, so pričeli socialisti demokrati kričati: »Ta ukor je bojna napoved delavskemu ljudstvu!«, kar je izzvalo zopet na desničarje viharne proteste.

Razen socialistnih demokratov so vložili nujno interpelacijo tudi demokrati, ki so trjali, da amnestija ni vsebovala določb glede pomilostitve tiskovnih zločinov. Ministra pravde Szitvanyja, ki je odgovarjal na interpelacije, je opozicija ponovno prekinjala z ropotom in medklci. Minister je odgovarjal na vse medklce in je ugotovil med drugim, da je bilo izmed komunističnih obtožencev v času po komuni pomiloščenih približno 31.000 oseb. Glede emigracije mora vlada samo izjaviti, da ne more vreči države v pogubo in dovoliti povratka takim osebam, ki hočejo uvesti razmere iz leta 1918. Med protestom socialistnih demokratov je večina z odobravanjem vzela odgovor pravosodnega ministra na znanje.

Po zaupnici Tardieujevi vladi

Radikalni socialisti bodo vodili najostrejšo opozicijo proti Tardieujevemu kabinetu - Komentarji tiska

Pariz, 6. marca d. Seja poslanske zbornice se je po prečitjanju vladne izjave zaključila ob pol 1. ponoči.

Tardieu je odgovarjal voditelj radikalno-socialistov Herriot, ki je obrazložil stališče radikalne stranke in vzrok, da je ta odklonila ponudeno sodelovanje z desničarji v Tardieujevem kabinetu. Radikalno-socialistična stranka je globoko prepričana, da je Tardieujeva vlada v bistvu samo reakcionarni desničarski bojni kabinet, ki je povsem odvisen od podpore reakcionarne desnice. Postopanje Tardieua je bilo tako, da mu ne more kljub vsem njegovim lepim besedam zaupati noben od radikalnih socialistov.

Po zaključeni debati se je pričelo glasovanje o zaupnici vladi, ki je bila sprejeta s 316 proti 263 glasovom. Glasovanje je bilo zelo dolgotrajno ter so formalnosti trajale nad eno uro. Večina, ki jo je dobil Tardieu je proti pričakovanju velika ter in smatrajo v vladnih krogih kot za dober znak za nadaljno usodo druge Tardieujeve vlade.

Pariz, 6. marca, AA. Predsednik Macdonald je čestital Tardieuju k njegovemu uspehu v zbornici. Tardieu se je zažaval za čestitke s posebno zahvalno brzojavko.

Pariz, 6. marca d. Pariško časopisje posveča večeršnjemu glasovanju o zaupnici vladi veliko pozornost. Desničarsko časopisje vidi v nepričakovano veliki večini, ki jo je dobil Tardieujev kabinet dokaz, da je zmogala med poslanci kljub krizi parlamentarizma, ki je zajela tudi francosko zbornico, trezna razsodnost in da želi večina poslancev, pristopiti k pozitivnemu delu.

Levičarski listi pa se tolažijo s tem, da je slično večino dobil Tardieu tudi po se-

stavi prve vlade, da pa se je ta pozneje pri vsakem glasovanju krčila in končno izpremenila v manjšino pri glasovanju o izpremenbah v proračunu. Po mnenju levičarskih listov je bodočnost Tardieujevega kabineta vse prej, kakor rožnata in bo moral v doglednem času doživeti isto usodo, kot jo je prvi, kljub temu da bo poskušal Tardieu z vsemi sredstvi čim dalje ostati na državnem krmlju.

Odhod francoske delegacije v London

Pariz, 6. marca, s. Zunanji minister Briand in mornariški minister Dumesnil sta danes zapustila Pariz in odpotovala v London. Ministrski predsednik Tardieu je imel na kolodvoru še dolg razgovor z obema ministroma.

London, 6. marca, AA. Francoska delegacija za pomorsko razorožitevno konferenco prispe v London nocoj. Jutri dopoldne bo konferenca nadaljevala prekinjeno delo v polnem obsegu.

London, 6. marca, AA. Zunanji minister Henderson se je sestel s snóž z Briandom, ki je začasnó vodja francoske delegacije, dokler se ne vrne Tardieu, ki je odšel odhod v London, da poseti poplavljeni ozemlja v južni Franciji. Danes popoldne so strokovnjaki pododbora nadaljevali razpravo o vprašanju podmornic s posebnim ozrom na posamezne edince te vrste ladij. Kakor poročajo, stoji Anglija na stališču, naj se določi maksimalna tonaža za posamezne podmornice na 1800 tcn. Angleško stališče podpirajo tudi ameriški in italijanski delegati. Japonski delegati se predlagajo, naj se določi velikost podmornic na 2000 tcn, dočim so francoski delegati zahtevali maksimalno tonažo od 3000 tcn.

Predvečer Masarykovih svečanosti v ČSR

Velika parada češkoslovaške vojske - Poklonitvena povorka praškega prebivalstva

Praga, 6. marca, h. Danes popoldne se je vršila v proslavo 80 letnice predsednika Masaryka na Gradu pred zastopniki vlade, celokupne generalitete, zastopniki tujih držav in drugih dostojanstvenikov velika vojaška parada praške garnizije v novih uniformah. Defiliranje čet je trajalo eno uro. Istočasno je krožilo v zraku 24 letal, ki so izvajala razne drznosti.

Praga, 6. marca, d. Praško prebivalstvo je že pričelo s pripravi za slovesno proslavo 80 Masarykovega rojstnega dne. Vse mesto je odeto v zastave, posebno slovesno pa so okrašene ulice, po katerih pojde jutri slavnostni sprevid praškega meščanstva na Hradčane. Sprevid se bo pričel ob 15. uri in mu bo načeljel primator doktor Baxa z občinskimi svetniki. Tem pa bodo sledile organizacije social-demokratske, narodne socialistične in meščanskih strank ter nepolitične organizacije. V sprevidu bodo korakali tudi Sokoli, in sicer z nepolitičnimi organizacijami.

Praga, 6. marca, d. Masarykova družba za sociologijo je obhajala skupno z institutom za socialne vede 80 letnico predsednika Masaryka v dvorani ministrstva za socialno skrbstvo. Slavnostni govornik vseučiliški profesor dr. Bretislav Foustka je govoril o delu Masaryka na socialnem polju. Masarykova sociologija je po vsem svojevrstna ter je ni mogoče opisati z obstoječimi sociološkimi formulami, ker je Masaryk filozof svoje vrste. Kot sociolog je imel in ima predvsem smisel za vprašanja sedanjosti, ki jih gleda z znanstvenega in umetniškega stališča. Masaryk ni samo socialističen teoretik, temveč tudi sociološki praktik.

Čestitka predsednika Doumergueja
Praga, 6. marca, AA. Francoska delegacija, sestavljena iz generala Mittelhausserja in iz rektorja pariške akademije Charfetyja, bo danes izročila predsedniku češkoslovaške republike Masaryku lastnoročno pismo predsednika francoske republike Doumergueja s čestitkami k osemdesetletnici.

Strašne vesti o poplavah v južni Franciji

V kalnih valovih narastlih rek je našlo smrt nad 600 oseb - Poplava je porušila na tisoče hiš - Obupen položaj nesrečnega prebivalstva

Pariz, 6. marca p. Poplave v južni Franciji so zavzele tak razmah, kakor ga že ne pomnijo 80 let. Do davi so ugotovili, da je našlo smrt v narasli vodi nad 600 ljudi. Včeraj je v mestu Moissac voda predrila nasip ter odnesla vse, kar ji je bilo na poti. Ob tej priliki je utonilo okoli 200 oseb.

V mestu Montaubanu je voda porušila nad 1000 hiš. Število človeških žvtev v tem kraju znaša nad 300. Najtežje izmed vseh krajev je prizadeto mesto Fontaine, kjer je voda porušila nad sto hiš. Tudi mesto Rennes je istotako popolnoma porušeno. V tem kraju je utonilo okrog 12 oseb. Davi so poročali iz Bordeauxa o novih povodnjih Garrone. Voda se je razlila v širini nad 20 km.

Za reševanje ljudi je bilo povsod organizirano vojaštvo. Razen tega krožijo nad poplavljenim ozemljem letala, da obveščajo vojaštvo, kje je najbolj potrebna pomoč za reševanje s pontonskimi čolni.

Toulouse, 6. marca, AA. Snóž je narasla povodenj za tri čevlje. V turski dolini se je zrušilo 1000 hiš. Nad 10.000 ljudi je ostalo brez strehe.

Pariz, 6. marca d. V Villebourbonu je našel pri reševanju ograženih oseb smrt v drvečih valovih neki rokoделец, ki je sam rešil iz obilne kalne vode nad 100 oseb. Slična usoda je doletela tudi nekega drugega reševalca.

V okolici Bulisa stoji voda 10 metrov visoko in je poplavlja hiše do robov streh, kjer se v obupu oklepajo dimnikov prebivalci, ki so se rešili na strehe, odkjer jih rešujejo vojaši in mornarji s pontonskimi čolni. Prebivalstvo je popolnoma obupano ter so mnogi bogati posestniki postali za-

radi povodnji čez noč berači. Vlada poskuša pomagati bednemu prebivalstvu z vsemi mogočimi sredstvi, vendar pa je beda tako velika, da bodo morali nesrečnim pokrajnam priskočiti na pomoč vsi sloji francoskega naroda.

Pariz, 6. marca, AA. Tardieu in predsednik republike Doumergue se napotita jutri v poplavljeni kraje na jugu.

Pariz, 6. marca, s. Kakor poročajo iz Bordeauxa, je pričela reka Garrone naraščati tudi v spodnjem delu ter je poplavlja številne vasi. V kraju Isle Saint George je utonilo 7 oseb. Nadaljnjih 20 oseb je v življenjski nevarnosti.

London, 6. marca, AA. Angleški kralj je poslal nastopno brzobjavko francoskemu predsedniku:

»Doznan sem z največjimi občutljivostjo o katastrofalnih poplavah, ki so opustošile obsežna ozemlja v južni in južno-zahodni Franciji. Izražam Vam tem potom, g. predsednik, mojo globoko simpatijo z žrtvami in posebej z onimi, ki so izgubili v tej katastrofi življenje.«

Angleški poslanik v Parizu je istotako izrazil globoko simpatijo angleške vlade francoski vladi.

Znižanje obrestne mere

Amsterdam, 6. marca, AA. Nizozemska Narodna banka je znižala eskontno mero z 4 na 3 in pol odstotka, počenši z 7. t. m.

Pariz, 6. marca, AA. »Havas« doznava iz Stockholma, da je švedska narodna banka znižala obrestno mero za eskont na 4 in pol odstotka. Daneska narodna banka bo jutri znižala svojo eskontno mero s 5 in pol na 5 odstotkov.

Proslava T. G. Masaryka v Ljubljani

Ljubljana se je včeraj vsa okrasila z zastavami — Svečana iluminacija Gradu in otvoritvena fanfara — Krasno uspela akademija v operi

V prekrasnem, toplem pomladnem popoldnevu so včeraj v ljubljanskih hiš zaplapolale trobojke. Okrasila se je vsa Ljubljana za veliki slovanski narodni praznik, za svečano proslavo 80 letnice prezidenta Masaryka. V predvečerju slavnostnega dne je Ljubljana pokazala močan utrip v harmoniji milijonov src, ki te daj od slovanškega severa do našega najkrajnjega juga čustvujejo presrečno, otroško vdanjo ljubezen do svolaslega, a neutrudno snujočega in žilavo vzdržnega voditelja češkoslovaškega naroda.

V osrčju mesta so se v prvih večernih urah zbirale goste množice občinstva. Ves razgiban je bil Kongresni trg, poln Marijin trg in one ulice, odkoder se je najlepše nudil

pregled na ljubljanski Grad

ki je ob 19. zablestel gosto obdan od močnih reflektorjev ki mogočno trdnjava v srebrni mesečini. Divno ubrano so se oglašali zvonki glasovi fanfare dravske divizijske godbe. Dolgo so še ljubljancem postajali na trgu, uživaje lepo večerno idilo.

V Narodnem gledališču

se je ob pol 20. zbrala najodličnejša ljubljanska družba k slavnostni akademiji. Avtomobili so se drug za drugim ustavljali pred žarko razsvetljenjo opero, izstopali so gospodje in dame. Zanimiv, skoro da presejativni je bil pogled po gledališču, ki je bilo polno zasedeno. Gospodje po ložah in tudi v parterju večji del v frakih, dame v krasnih toaletah. Posebna reprezentančna

ga opernega orkestra so ustvarili pobožno — svečano razpoloženje. Čim se je poleglo odobravanje občinstva, se je zastor vnovič dvignil: na okusno dekorirani pozornici je mešani pevski zbor Glasbene Matice pod Poličevim vodstvom tehnično in glasovno najdovršeneje zapel češkoslovaško narodno himno »Kde domov muje« z dostavkom »Nad Tatrou«. Občinstvo je himno poslušalo stoje in nagradilo pevski zbor z manifestantnim aplavzom.

S slavnostnim govorom, čigar vsebino priobčujemo na uvodnem mestu, je nato predsednik JČ-lice, direktor »Jutra« g. dr. Albert Kramer nagovoril občinstvo. Njegove besede so segle globoko, zahvala občinstva je bila nad vse prisrčna.

Po govoru dr. Kramera smo videli živo sliko »Poklonitev prezidentu T. Masaryku«. Živo sliko je komponiral prof. Vavpotič. Kipu velikega prezidenta se klanjajo zastopniki vseh slojev češkoslovaškega naroda v ozkem stiku z jugoslovanskim. Od otroka do starčka, od delavca do vojaka, vse časti moza, ki je to zaslužil, kakor morda nihče drugi ne.

Po neobičajno dolgi pavzi je sledil II. akt »Safranek-Kavičeve glasbene drame« »Hasanaginica« pod vodstvom g. M. Poliča, ki je pridobila novo privlačnost zaradi nastopa g. Gostića v vlogi imotskega kadile. Prav vtedaj je nadomestil g. Vičarja, ter zlasti v dvospetu z go. Thierry-Kavčinkovo dosegel velik uspeh. Kakor vsikdar je tudi tokrat Hasanaginica žela nedolžno priznanje. K sklepu smo slišali še I. dejanje Prodane neveste nesmrtnega Smetane. S tem kosom življenja češkega naroda je bila izvrstno uspela svečana akademija zaključena v vsestransko zadovoljstvo.

Proslava v Splitu

Split, 6. marca. n. Tudi Split bo svečano proslavil 80-letnico rojstva prezidenta ČSR T. G. Masaryka. Jutri je prvi dan proslave. Vse mesto bo okrašeno z zastavami. Mestni načelnik je nočjo pozval meščanstvo, naj čim lepše okraši o priliki te proslave svoja poslopja. V nedeljo bo prirejena velika proslava posebno s strani vojske, zvečer pa bo v gledališču svečana akademija s predavanjem o Masarykovem življenju.

Poziv društvom

Proslava 80 letnice rojstva češkoslovaškega predsednika Masaryka. Češkoslovaški konzulat opozarja, da se danes na dan rojstva predsednika republike pri vseh češkoslovaških zastopniških uradih ne bo poslovalo. Med 10. in 13. uro se bodo na konzulatu ČSR, Bleiweisova cesta 181, sprejemale čestitke v obliki podpisov gratulacij na izloženih polah, katere predloži konzulat pisarni gospoda predsednika republike.

Dohodak za avtomobile k Masarykovu proslavi na univerzi bo z Vegove ulice.

Sokol I. opozarja opetovano svoje članstvo, da bo zbirala ob bratov in sester za slavnostni sprejem v petek 7. t. m. zvečer ob 6. uri na Taboru in civilu z znakom.

Sokol II poziva svoje članstvo in naročaja, da se udeležijo današnjega sprejema v polnem številu. Obleža civilna z znakom. Zbirališče pred Mestnim domom na hodniku finančne direkcije ob 1419. uri.

Šišenski Sokol poziva svoje članstvo, da se udeležijo v petek 7. t. m. sprejema v proslavo Masaryka. Zbirališče članstva ob 6. uri zvečer pred štališcem.

Zveza obrtnih zadrug v Ljubljani poziva vse obrtne zadruge v Ljubljani, da se po svojih odposlancih udeležijo slavnostnega sprejema ob priški Masarykove proslave. Zbirališče ob 147. zvečer pred delavnico g. Radovana na Krekovem trgu.

Obrtniško društvo v Ljubljani poziva članstvo da se udeležijo slavnostne povodke ob priški Masarykove proslave. Zbirališče ob 147. zvečer pred delavnico g. Radovana na Krekovem trgu.

Orjem Ljubljana. Danes ob 18. se zbere na Krekovem trgu pred Slovensko banko za Masarykov slavnostni sprejem. Vsi in točno!

JNAD Jadran. Odbor poziva vse članstvo, da se zbere ob trideset na 18. v društvenih prostorih odkoder odidemo skupno k povorki, povodom Masarykove proslave.

Rekonstrukcija rumunske vlade

Bukarešta, 6. marca. g. Kakor poroča »Dimineata« namerava ministrski predsednik Maniu spremeniti sestavo vlade v nekoliko manjši meri kot je imel prvotno v načrtu. Državni podtajnik Voicu Mitescu naj bi prevzel pravosodno ministrstvo, dočim naj bi bil državni podtajnik Mirtu imenovan za notranjega ministra. Namesto Mirta naj bi bil imenovan za državnega podtajnika v notranjem ministrstvu Angelescu.

Potres na Dunaju

Dunaj, 6. marca. AA. Davi ob 0.55 srednje-evropskega časa so začeli v več dunajskih okrajih potres. Seisomografska postaja je ugotovila, da leži epicenter potresa v razdalji kakih 140 km. Dosedaj ni bila prijavljena nobena škoda. Možna je, da je bil potres nekoliko hujši v planinah.

Dunaj, 6. marca. s. Potresna opazovalnica v Budimpešti je zabeležila ta potres 11 sekund prej v oddaljenosti 160 km. V Budimpešti je trajalo gibanje zemlje 11 sekund.

Bratislava, 6. marca. g. Danes ponoči so čutili na vzhodnem Slovaškem več potresnih sunkov, ki so se ponovili ob 6. jutraj. Stvarna škoda je neznatna, vendar kaže nekaj hiš v mestu razpokline. Središče potresa je bilo v dolini Vaga na Slovaškem.

Ureditev nagrad za konkurzne upravitelje

Beograd, 6. marca AA. Ministrstvo pravde je sestavilo načrt uredbe o nagradah upraviteljem konkurznih mase in o nagradah upraviteljem mase prisilne poravnave izven konkurza. Načrt uredbe bo predložen gospodarskim zbornicam v izjavo.

Banovinski proračuni

Beograd, 6. marca. č. Po konferenci med ministrom financ dr. Švrljugo in vsemi banami zaradi ugotovitve finančnega poslovanja banovin ter po seji ministrskega sveta, na kateri so pretresali in odobrili posamezne banovinske proračune, izdelujejo sedaj končno redakcijo proračunov v posameznih banovinah ter jih pošiljajo na potrditev ministrstvu financ. Tako je minister dr. Švrljuga že prejel proračune zetske, vardarske, vrbarske in drinske banovine. Te dni je pričakovati tudi pošiljatve ostalih banovinskih proračunov in bodo vsi proračuni še tekom tega meseca pregledani ter odobreni. Vsekakor bodo novi banovinski proračuni uveljavljeni že s 1. aprilom, istočasno, ko stopi v veljavo tudi državni proračun.

Uvedba staža za agronome

Beograd, 5. marca. AA. Da se absolutnim agronomom omogoči pouk v praktičnem gospodarstvu v smislu zakona o pospeševanju poljedelstva, bo ministrstvo za poljedelstvo vsako leto prevzelo gotovo število absolviranih agronomov v enoletni staž na državnih in banskih poljedelskih posestvih. V to svrhu je ministrstvo za poljedelstvo izdalo pravilnik o delu agronomov za dobo staža. Agronomi se morajo glasom tega pravilnika za časa staža seznaniti z vsemi stranim poljedelstvom, z uporabo vseh naprav in orodja ter z upravo in s knjigovodstvom na teh posestvih. Za časa staža bodo agronomi prejeli od uprave posestev stanovanje, kurjavo in razsvetljavo, od ministrstva za poljedelstvo pa denarno podporo. Pravilnik ureja tudi odnose med upravo posestev in stažisti ter med posestvi in stažisti ter ministrstvom za poljedelstvo.

Seja VZS

Beograd, 6. marca AA. Vrhovni zakonodajni svet je imel danes sejo od 14. do 15. ure. Na seji je bil končno sprejet predlog zakona o izvršitvi in obvarovanju. Ker je bila danes posebna seja v tem zasedanju, so bile izvoljene tri sekcije, da pregledajo nove zakonske predloge. V sekcijo za predlog zakona o zemljišnih knjigah in predlog zakona o osnovanju in popravljanju zemljiških knjig so bili izvoljeni naslednji člani zakonodajnega odbora: dr. Krek, dr. Arangeljović, dr. Maurović in dr. Balen. V sekcijo za proučevanje zakonskega predloga o javnih beležnikih so bili izvoljeni: dr. Sečurov, dr. Dolenc, dr. Arangeljović, Grisogono in dr. Maurović. V sekcijo za proučevanje zakonskega predloga o uvedbi v veljavo zakona o sodnem postopku v civilnem procesu: dr. Arangeljović, dr. Krek, dr. Grisogono, dr. Sardelić. Današnji seji sta prisostvovala v imenu ministrstva pravde g. dr. Eisner, načelnik vrhovnega sodišča v Sarajevu, ter v imenu ministrstva notranjih zadev g. inspektor Vlasaklin. Prihodnja seja bo sklicana pisмено. Na dnevnem redu bo najprej zakonski predlog o železnicih za najprej promet, nato pa zakonski predlogi, ki jih bodo proučile imenovane sekcije.

Poneverbe na zagrebški carinarnici

Zagreb, 6. marca. n. V zadevi ogromne poneverbe pri glavni blagajni carinarnice, o kateri smo poročali včeraj, ni danes nobenih novih momentov. Osumljen je bil sicer še neki drugi trgovec, da je dobival od Vladimirja Vrančića denar, zaradi česar je bil tudi aretiran. Tudi v preiskovanju, ali je mogoče še kje skrita kakva večja vsota poneverjenega denarja, niso danes ugotovili ničesar novega.

Izplačilo kuponov 7% investicijskega posojila

Beograd, 6. marca AA. 17. kupon 7% investicijskega posojila iz leta 1921. se bo izplačeval od 15. marca dalje pri vseh davčnih upravah, pri Poštni banilnici v Beogradu in pri njenih podružnicah v Zagrebu. Ljubljani in Sarajevu s podružnicami poštnice, pri vseh pooblaščenih denarnih zavodih in pri oddelku za državne dolge in za državni kredit.

Rokoborbe v Unionu

Ljubljana, 6. marca

Deveti večer mednarodnih rokobornih tekem je privabil rekordno število gledalcev kakor ga dvorana še ni imela pri teh prireditvah. Po cenitvah je bilo navzočih približno 3000 oseb.

Presenečenje današnjega večera je bila zmaga ljubljanskega amatierja Šotlerja, ki je po 42. minutah s prednim »kaišem« premagal celjskega amatierja Doberla. Borba je bila zelo ogorčena, vendar je bil Šotler spretni in je končno tudi odnesel prvo amatersko zmago na tem turnirju.

Nato je sledila borba med Wehrmannom in Budrusom v prostem ameriškem stilu, v katerem so dovoljeni vsi priemi razen vlečenja za lase, udarjanja s pestmi in svedranja s prsti v oči in ušesa. Borba se vrši v rundah po 7 minut, med rundami so tri minute odmora. Premagan je oni, ki leži najmanj 3 sekunde z obeh plečama na tleh ali na zaradi bolečin, ki jih ne more več držati da znamenje s trikratnim udarcem s pestjo. Ta način borbe se imenuje izvorno catch and catch. Ta borba, ki je do sedaj velika del občinstva še ni poznal, je vzbudila v dvorani precejšnje veselje. Že v drugi rundi je zmagal Wehrmann, čeprav je še prej dal dvakrat po dva znaka, da se vda.

Kot tretji par sta nastopila Čeh Mrna in zamorec Johnson. Borba je bila dovolj ogorčena in je v drugem delu potekala v delni premoči telesno močnejšega Mrne. Črnce se je znal tudi to pot sorotno izmuzniti, tako da je končno ostal po 25. minutah neodločen.

Revanza Equatorelu ni uspeša. Tudi včeraj je Koro ob viharjem navdušenju občinstva v 43. minuti s dvojnimi potegom slavil zmago nad svojim trdovratnim protivnikom. Kod je imel Equatorela že dvakrat v dvojnem nelsonu, toda tehnično izborni Equatore se mu je vedno izmuznil. V 36. minuti pa se je Equatorelu posrečil dvojni nelson, toda Koro je izdržal in položil nasprotnika na pleča. Priznati pa mora, da je Equatore izborni borec.

Organizirano obrtništvo proti partizanstvu v Zbornici za TOI

Včeraj dopoldne se je na inicijativu Zveze obrtnih zadrug v Ljubljani vršilo v prostorih Zbornice za TOI v Ljubljani posvetovanje načelnikov obrtniških zadrug v zadevi sodelovanja legalnih obrtniških organizacij z avtonomnimi korporacijami. Povod za to posvetovanje so dali znani dogodki na zadnji seji obrtnega odseka Zbornice za TOI, kjer je bila delegacija obrtniških organizacij od strani Zbornice in zaradi odklonitve sodelovanja v ožem odboru zbornice Zbornice Zavoda za pospeševanje obrti prisiljena v znak protesta zapustiti sejo.

Poročilo predsednika Rebeka

Zborovanja se je udeležilo 42 obrtniških združenj funkcionarjev, ki so zastopali 26 obrtniških zadrug, 2 zvezi obrtniških zadrug in Zvezo trgovskih gremijev. Predsednik Zveze obrtnih zadrug v Ljubljani gosp. Josip Rebek je najprej pozdravil predstavnika banske uprave komisarja dr. Šinka, oba zastopnika mariborske Splošne zveze obrtnih zadrug gosp. Zadravca in gosp. Bureša ter zastopnika Zveze trgovskih gremijev za dravsko banovino tajnika gosp. Kaiserja, na kar se je spomnil jubileja predsednika češkoslovaške republike Tomaža Masaryka, ki se je iz vrst rokodelskega stanu kot kovaški pomočnik povzpnil na tako odlično mesto, da uživa danes globoko spoštovanje tudi daleč izven meja češkoslovaške.

Nato je predsednik gosp. Rebek pojasnil namen zborovanja in obrazložil stanje v Zbornici za TOI, ki gre danes preko določil obrtnega reda, po katerih mora v obrtniških vprašanih sodelovati z legalnimi obrtniški organizacijami.

Sedanje zastopstvo obrtništva v zbornici je bilo izvoljeno l. 1927. v času političnih strasti in je lista kandidatov nominiranih od nepolitičnih obrtnih organizacij, obstoječih v smislu predpisov obrtnega reda, dobila le 6 mandatov. Vsi tedanji poskusi, sesestiti skupno listo, so propadli pod pritiskom strankarske politike.

Delegacija obrtniških organizacij je skušala doseči sodelovanje v zbornici v smislu lojalnosti, kar pa je po krivini volilnem redu izvoljena večina v zadnjem času povsem onemogočila. Po dolgoletnem prizadevanju je bil lani ustanovljen zbornični Zavod za pospeševanje obrti, katerega predsednik g. Ogrin je smatral za prvo nalogo, ustanoviti nov list za obrtno pospeševanje, čeprav bi bilo edino na mestu, da se sredstva za strokovni tisk dajo na razpolago že obstoječemu tedniku »Obrtni vestnik«. V zvezi z organizacijo tega zavoda je g. Ogrin izdal okrožnico, v kateri išče zaupnike za zavod, pri tem pa je povsem brisiral obrtniške zadruge, odnosno njihove funkcionarje, ki bi bili to na prvem mestu poklicani. Ker obrtni odsek zbornice tudi ni hotel sprejeti v ožji odbor Zavoda za pospeševanje zastopnika obrtniških organizacij, je bila Zveza obrtniških zadrug prisiljena sklicati današnjo konferenco, ki naj določi smernice za nadaljnje postopanje.

Ostra debata

Razvila se je živahna debata, tekmo kakere se je izkazalo, da zastopniki obrtniških zadrug najostrje obojejo postopanje zbornice in gosp. Ogrina. V debato so psegli gg. Breskvar, Bureš, Zadravec, Kaiser, Kohler, Iglič, Mihelič in Krapež. Gosp. Bureš iz Maribora je zlasti obojejo postopanje g. Ogrina v zvezi z znano okrožnico, ki jo dolgoletni borci za obrtniške pravice niso prejeli, kar kaže da so v Zavodu za pospeševanje obrtništva merodajni tudi drugi cilji, ki niso v nikakoli zvezi s pospeševanjem obrtništva.

Gosp. Zadravec je med drugim omenil, da se v zbornici kažejo konture partizanstva, kar je zlasti razvidno iz citirane okrožnice, kjer išče g. Ogrin kot zaupnike »naše ljudje, dočim se obrtniške organizacije povsem brisirajo. Takim tendencam pa se morajo obrtniki odločno upreti.

Tajnik Zveze trgovskih gremijev za dravsko banovino g. Kaiser je izrazil simpatije Zveze napram nupravljeneemu postopanju obrtnega odseka in zagotovilo podpore v akciji za odpravo teh razmer. V nadaljnji debati je gosp. Krapež poudarjal potrebo popolne objektivnosti od strani predsednika obrtnega odseka, gosp. Iglič pa je v svojih izjavah pokazal na kvarne posledice brisiranja obrtniških organizacij, ki se kažejo

v slabem posetu obrtniških tečajev, ki jih prireja Zavod za pospeševanje obrti. Če bi se ti tečajji prirejali s sodelovanjem zadrug, bi bil uspeh neprimerno boljši. Obrtniške organizacije imajo edin namen ščititi obrtniške interese in odklanjajo vsako politiko, zato so poklicane, da sodelujejo pri vsaki akciji za pospeševanje obrti.

Nato je predsednik gosp. Rebek prebral predlog resolucije, ki je bila soglasno sprejeta in ki pravi med drugim:

Zahteve organiziranega obrtništva

Obrtništvo dravske banovine, zastopano po 47 odposlancih obrtnih zvez in obrtnih zadrug, protestira proti nezakonitemu postopanju podpredsednika Zbornice za TOI v Ljubljani g. Ivana Ogrina in večine obrtnega odseka. Konstatiramo, da je bila sestava sedanje uprave zbornice res izvoljena leta 1927., v upravo je bilo tedaj izvoljenih 6 članov, ki so jih nominirale nepolitične obrtne organizacije, obstoječe v smislu predpisov obrtnega zakona, 10 članov pa je dobila skupina z nosilec g. Ogrinom, ki je že tedaj odklanjajo vsako sodelovanje z legalnimi obrtniški organizacijami ter zastopala stalnišče, da staja v zbornici v zastopstvu obrtnikov volivcev bivše SLS. Krivični volilni red, sestavljen pod pritiskom strankarstva, je omogočil, da so imeli tedaj volilno pravico v Zbornico tudi dijaki, služkinje, duhovniki, profesorji itd., ki nimajo nikake obrti.

Postopanje omenjene večine je v poslednji dobi pokazalo, da nite delati v smislu manifesta Nj. Vel. kralja, za kar navajamo sledeča dejstva:

V okviru zbornice se je ustanovil Zavod za pospeševanje obrti. Zbornični podpredsednik g. Ivan Ogrin išče za to zavod tajne zaupnike, znaše odločne moze, take, ki so res zaupanja vredni in neobojljivi. Legalne obrtniške organizacije protestirajo proti temu, da se iščejo zaupniki brez sodelovanja obrtniških organizacij, ki so prve poklicane, da delegirajo svoje članstvo k sodelovanju za obrtno pospeševanje. V ožji odbor tega zavoda so bile imenovane osebe iz najbližjih krogov g. Ogrina. G. Ogrin je prišel z izjavo »Jugoslovenskega Obrtnika«, brez vsakega predhodnega dovoljenja in sklepa kompetentnega odseka zbornice. Smatramo, da je izjave novega obrtniškega lista pri zbornici potratno.

Na seji obrtnega odseka zbornice je g. Ogrin na zahtevo, naj glede predlagane reorganizacije obrtniških organizacij zastopnik v smislu § 14. c) obrtnega reda, obstoječe obrtniške organizacije, izjavil, da to ni potrebno in da ne želi sodelovanja z obrtnimi združenji in zvezami. Jasno je torej, da je večina obrtnega odseka proti sodelovanju z legalnimi obrtniški organizacijami. To je zastopavanje in žalitev obrtnih zadrug in gremijev zborničnega področja, ki se mora tem odločene obsojati, ker te organizacije vršijo posele v imenu države in za državo, so tedaj uradne organizacije.

Zaradi tega predlagamo: Obrtništvo dravske banovine, zbrano po svojih zastopnikih na posvetovanju 6. marca 1930 v posvetovalnici Zbornice za TOI, odločno protestira: 1.) proti postopanju zborničnega podpredsednika g. Ogrina in večine obrtnega odseka, s katerim se amalovačujejo in zastopajo legalne obrtniške organizacije; 2.) protestiramo proti imenovanju ožega odbora Zavoda za pospeševanje obrti in zahtevamo, da se v ta odbor imenuje najmanj en zastopnik legalnih obrtniških organizacij; 3.) protestiramo ponovno proti izdajanju »Jugoslovenskega Obrtnika« in zahtevamo, da se to izdajanje ukine v smislu resolucije obrtnega odbora Zveze obrtnih zadrug v Ljubljani; 4.) apeliramo na visoko kr. vlado, da na podlagi navedenih dejstev odredi zaščito legalnih obrtniških organizacij; 5.) zahtevamo, da se uprava Zbornice za TOI v Ljubljani preimenuje in imenuje novo zastopstvo, v katerem naj bo v polni meri zastopana upravičena obrt, trgovina in industrija v skladu z manifestom Nj. Vel. kralja od 6. januarja 1929.

Deputacija pri banu

Na predlog gosp. Igliča je bila izvoljena 10članska deputacija, ki je resolucijo izročila banu inž. Sernecu, kateremu je dala tudi potrebna pojasnila. G. sp. ban je deputaciji obljubil, da bo vprašanje proučil.

Kdo je bil v Parizu umorjeni Šumanovac

Domnevni novinar Verner se piše Šumanovac in je bil eden najagilnejših komunističnih agitatorjev — Njegova žena živi v Zagrebu

Zagreb, 6. marca č. Soproga lažnega novinarja Vernerja, pravilno Ilija Šumanovca, živi v Zagrebu in stanuje v »Železničarskem domu«. Soproga Šumanovčeva je obiskal danes sotrudnik zagrebških »Novosti«. Bila je že obveščena o smrti svojega moža in ni kazala nobenega posebnega žalovanja. Dejala je novinarju: »Ne čudite se, ker se ne žalostim. Veste moji mož se ni brizgal ne za mene, ne za moje dete: žal mi je, da je umrl kakor bi mi bilo žal za vsakega drugega človeka. Bil je sicer dober mož, a mislim je samo na komunistične posle ter sem imela zaradi tega mnogo nepritevnosti. Pred več meseci sem že zahtevala ločitev zakona. Iz Pariza mi je pisal pismo ter poslal fotografijo. (S fotografije je razvidno, da se je oblačil Šumanovac v Parizu čisto drugače kakor svoičasno za Slovenijo.) V drugo mi pravi, naj mu kaj sporočim, in sicer na naslov Josipa Vernerja, poste restante Paris, Rue Lotres 22.«

Policija je ugotovila o Iliji Šumanovcu naslednje podrobnosti: Pred petimi leti je imel Šumanovac opravka s kriminalom zaradi poskušene umora, Julija I. 1925. je namreč v Maksimiru dvakrat streljal na svojega tovariša Luko Ponočiča. Šumanovca so takrat aretirali in izročili sodišču, ki pa ga je onostolilo. Meseca februarja naslednjega leta je bil Šumanovac aretiran zaradi razpiranja komunističnih letakov. Avgusta istega leta je bil obsojen na dve leti težke reže zaradi ilegalne komunistične propagande. Kazen je odsedel v kaznilnici v Leročlavi. Čim je prišel na prostoto, je nadaljeval brez vsakega odmora nad vse intenzivno na reorganizaciji komunistične stranke, zlasti v provinci. Meseca marta preteklega leta je bil Šumanovac aretiran kot organizator komunistične stranke v Našičah in je bil aretiran v Zagreb. Po izstupu iz policijskega zavora je bil sicer mnogo bolj ožeren kot dotlej, vendar se je tudi pozneje počel z ilegalnimi posli. Po znani usmrtni komunistov v Samoboru je dobila po-

licija v roke komunistični arhiv in več dokumentov, iz katerih je bilo jasno razvidno, da sta imela Ilija Šumanovac in njegov tovariš Predović stalne zveze s komunistoma Oraskom in Mišićem, ki sta bila v borbi ustreljena, kakor znano, v Samoboru takrat, ko je policija obkolila hišo. Predović je bil predstavnik centralnega komiteja komunistične stranke in noviernik Kominterne v Jugoslaviji. Predoviću je uspelo pobegniti kmalu po aretaciji. Tudi Šumanovcu je uspelo, da je zabil za seboj vsako sled, čeprav ga je policija neutrudno iskala. Končno je Šumanovac spoznal, da so mu postala tla pri nas le prevozna ter je odšel v inozemstvo in je nekaj časa bival na Dunaju, v Berlinu ter končno v Parizu. Kako je prišel do ponarejenih politih listov, doslej še ni ugotovljeno. Preiskava bo šele dognala, ali je potne liste sam potvoril ali mu je pomagal pri tem poslu kdo drugi. Razen noviernekega potnega lista je imel Šumanovac tudi lažno legitimacijo Hrv. planinskega društva z imenom Alkalič, nameščene pri tvrki Frković in drug v Zagrebu. Ugotovljeno je, da pri imenovanju tvrki ni bilo nikdar takega uslužbenca s tem imenom. O zasebnem življenju Šumanovca ni dosti znanege. Včas je trpel precejšnje pomanjkanje, mnogokrat pa je imel tudi dovolj denarja, ki ga je prejemal očitno od komunistične stranke.

Pariz, 6. marca AA. Policija je danes ugotovila, da se rojak ubitega Šumanovca imenuje Suger, ki je kakor izzelela, odnatoval v Lyon. Na njege ne pada sum, da bi bil izvršil zločin, ki je bil razbr politične narave. Kakor je izvedela policija, je Šumanovac nekoli izjavil svojemu prijatelju: »Meni je ime Šumanovac, toda ni treba o tem nikomur praviti.« Policija bo sedaj ugotovila, če je Suger ona oseba, ki je v hotelu vprašala par dni pred umorom za Šumanovcem.

Naši kraji in ljudje

Udruženje sodnikov kraljevine Jugoslavije

Doslej sodniki rednih sodišč v naši državi niso imeli čvrste enotne organizacije. Individualnost, ki je pri sodnikih močno razvita, a posebno še šest pravnih področij s popolnoma oddvojenimi sodno zakonodajo, vse to je v osnovi preprečevalo poskuse za ustvaritev enotnega udruženja. Zdaj je končno tudi tu zarezana brazda.

Te dni so se v Beogradu sestali delegati vseh društev sodnikov. Ljubljano, odnosno Slovenijo, sta zastopala gg. s. o. s. Peter Kravina in Milko Gaber. Po posvetovanju, ki se je preteklo nedeljo vršilo ves dan v beograjski sodni palači, je bil sestavljen načrt pravil novega udruženja.

Po teh pravilih, ki so bila naslednji dan podpisana, se bo enotna organizacija imenovala: Udruženje sodnikov (sudija) kraljevine Jugoslavije. Sedež udruženja bo v Beogradu, sekcije pa v vseh mestih z apelacijskim sodiščem. Člani udruženja morejo biti samo sodniki in državni tožitelji, člani sekcij pa tudi sodni pripravniki, tajniki in pristavi. Letne skupščine bodo dajale direktive delovanja prepuščajoč upravni odboru izdajanje sklepov skupščine in nalog udruženja po pravilih. Letne skupščine se lahko vršijo v raznih mestih. Sekcije si same predpisujejo lastna pravila in način delovanja ter samostojno razpolagajo z imovino. Prva letna skupščina udruženja se bo vršila letos najkasneje v juniju.

Iz zapiskov slovenskega studenta

o kongresu Dijaške Male antante

Prav je in čas je že bil, da je naša akademska mladina stonila korak naprej, podala bratu roko in občutila enotno strnjeno duha. Preprosta je bila ta pot, kakor življenje zahteva vedno več od nas. Ali pa smo dovolj močni za to življenje, se vprašamo redkokdaj. Zdaj vem in čutim, kako je dobro, če nas je več: z istim srcem, enako mislijo in enim smotrom.

Lepa nedelja. Niti ne pomnim več, kako smo se Ljubljanci zmašili v Zidanem mostu, kjer smo se priključili tovarišem iz Beograda in Zagreba, odkoder so se pripeljali s posebnim vlakom. Vse se je odigravalo tako žurno. Povem naj pa le, da smo Ljubljanci nekoliko pomrli, kajti v vsem vlakni ni bilo dobrih mest, da bi se človek pošteno vsedel za dolgo pot. Nu, s časom smo si vendar priporili sedeže in v trenutku nas je mimila nejevolja. Slovenska pesem je nato kraljevala do Prage. Žal, da smo se vozili preko pomoči in nam ni bilo dana videti pokrajini, mimo katerih smo drveli. Pa je kljub temu vladalo med nami živahno razpoloženje, zaspanosti kar ni smelo čutili. Samo dalje, dalje, v zlato Prago! so pela naša srca.

V prvem jutranjem svitu smo se si približali. Polastil se nas je čuden nemir: — zdaj, zdaj... Vse se je gnetlo k oknom: vsak je z mislijo pozdravljali česko zemljo. Zdaj... Praha. Wilsonov kolodvor! Svečan trenutek: godba je igrala našo in česko himno. Po sprejemu so nam odkazali stanovanja, kamor smo se odpeljali s tramvaji. Malce smo si zmeli oči in evo nas vse zbrane v veliki Smetanovi dvorani na otvoritvi kongresa. Nato pa k skupnemu obedu v »Akademický dům«. To je bila seveda precej težavna reč, zakaj 1250 ljudi nahraniti kar v en mah, to zmore le izvrstna organizacija. O, ne bojte se, prišli smo vsi na vrsto in tudi hrana je bila od dne do dne bolj po našem okusu. Sicer pa ob takih prilikah človek skoro pozabi na želodec, le oči so mu silno, silno lačne. Pa smo tudi te nasitili, zakaj slehernemu je šlo za to, da vidi vso Prago, da jo ohrani v spominu tako, kakršna je: vso njeno obsežnost, hrupno življenje na ulicah, izložbe, prebivalce, ves njen temperament in sijaj posebno še v večernih urah, ko je vsa

žarela v svitu stotisočih električnih luči. Nepozabne ostanejo take slike, ki se vtisnejo v dušo mladega človeka kakor na fotografsko ploščo.

O naših manifestacijah je »Jutro« sproti poročalo. Naj posebej omenim, da je tudi za družabno življenje bilo dobro preskrbljeno. Vršili so se trije nacionalni večeri: rumunski, jugoslovanski in češkoslovanski. Ravno na teh večerih smo se najboljše spoznali: tako v jeziku, v pesmi, narodni noši, običaju, po srcu. Edino tu smo se skupno sestajali in gradili hram prijateljstva.

In vsega razpoloženja tudi ni manjkalo. Naj omenim le posej v velesejmski palači, kjer smo skoroda vzorno manifestirali za dobroto češkega piva, pa obisk pri primatorju (županu) g. dr. Baxi, ki je vsakemu prisrčno stisnil roko in pri pozostitvi ustvaril izredno ugodje s svojo veliko ljubeznostjo.

Vse prehitro so minevali dnevi. Razpoloženje, resno in veselo, se je vrstilo vse prenašlo, komaj da je človek mogel dojeti njih vsebino. Šele na povratku so se utrdili in izkristalizirali v nas krasni dojmi in vtisi, ki bodo ostali trajni. To bo svetelnik bodočega skupnega dela. S tako mislijo pozdravljamo tudi II. kongres Male antante študentov, ki se bo vršil 1931 v Bukarešti. — lj.

Iz severovzhodnega Prekmurja

Dobrovnik, 5. marca

Pred tedni je bila pri nas ustanovljena nova Ljudska hranilnica in posojilnica, ki posluje v občinski pisarni tedensko dvakrat ter ima že do sedaj dober promet.

Krajevni odbor Rdečega križa je 23. februarja zvečer priredil čajanko, ki je bila zelo dobro obiskana od Slovencev in madžarskih sosedstevljanov. Dne 2. t. m. pa je isti odbor priredil veselico s plesom in lepoto tekmo za dekleta. Dobrovnik si je izvolil svojo »Miss«. Ta je bila gđ. Anuška Nemet, druga, ki je dobila nagrado, pa je bila gđ. Ana Vugrinčič. Veselica je bila zelo dobro obiskana in je prinesla lep dobiček za krajevni odbor Rdečega križa, ki obstoja že od 1. septembra lanskega leta in je obdaroval že nad 30 revnih solarijev. Tudi Podmladek Rdečega križa se lepo razvija ter ima od 311 solarijev včlanjenih 250, ki redno plačujejo mesečno članarino.

Prejtni krajevni šolski odbor je likvidiran in ima novi šolski odbor tekoče naloge spraviti zanemarljivo šolo v red. Nekdanji madžarski člani šolskega odbora so šolo silno zanemarjali. Za 311 šolobveznih otrok je potrebna moderna in dobro opremljena šola tem bolj, ker je to manišinska šola na eksponirani točki. Učiteljstvo na tej šoli ima zelo težko stališče.

Ploharska slavnost v Prekmurju

Cankova, 6. marca

Na pustni torek, 4. t. m. so imeli obmejni prebivalci priliko opazovati nad vse zanimive prekmurske šege in običaje, kakor se isti vršijo takrat, če se v kaki občini skozi celo leto ne poroči nobeden parček. Tak redek primer je bil v prekmurski obmejni občini Cankova, ki je bližnja sosedu avstrijske Radgone in jugoslovanske Gornje Radgone. Zaradi krasnega spomladanskega popoldneva je ta nenavadni dogodek privabil izvanredno mnogo obiskovalcev tudi iz Gornje Radgone ter avstrijske Radgone.

Nekako ob 2. popoldne se je začel pomicati dolg spreved, kateremu na čelu je korakal postaven kmetijski fant z narodno zastavo. Takoj za njim so jezili štiri huzarsko uniformirani polkovniki, od katerih je imel eden čez prsa obešeno terensko karto. Takoj za jezdeci so se vrstile razne pustne šeme in nato se je šele v daljavi prikazal na vozu naložen plati v obliki ogromne smreke, ki je bila dolga nad 30 metrov ter okinčana s cveticami. Sprejeli na smreki sta sedela

ženin in nevesta. Spreved je krenil skozi vas na sejmišče pred Voglerjevo gostilno, se tamkaj ustavil in začel plesati kolo. Čez nekaj časa je prišel na to redko svečanost cankovski škof — (maska), ki je imel nalogo zvezati mladi par ter dati mladoženjema potrebne nauke za njuno življenje, kar je tudi v obilni meri storil. Visokega gosta so pripeljali na svečanost v majhnem vozičku, v katerega je bila vprežena kravica.

Kakor običajno na vsakem gostovanju, je sledilo nato slikanje številnih gostov. Po končanih zanimivih ceremonijah se je razvila izvanredno živahna zabava v znani Voglerjevi gostilni, katere duša je bil g. Stanko iz Gornje Radgone, pri čemur pa so ga ostali gostje iz Jugoslavije solidarno podpirali. Zaradi zapretila prehoda preko meje so vsi gostje obžalovali prerani odhod gornjeradgonskih in radgonskih posestnikov, slednjih težki ločitvi pa bodi tolažba dejstvo, da je bil pred kratkim otvoren in blagoslovljen most, ki veže Gornjo Radgono z Avstrijo.

Požari v gozdnih nasadih ob progi

Litija, 6. marca

Ko nastopa pomladi toplo vreme in se upirajo solčni žarki v prisojna rebra, nastopi v lititski okolici sezona gozdnih požarov. »Jutro« je o teh stalnih spremljevalcih prvih požarov pomladi poročalo vsako leto: no, zadnji letošnji topli dnevi niso prinesli gozdovju v tem predelu Zaslava.

Pri vseh požarih je običajno najbolj prizadeto sedanje bansko veleposestvo na Ponočičah, ki ima vzdolž železniške proge svoje gozdove. Našim čitateljem je še v spominu požar, ki je domala uničil gozdne nasade v Smrekarici. Podoben primer se je nudi to nedeljo popoldne. Okrog 16. se je pričel valiti iz gozda na višini »Ravbergrabna« dim, nekoliko višje nad Kosovo čuvajnico.

Okrbnik banske veleposestva na Ponočičah, g. Rupeli, je dal takoj trobiti alarm. Zbral je nekaj svojih uslužbencev in sosedov, ki so pohiteli na kraj požara z lopatami in drugim orodjem. Posrečilo se jim je končno, da so le zatrli nadaljnje širjenje požara. Med ljudmi je razširen glas, da so zanetli požar nekateri nedeljski izletniki, ki so porabili topli dan za izprehod v bližnje gozdove. Druge govorice pa vztraja na trditvi, da je zanetil požar popoldanski vlak. Ta verzija je precej verjetna, saj je zanetil menda prav isti popoldanski vlak suho bičevje v okolici Save. Suho rastlinje je bilo tu zelo nabo obeto od lizažnih ognjenih jezikov. Neobičajnemu prizoru se je divila večja izletniška družba, gašenje je itak bilo zaman.

Približno v istem okolišču je gorelo tudi v ponedeljek in predvečerjšnjem zvečer. Take škode, kakor jo je povzročil lanski požar, seveda ni. Po cimiru banskega nadsvetnika inž. Tavčarja iz Ljubljane in lititskega okrajnega gozdarja g. Zuljana, ki sta si na terenu ogledala pogorišče, je pogorelo okrog pet in pol hektarja gozdnega nasada ter se škoda čenja na okroglih 20.000 dim. Zanimivo je, da je naletela v gozdu celo celina komisija na flečo iskro, ki je baš tedaj prišla na zrak in se je skoro 100 metrov nad progo takoj vnela, ter je začelo suho listje in slama takoj plamteti. Oba gosпода pa sta posešla po vejah in sta preprečila ponoven požar.

Zadnja leta so slični gozdni požari pri nas bili porosti kakor v prejšnjih letih. Vzrok bo menda v redukciji čuvajniškega osloba na progi. Zdaj so menda dve ali tri čuvajnice ob tej progi zaporedoma brez službujočega osloba. Včasih si tu uslužbenici zlahka takoj opazijo požar in ga tudi preprečijo.

Huda nesreča delavca

Zagorje, 6. marca

Anton Božjak, mizar v Zagorju, doma iz Spodnjega Loga pri Savi, se je vračal v tem domov. Šel je preko St. Lamberta, kjer je kupoval kravo. Pozno zvečer je sklenil kupijo, potem pa je hitel iz St. Lamberta proti Mošeniku. Na razdrapani poti pod Kolkom pa je v temi padel v neko kotanjo tako nesrečno, da si je zlomil nogo. V temi je klical na pomoč, a nihče ga ni čul. Še le čez nekaj časa je prišel po samotni poti neki možak, ki pa je bil precej naklesan. Po nesreči ga je še ta sunil v zlomljeno kost tako, da je ponesrečenemu zlomljena noga kar zabingljala na koži. Z največjo težavo je ponesrečenec pripravil samotnega nočnega nerodnega to tega, da je stopil do prvih hiš v bližnji Mošenik, kjer je sklical ljudi in jih obvestil o nesreči. Ljudje so odšli na kraj nesreče, od koder so prenesli ponesrečenega Božjaka na svoj dom. Sredi noči so poklicali iz Litije

Danes premiera

ob: 4., 7., 8. in 9 uri!

Lil Dagover kot ruska carica

Katarina I. v monumentalnem vele-filmu

Ljubezen kneza Menjšikova

Ljubavne pustolovščine in karijera navadne marketenderice, katera si je znala z ljubeznijo in svojo lepoto priboriti ruski carski prestol.

Kino „DVOR“
Telefon 2730 Telefon 2730

Fantovski pretep

Škofja Loka, 6. marca

Sem in tla v okoliških vaseh se kad rade primeri, da se vročerniki spoprimejo. Pred kratkim je večja skupina fantov, nekateri iz Lirlaha, odšla pod noč na Trnje pri Stari Lohi in tam v bojažljivosti pozivala s izzivalnimi klici domačine na korajžo. Trnčani pozivu niso ostali dolžni in med obema skupinama je prišlo do spopada, v katerem so vsevprek delovale rovnice, motike, noži, vile in drugo primerno orodje. Posledice niso izostale. Večjih in manjših telesnih poškodb je bilo na obeh straneh dovolj. Eden bojnikov ima nogo dvakrat v vilami prebodeno, druga dva sta dobila težje ureze z nožem v roke; najhuje je doletelo Tineta, ki je dobil v vilami po glavi in po nogah ter je moral leči. Glavni vzrok temu surovemu pretepu je bil, seveda, alkohol.

Za dekoriranje

dvoran in salonov, za veselice, slavnostne prireditve itd. se priporoča

IVAN ŠIMENC, LJUBLJANA

Lepi pot 24 Telefon 3044

Poln želodec, neredna vrenja v debelem črevesu, odebelost jeter, zastajanje žolča, bodljaje, tesnobo vprsih, močno srčno utripanje odpravi naravno »Franz Josefov« grenčica in zmanjša tudi naval krvi na možgane, oči, pljuča in srce. Zdravniki mnjenja navajajo uprav presenetljive rezultate, ki so jih dosegli pri ljudeh, ki morajo mnogo sedeti, s »Franz Josefov« vodo. »Franz Josefov« grenčica se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Ne dajte se zavesti

in kupujte samo pravo

DIANA

francosko žganje

Najboljše domače zdravilo, neobhodno potrebno v vsaki hiši.

Uporablja se proti revmi, boleznim mišičevja, turganju v sklepih, utrujenosti, obci telesni slabosti, za mazanje. Pri zelo težkih krčih nekoliko kapljic na vodi ali sladkorju, za nego grla, zob, las in oči kot primes k vodi, pri odraslih in deci.

Dobiva se v vseh lekarnah in drogerijah ter boljših trgovinah. Cena malih steklenic Din 10, srednjih Din 26, velikih Din 52.

Pazite na ime »DIANA« in se varujte nevarnih ponovitev!

Ako v lekarni ali drogeriji ne dobite »Dian« francoskega žganja, pošljite 50 Din in dobili boste z obratno pošto franco 5 malih steklenic od glavnega skladišča za Jugoslavijo: JUGOFARMACIJA, d. d., ZAGREB.

Le še par dni zato hitite in oglejte si čarobni zvočni film

The Singing Fool

Predstave ob 4., 7. in 9. uri.

Predprodaja vstopnic od 10. dop. dalje!

AL JOLSON
poje in govori!

Kot uvod ameriški tenorist

W. O' NEILLE

Elitni kino Matica

Tel. 2124

KULTURNI PREGLED

Repertoarji

LJUBLJANSKA DRAMA

Začetek ob 20.

Začetek ob 20. zvečer

Petek, 7.: Zaprtlo.

Sobota, 8.: Glavni dobiček. Premijera. Izven.

Nedelja, 9. ob 15.: Čvrček za počto. Ljudska predstava po znižanih cenah. Izven.

— Ob 20.: Glavni dobiček. Izven.

LJUBLJANSKA OPERA

Začetek ob pol 20.

Petek, 7.: Trije vaški svetniki. Gostovanje Tegerseerjev. Izven.

Sobota, 8.: Ernani. B.

Nedelja, 9. ob 15.: Tišar. Opereta. Ljudska predstava po znižanih cenah. Izven.

— Ob pol 20.: Glumači. Gianni Schicchi. Ljudska predstava po znižanih cenah. Izven.

MARIBORSKO GLEDALIŠČE

Začetek ob 20.

Petek, 7.: Zaprtlo.

Sobota, 8.: Krog s kredom. Delavska predstava. Znižane cene.

Nedelja, 9. ob 15.: Naš gospod župnik. — Ob 20.: Takrat v starih časih. Kuponi.

SENTJAKOBSKI GLEDALIŠKI ODER

Sobota, 8.: Ognjenik.

Nedelja, 9.: Ognjenik.

„MAGDALENA“

(K prvemu večeru »Tegerseerjev« 5. t. m.)

V Ljubljani je dovolj zanimanja za eksotiko, da je posetilo to predstavo precejšnje število občinstva, čeprav ji ni bil datum (pepelnica sreda!) nič kaj srečno izbrani. Kar smo pogrešali, je bilo — ljudstvo, ki mu je ta odlična igralska skupina prav za prav namenjena in ki ga ob takšnih prilikah odličajo ponajveč za naše razmere pretirane cene. In to je škoda, kajti pri globoko učenjenosti naklonjenosti našega ljudstva do odrske umetnosti (saj ima pri nas že skoraj vsaka gorska vasica svojo diletantsko skupino), bi bilo hvale vredno delo, pokazati mu, kaj se da doseči celo iz diletantskih početkov, če jim služi za vzor smotrna volja do izpolnjevanja in apriorno spoštovanje do umetnosti. Ta skupina je izšla namreč iz nekaterih talentiranih podeželskih diletancev, ki pa so hoteli postati nekaj več in ki so se poizkuševali delom sešama svoj cilji tudi dosegli. Biester instinkt jih je vodil pri izbiri repertoarja, ki obsega izključno ljudske igre. Ampak te igre niso to, kar pri nas umevamo pod tem imenom. Skrupalca iz trivialnega humorja in omejene sentimentalnosti, temveč dela, ki vzdržijo tudi strožje kritično merilo. In ta dela izvajajo tako dovršeno, zlasti v tehniški pogovora, in s tako preprosti zunanji sredstvi, da človek skoraj ne občuti, koliko truda in potančne

premišljenosti so položili v naučenje svojih ulog. Imaš pa občutek, da svoje vloge, ki so jih odigrali že Bog ve kolikokrat, pravkar doživljajo, in sicer ne na odru, temveč v življenju. To pa je menda najvišje, kar more igravec nuditi gledalcu. Tudi v skupno igro polagajo največjo pozornost in so dosegli v tem pogledu tolikšno izenačenost, da bi bilo skoraj odveč hvaliti posamezne vloge med ostalimi. To je občutljivo občinstvo, ki je svoje priznanje delilo vsem. Spetkeha nekam hladno, se je dalo polagoma premagati od neprenehoma naraščajoče sile v polajnanju in je prešlo v uprav voharne, spontane aplavze ob koncu igre. Veljali so, kakor rečeno, vsem, zlasti pa sveži kreaciji Grete Lindnerjeve (Magdalena), županu Moosrainerju Ernesta Heydna (igral je v prvem dejanju tudi duhovnika Köckenbergerja), hlapcu Kallnerju Maxa Erla, Mayrovci Sente Erlove in seveda staremu Mayru ravnatelja Olona Lindnerja, ki je bil kot režiser in n. silec glavne vloge lev vsega večera. S svojo igro, posebno v pretresljivih prizorih notranjega boja v tretjem dejanju, predno umori svojo hčer, je občinstvo naravnost pomagal. Zelo nepričakovan in od občinstva navdušeno sprejet intermezzo je nudil tretet z ljudskimi glasbici, ki je zaigral v prvem odmoru in je moral dve točki dodati.

K. K.

Damske pomladne plašče

v veliki izbiri od Din 300.— dalje pri F. I. Goričar, Ljubljana, Sv. Petra c. 29. 4457

Iz beograjskega umetniškega življenja

Razstava ge. K. M. Kösterjeve

Razstava ge. Käthe M. Kösterjeve v Umetnostnem paviljonu Cvijete Zuzorić je bila združena s tragično fatalnostjo: ob nje otvoritvi je umrl soprog umetnice, nemški poslanik dr. Adolf Köster.

Morda baš pod tem vtiskom diha iz te razstave vzlic vsem razkošnim barvam nekako mrtvaško nastrojenje. Vidi se, kakor da v slikah ne bi bilo življenjske poezije. Izvzemši nekatere tople in emotivne slike imajo ostale nekaj hladnega. Vse te krajine s samo naznačenimi možmi in devojkami, vsi ti portreti in tihožitja so nekam odreeneli.

Vendar pa — če jih malo globlje analiziramo, bomo češče opazili zelo dobre risbe, kar je podlaga vsakemu slikarstvu od klasičnega do kubizma; samo tu in tam so posamezni deli slike namenoma zanemarjeni. Iz predmetov, ki jih umetnica slika, spoznaš, da ima srce, ki občuti poezijo v prirodi, vendar razstava kajkrat razodeva zgolj nemoč za evokacijo enake pesniške emocije v gledalcu. Njeni portreti in kompozicije so praviloma apatni. Slika, ki se imenuje »Alkohol«, izziva vse prej nego to, kar bi pričakovali. Na nji ni nikake radosti, nobenega navdušenja ali razposajenosti; prej bi pomislili na kak anatomski zavod nego na prijetno družbo, ki je izpraznila ne vem koliko šampanjskih kozarčkov. Slika predstavlja golo, pijano

ženo, ki se je vzleknila v naslanjač in zaprla oči; poleg nje sedita mirno — recimo — dva dijaka, kakor bi proučevala na telesu žene krvni obtok ali kaj podobnega. Barve tudi tu kriče, kakor na pr. na nekaterih tihotižjih, kjer se limonova barva vrsti za oranžasto na vijoličastorjavosivem ozadju. »Pogled na Jadran« ima nenavadno modro barvo morja, kakor vidiš na sliki »Letonska kmečka hiša« nenavadno višnjevo barvo neba. Na sliki »Dama z mačko« se igrajo črna, zelena, modra, rožnata in rumena bava. »Deklica v slovenski noši« je izredna i kot studija i kot igra barv i kot risba, izvzemši zanemarljive roke. Zelo dober je tudi umetničin avtoportret; z njega gleda resnoba, krasna in temperamentna dama. Sicer umetnica izbira pri portretih manj lepe obraze, a zato tembolj apatne. »Slovenija« vidi v glavnem svežo, vso v zelenju, pretkanem z žolto, sivo, rjavo in belo barvo.

Umetnica je razstala 64 slik. Nje razstava kaže lepo umetnostno prizadevanje talenta, ki ni vsakdanji in ki se ne lovi za banalnimi efekti, marveč skuša dati svoje doživljaje iskreno in originalno. V tem je največja mikavnost te razstave.

Dd

Naročajte

„Našo dobo“!

Domače vesti

Naša Masarykova številka

Današnja naša številka je posvečena prezidentu T. G. Masaryku, katerega osemdesetletnico slavi jugoslovanski narod z isto ljubeznijo in spoštovanjem, ki obdaja sivolasega voditelja češkoslovaškega naroda v njegovi domovini. Želeli smo, da o pomembnem jubileju poleg domačih sestavkov priobčimo tudi nekaj besed izpod peresa odličnih čeških mož. Naši prošnji so se ljubeznivo odzvale nekatere najuglednejše osebnosti iz raznih taborov češkoslovaškega javnega življenja. Njihovi prispevki so napisani s posebnim ozirom na slovensko javnost in zato dvojno dragoceni.

Bodi nam dovoljeno, da tudi na tem mestu izrečemo odličnim avtorjem prispevkov za »Jutro« našo najiskrenejšo zahvalo.

Uredništvo »Jutra«

* Spominska plošča kralju Aleksandru na Braču. Občina Supetar na otoku Braču bo na tamkajšnji obali postavila spominsko ploščo Njeg. Velicanstvu kralju Aleksandru I.

* Sprejem pri banski upravi. Zaradi svečanosti ob priliki 80. rojstnega dne predsednika češkoslovaške republike T. G. Masaryka g. ban inž. Serbec in g. pomočnik dr. Pirkmajer danes v petek ne bosta sprejemala strank.

* Imenovanje v državni službi. S kraljevim ukazom sta imenovana: dr. Josip Mal za upravnika Narodnega muzeja v 3. skupini I. kategorije, dr. Josip Puntar pa za pomočnika državne biblioteke, oba v Ljubljani.

* Upokojitve v orožništvu. Upokojeni so orožniški oficirji: kapetan I. razreda Josip Vornčina ter poročnik Anton Gorenjak in Ivan Podobnik.

* Občni zbor odseka za rejo kunccev pri Kmetijski družbi v Ljubljani bo v nedeljo 16. t. m. ob 10. dopoldne v prostorih Kmetijske družbe. Na dnevnem redu bo med običajnimi točkami izprememba pravil in določitev članarine. Udeležite se!

* Iz Ormoške davčne uprave. Pišejo nam: Te dni je odšel davčni inspektor v Ormožu g. Ladislav Jerše na svoje novo mesto v Ptui. V kratkem času svojega službovanja v Ormožu je v smislu novega zakona uredil tamno davčno upravo ter preuredil tudi urad v prilazne prostore. Ormožani, med katerimi se je g. Jerše zelo priljubil, obžalujejo njegov odhod.

* Predavanje o Jadranu v Pragi. Znani prijatelji Jugoslavije in odlični poznavalec Dalmacije ter našega Primorja direktor praške realke dr. H. Nemeček priredi v Pragi ciklus predavanj o lepota naše domovine. Inicijativo za ta predavanja sta dala Jadranska straža in Akademski odbor češkoslovaških turistov.

* Smrtna kosa. V Ljubljani je v visoki starosti 86 let umrl mestni zdravstveni svetnik v p. g. dr. Fran Ilinc, rodom iz Češkoslovaške. V mestni službi je bil od 13. septembra 1878. Pred tem je služboval kot sekundarji 4 leta v Pragi in Celovcu. V pokoj je v Ljubljani stopil 1. 1913., a je bil med vojni zopet v mestni službi do 15. marca 1. 1925. Bil je delaven mož in je vžival splošen ugled. Pogreb zaslužnega pokojnika bo danes ob 16. in hiše žalosti. Sv. Petra cesta 2. — V Zagrebu je preminil g. Ladislav Likar, pogreb pokojnika bo v soboto 8. t. m. ob 15. iz mrlišnice na Mirogoju v Zagrebu. — Pokojnikoma blag spomin, žalostno naše sožalje!

* Ciril Metodovi družbi so poslali: okrajna posojilnica v Ormožu 100 Din, posojilnica v Vuzenici 100 Din, posojilnica v Slivnici 200 Din in posojilnica v Kranjski gori 30 Din. Srečno hvala!

* Učiteljsko društvo za srez Brežice bo zborovalo v Brežicah dne 8. marca. Razpravljalo se bo med drugim o novih pravilih združenja ter o načinu zbiranja domoznanske snovi.

* Požar v treh solah na Krasu v Juljski Kraini. V noči od 1. na 2. t. m. je nastal ogenj v solskih poslopih v Zoniku. Skrbini in v Dolni Brani. Požar je napravil v notranjosti solskih poslopj precej škode. Preiskavo so pričeli komenski orožniki, ki menijo, da so prišli požar iz tržske strani ter da so najprej zazneli ogenj v Zoniku in v Skrbini ter potem v Brani. V Skrbini so artileristi posestnika Antona Lotarja, ki ima svojo hišo v bližini sole, češ, da je šel rožigalec na roko. Tudi v Štanjelu je bilo izvršenih nekaj aretacij. Pravijo, da so hermetično zaprta okna solskih sob in vlažni zrak je zadušil ogenj, da poslopja niso zgorela do tal.

* Žrtve pretepev. Na našo notico pod tem naslovom nam piše: Posestnik Jakob Keceli iz Trzinca se je v duševni zmedenosti sam v postelji sunil z nočem v prsa in ga ni nihče napadel. Imenovan je že 14 dni pred tem dogodkom, bolehal in je bil v zdravniški oskrbi. Ako se mu bo rana zacelila, ga bodo oddali v umobolnico. Nesrečni Keceli je predsednik podružnice Km. društva v Trzinu in eden najnaprednejših kmetovalcev.

* V Savo je padel. Od Zidanega mosta nam piše: V ponedeljek zgodaj zjutraj je šel kovač iz Hrasnika Flis iz Hotemeza pri Radečah proti Zidanemu mostu. Ker je bil precej vinjen, je padel pri čuvajnici št. 1. okrog 12 metrov globoko v Savo. Tam se je prijel za skalo in začel klicati na pomoč. Nočno službo opravljajoči kmetnik Al. Kresnik je poklical v Podkraju stanujočega Alojzija Trebšča. Ki je s čolnom rešil ponesrečenca gotove smrti. Flis je dobil pri padcu precej hude notranje poškodbe.

* Šestleten deček zorel. V okolici Subotice je pretekli torek zorel šestletni deček, sin tamkajšnega posestnika. Deček se je v domačem hlevu igral z vžigalicami in zažgal slamo nakopičeno v hlevu. Sosedji in gasilci so prihiteli na pomoč, a niso mogli rešiti otroka iz gorečega hleva. Ko je bil požar pogasjen, so našli le še ostanke mladega ponesrečenca.

* Blaznjo so odnesli. Neznani vlomilci so vdrli v prostore Gospodarskega društva v

Zemru in odnesli blagajno v nadi, da bodo našli v njej večje denarne zneske. Blagajno so vzeli s seboj na neki prostor izven mesta in jo tamkaj strli. Zaenkrat se ni znano, kolika vsota denarja je bila v blagajni. Policija je uvedla strogo preiskavo.

* Tatvina vojaškega blaga. Za cel voz odelj in plah vojaškega izvora je našlo orožništvo v okolici Brežic. Preiskava bo dognala, kdo je dobavljal te reči kmetom.

* Aretacija zaradi poverbe. Lastnik trdke »Javor«, trgovine s pohištvom v Splitu, je tamkajšnji policiji prijavil, da mu je njegov namestnik Hrabroslov Kogovšek poveril 30.000 Din. Kogovšek je bil aretiran.

* Obledela obleke barva v različnih barvah in plisiru tovarna Jos. Reich.

Iz Ljubljane

u— Zlata mladina! Danes bo predvajala ZKD v kinu »Ideal« film sporta in telesnih vežb. Plavanje, veslanje, kopanje, razne igre, boks itd. vse to goji ameriška mladina mnogo bolj intenzivno kakor naša. Film se bo predvajal ves dan pri predstavi ob 4., pol 6., pol 8. in ob 9. Prijatelji sporta in kulturnih filmov ne smejo zamuditi tega sporeda. Film se bo predvajal danes prvič in se bo ponavljal istotako v kinu »Ideal« jutri ob 14.30 ter v nedeljo dopoldne ob 11. uri.

u— Prihod odličnega japonskega gosta v Ljubljano. Na povratku v domovino pride danes v Ljubljano japonski zoolog g. Tohru Uchida z gospo soprogo. Japonski učenjak študira specialne japonske meduze in se je v zadnjem času mudil v Monakovem. Odhiti čast si bo kot ožji ljubljanski tovariši ogledal zoološki inštitut v Ljubljani.

u— Na jubilejnim koncertu orkestralnega društva Glasbene Matice bo izvajal pianist Ivan Noč Lisztov es-dur koncert s spremljevanjem orkestra. G. Ivan Noč je januarja lanskega leta nastopil z velikim uspehom na samostojnem klavirskem koncertu na Dunaju. Takrat je pisala »Neue Freie Presse« o njem in njegovem koncertu naslednje: »Zmed pianistov zasluži naše največje zanimanje g. Ivan Noč. V Schumannovem karnevalu smo čutili v znagoslavni akordih in vehementni ritmiki šapo na tudi dihi množicega klavirskega leva. Konec te skladbe ni bila nikakora koracija proti filistrom, temveč naravnost napad. Izredno interesantno je podal g. Ivan Noč tudi Bachov a-mol koncert, katerega je sam prav izvrstno postavil za klavir.« Tako dunajski časopis o Ivanu Noču, Ljubljancem je star koncertni znanec in prepričani smo, da ga bo publika iskreno pozdravila tudi na jubilejnim koncertu, ko nam bo na svoj način podal eno najlepših Lisztovih klavirskih del. Predprodaja vstopnic v Martini knjigarni.

u— Glasbeni koncert. Glasbene Matice ljubljanske pripravljajo za svoj prihodnji koncert, ki bo v najkrajšem času v Ljubljani, slavno delo češkega skladatelja Vypaleka »Kantato o poslednjih rečeh človeka«. To delo se je z največjim uspehom izvajalo na glasbenem festivalu v Pragi in zatem po raznih mestih Evrope. Delo je pisano za zbor, sopran in bariton solo ter orkester. Poleg tega bo na programu tudi še simfonična skladba Josipa Stojčerja-Slavenskega »Balkanofonija« za veliki orkester. Obe deli bo dirigiral zborovodja Matičnega zbora, operni ravnatelj g. Mirko Polič.

u— Iz gledališča. Drvi bo drugo gostovno »Tegernseerje« v operi v uprizoritvijo komedije »Trije vaški svetniki«. Med delanji se bodo plesali karakteristični alpski plesi. Nastopil bo tudi instrumentalni tercet »Tegernseerje«. Začetek ob 20. — Vstopnice za premijero Lipahove komedije »Glavni dobitek« od petka dalje pri dnevnih blagajni v operi. Premijera je izvrstne domače komedije bo v soboto 8. t. m. izven abonmaj. V nedeljo se bo komedija ponovila. Cene običajne dramske.

u— Sentiakobski gledališki oder poziva svoje člane, da se v čim večjem številu udeležijo sprevoda ob priliki proslave 80 letnice predsednika ČSR Masaryka. Sestanek ob četrta na 19. pri vratih finančne direkcije na Krekovem trgu.

u— Vstopnice za slavnostni koncert pevskega društva »Ljubljanski Zvon« ob 25. letnici 2. t. m. v Unioni so že naprodaj v Martini knjigarni na Kongresnem trgu.

u— Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. V petek zvečer obvezna vaja mešanega zbora.

u— Pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske pripravljajo za svoj prihodnji koncert, ki bo v najkrajšem času v Ljubljani, slavno delo češkega skladatelja Vypaleka »Kantato o poslednjih rečeh človeka«. To delo se je z največjim uspehom izvajalo na glasbenem festivalu v Pragi in zatem po raznih mestih Evrope. Delo je pisano za zbor, sopran in bariton solo ter orkester. Poleg tega bo na programu tudi še simfonična skladba Josipa Stojčerja-Slavenskega »Balkanofonija« za veliki orkester. Obe deli bo dirigiral zborovodja Matičnega zbora, operni ravnatelj g. Mirko Polič.

u— Iz gledališča. Drvi bo drugo gostovno »Tegernseerje« v operi v uprizoritvijo komedije »Trije vaški svetniki«. Med delanji se bodo plesali karakteristični alpski plesi. Nastopil bo tudi instrumentalni tercet »Tegernseerje«. Začetek ob 20. — Vstopnice za premijero Lipahove komedije »Glavni dobitek« od petka dalje pri dnevnih blagajni v operi. Premijera je izvrstne domače komedije bo v soboto 8. t. m. izven abonmaj. V nedeljo se bo komedija ponovila. Cene običajne dramske.

u— Sentiakobski gledališki oder poziva svoje člane, da se v čim večjem številu udeležijo sprevoda ob priliki proslave 80 letnice predsednika ČSR Masaryka. Sestanek ob četrta na 19. pri vratih finančne direkcije na Krekovem trgu.

u— Vstopnice za slavnostni koncert pevskega društva »Ljubljanski Zvon« ob 25. letnici 2. t. m. v Unioni so že naprodaj v Martini knjigarni na Kongresnem trgu.

u— Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. V petek zvečer obvezna vaja mešanega zbora.

u— Pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske pripravljajo za svoj prihodnji koncert, ki bo v najkrajšem času v Ljubljani, slavno delo češkega skladatelja Vypaleka »Kantato o poslednjih rečeh človeka«. To delo se je z največjim uspehom izvajalo na glasbenem festivalu v Pragi in zatem po raznih mestih Evrope. Delo je pisano za zbor, sopran in bariton solo ter orkester. Poleg tega bo na programu tudi še simfonična skladba Josipa Stojčerja-Slavenskega »Balkanofonija« za veliki orkester. Obe deli bo dirigiral zborovodja Matičnega zbora, operni ravnatelj g. Mirko Polič.

u— Iz gledališča. Drvi bo drugo gostovno »Tegernseerje« v operi v uprizoritvijo komedije »Trije vaški svetniki«. Med delanji se bodo plesali karakteristični alpski plesi. Nastopil bo tudi instrumentalni tercet »Tegernseerje«. Začetek ob 20. — Vstopnice za premijero Lipahove komedije »Glavni dobitek« od petka dalje pri dnevnih blagajni v operi. Premijera je izvrstne domače komedije bo v soboto 8. t. m. izven abonmaj. V nedeljo se bo komedija ponovila. Cene običajne dramske.

u— Sentiakobski gledališki oder poziva svoje člane, da se v čim večjem številu udeležijo sprevoda ob priliki proslave 80 letnice predsednika ČSR Masaryka. Sestanek ob četrta na 19. pri vratih finančne direkcije na Krekovem trgu.

u— Vstopnice za slavnostni koncert pevskega društva »Ljubljanski Zvon« ob 25. letnici 2. t. m. v Unioni so že naprodaj v Martini knjigarni na Kongresnem trgu.

u— Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. V petek zvečer obvezna vaja mešanega zbora.

u— Pevski zbor Glasbene Matice ljubljanske pripravljajo za svoj prihodnji koncert, ki bo v najkrajšem času v Ljubljani, slavno delo češkega skladatelja Vypaleka »Kantato o poslednjih rečeh človeka«. To delo se je z največjim uspehom izvajalo na glasbenem festivalu v Pragi in zatem po raznih mestih Evrope. Delo je pisano za zbor, sopran in bariton solo ter orkester. Poleg tega bo na programu tudi še simfonična skladba Josipa Stojčerja-Slavenskega »Balkanofonija« za veliki orkester. Obe deli bo dirigiral zborovodja Matičnega zbora, operni ravnatelj g. Mirko Polič.

u— Iz gledališča. Drvi bo drugo gostovno »Tegernseerje« v operi v uprizoritvijo komedije »Trije vaški svetniki«. Med delanji se bodo plesali karakteristični alpski plesi. Nastopil bo tudi instrumentalni tercet »Tegernseerje«. Začetek ob 20. — Vstopnice za premijero Lipahove komedije »Glavni dobitek« od petka dalje pri dnevnih blagajni v operi. Premijera je izvrstne domače komedije bo v soboto 8. t. m. izven abonmaj. V nedeljo se bo komedija ponovila. Cene običajne dramske.

FOTO-KINO-APARATI
in potrebne naprave
v drogerijah
KANC, LJUBLJANA
in
KANC (Wolfram), MARIBOR CENIK GRATISI

jo v proslavo 80 letnice predsednika Masaryka. Spored: otvoritveni govor br. starost, slavnostni govor br. prosvetarja, češkoslovaška in jugoslovanska himna (orkester Sokoja I.) nastopi članstva, naraščajo in deca. Začetek ob 20.

u— Nezgode. V splošno bolnico so pripeljali včeraj zjutraj Milana Pečnika, sina železniškega sprevodnika, ki je tako nesrečno padel, da si je zlomil desno roko. — Jožefa Gamsova iz Mekinj pri Kamniku je padla na cesti in si zlomila desno nogo.

u— Okraden sofer. Sofer Blaž Farčnik, stanujoč v Ribniški ulici, je naznanil, da mu je predvčerajšnjim ukradel neznan tat v tovarni kisa na Brinji listnico z manjšo vsoto denarja, šofersko legitimacijo in raznimi drugimi dokumenti. Tatvino je osumljen neki neznanec, ki se je vtihotopil v oblačilno sobo tovarne v teku popoldneva in takoj neznanokan izginil.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

u— Hude ženske. Pred barakami na Gradnovem nabrežju je nastal predsodnim nenadoma hud prepir med delavčevno ženo Marijo P. ter zasebnico Ano G. Obe sta se zmerjali kakor za stavo, konec pa je naredila Marija P. na ta način, da je skočila v svoje stanovanje, pograbilala železno kozico in česnila nasprotnico po glavi. Zadelo jo je na sence in ji prizadelo težjo poškodbo. Iz rane se je Ani vili kri in je padla ženska po tleh. Ker se je delo, da je poškodba nevarna, je bila G. odpeljana z reševalnim vozom v bolnico, kjer so ji rano izprali in obvezali, nakar je mogla poškodovanka domov. Marija P. se bo morala zaradi svojega dejanja zagovarjati na sodišču.

u— Razne tatvine. V noči na 3. t. m. so ukradli iz stanovanja na Sv. Petra cesti 61 Jakoba Ložaku gramofon znamke »Hofmocr«, 21 plošč, več zlatih prstanov, zlato veržico in 1100 Din gotovine. Ložak je oskodoval za okrog 5000 Din vrednosti. — Iste noči je bila ukradena Francetu Završanu na Kongresnem trgu št. 1, obleka vredna 2000 Din. — Na kolodvoru je bilo iz nekega vagona ukradenih 6 kg gumijevih podpetnikov, znamke »Palma«.

2 in pol letnega nezakonskega otroka, plačevati alimentov.

u— V Vojniku prijet tat. Trgovca Ivan Florjančič v Vojniku pri Celju je opazil že od maja lani, da nekdo sistematično krade razno blago iz njegove trgovine. Dolgo časa ni mogel priti na sled prekanemu tatu. V sredo se je pa tat vendar ujel v past. Aretiran je bil 17 letni Robert K., ki je najprej tatvino odločno tačil, pozneje pa je vse priznal. Ukradeno je bilo raznega specerijskega in galanterijskega blaga za okrog 15.

Gospodarstvo

Vprašanje naših pomorskih zvez

kč— Zopet Kanada. V prvih dneh marca je odrinilo v daljino Kanado zopet nekaj naših ljudi. Opaža se, da ne zaležejo prav nič svarilna pisma domačinov iz Kanade, ki govorijo o težkem in bednem življenju tistega, ki se za zapeljati lepim predstavom o dolarskem bogastvu. V Kanadi se marsikdo namesto k delu, pridruži k stotim tisočim množici brezposelnih in gladujočih.

kč— Otroška maškara. V ponedeljek zvečer je priredil Sokol v Kočevju prvi otroško maškaro, ki je vzbudila v mestu veliko zanimanje in je bila dvorana v hotelu »Trste« nabito polna. Maškara je bila nad vse lepa, kar je glavna zasluga neumornih in priznanih sokolskih delavcev. Ugajal je ples deklic v oranžnosrebrnih kostumih. Nad vse lepo je bila izvajana kvadrila in ples malih beločrni bajcov. Med maskami so bile nekatere prav originalne. Pomembnost je vzbujal mladi Turčin s krasnim turbanom, pristen Indijec, mala grofica v baroku in drugi. Med plesi je igral sokolski orkester. Po prireditvi so malem omrežili zakusko, nato pa se je razvila prosta zabava.

Iz Litije

i— Vsi na Masarykovo proslavo! Članstvo Jugoslovanske Matice v Litiji in okolici se vabi v nedeljo ob 20. v litijski Sokolski dom, kjer bodo priredili družbeno litijsko in smarska društva svečano proslavo 80letnice predsednika CSR Masaryka Vstop prost.

i— Zvočnega filma, ki ga pedvajo v ljubljanskem Elitnem kinu Matica, prvi obiskovalci iz Litije kar ne morejo prebraviti. Obiskovalcem kina izredno dobro služi nočni brzojav, ki odhaja iz Ljubljane ob 0.36.

i— Učiteljsko zborovanje. Litijško učiteljsko društvo bo zborovalo v soboto 8. t. m. ob 8.30 na ljubljanskem učiteljskem. Po poročilu društvenega predsednika bo predavala gđ. Bračičeva iz Maribora o pedagogskem kongresu v Helsinkforsu. Nato bo zbor razpravljala še o gnotnem položaju podeželskega učiteljskega in drugih stanovskih zadevah.

Iz Zagorja

z— Na Helandsko bo v bližnjih dneh odšla večja partija delavcev za kruhom v ondotno rudnike. Okroglo 15 družin se bo selilo. Za sedaj grede samo možje, da si osigurajo potrebno delo in slano vodo. V nedeljo je bil objavljen pred cerkvejo razglas za večjo ekspedicijo naših delavcev in knezov, ki se lahko izselijo v Francijo. Tako pozira tujina naše ljudi.

z— Umrla so v preteklih dveh mesecih Gizela Rupar, 4 mesece (božjast), Hilda Globokar, 23 let (tuberkuloza), Ana Valhtar, 26 let (tuberkuloza), Ivanka Ravnikar, 2 leti (božjast), Stefan Pustotnik, 6 dni. Mrliški ogledni list zaznamuje v tem času še tri splave s tremi meseci. Edina ženska, ki je umrla v normalnih okoliščinah, je bila 86 let stara Ana Ševar. Dejstva govore zgovorne besede o zdravstvenem in socialnem stanju v naši dolini.

z— Steklatno so že skoro do tal podrli. Še par tednov, in izginila bo. Vse, kar je ostalo od bivše industrije, je lokal, v katerem razprodaja Oto Ranzinger zadnje steklarsko robo. V bližnjih dneh bo padla edločev, če bo steklarska industrija v dolini še zaživela ali ne. Merodajni čimtelji naj zastavijo vse svoj vpliv in uvidenosti: nudi se priložnost, ki je ne bo zopet tako kmalu.

z— Novo motorno brizgalno si je nabavilo agnilo gasilno društvo na Lokah. V nedeljo so jo slovesno, vso ozlaščano pripeljali v novo adaptirani dom. Izdelale so jo »Strojne tovarne in livarne v Ljubljani. Motor ima 15 Ks ter da na minuto 640 l vode brez cevi, s cevjo pa 16 litrov pod pritiskom 7 atmosfer, brizga vodo v močnem curku 35 m visoko in v dolžino 40 m, vodo sesa iz globine 8,20 m. V 6 sekundah se brizga vodo. Cena 38.000 Din. Prva preizkušnja, ki jo je vodil monter g. Andrej Zupan iz Ljubljane, je uspešna nad vse pričakovanje. Čestitamo Ločanom k prepotrebni pridobitvi. Na pomoč!

Iz Dobove

d— Kmečka mladina iz vasi Mostec je priredila v soboto zvečer in nedeljo popoldne igrokaz »Vdova Rošinka«. Vidi se, da je nastalo med vasi dobrovskega okolišja hvaljevredno konkurenčno prosvetno delovanje. Večinoma so prireditve v prid gasilnim društvom. Iskreno pozdravljamo ta način pridobivanja denarnih sredstev, ki je gotovo neprimerno boljši od preijanja bučnih veselje, kjer igra največje vlogo alkohol.

Iz Šoštanj

št— Pri Obrtni zadruzi oblačilnih strok so se vršile v nedeljo 2. t. m. vajeniško-pomočniške preizkušnje. S prav dobrim uspehom so izpite napravili čevljarji: Movh Franc, Viher Franc, Einfalt Jože in krojačica Meža Angela, z dobrim, oziroma z dostojnim uspehom pa Jelen Martin in Greša Bernard.

št— Lelošni sejem na debeli četrtki je bil precej frekventiran. Posebno živahen je bil žvižgi sejem. Prignalo se je 82 krav, 12 telic, 8 bikov, 48 volov, 122 konj in 18 žrebet. Prodajna cena za kilogram žive teže se je pri goveji živini gibala med 8 in 10 Din.

št— Zgodni kopelec. Na sejmski dan v četrtki minulega tedna se je vračal precej dobre volje s sejma proti Topolšici Florjan Cvikl, po domače Razbormir. V svoji razposajenosti se je hvalil, da se upa vzlic precejšnemu mrazu iti kopat v bližnjo Pečevnico. Ker mu njegovi sosedi iso hoteli tega verjeti, so je vročkovni Cvikl napotil proti potoku, se tam sklel in se do dobra skopal v mrzlem potoku pod mostom v bližini Ograjškove gostine. Nenačuden prizor je privabil mnogo gledalcev. Cvikl se je po kopanju kar moker oblekel in se napotil dalje proti Topolšici.

Iz Gor. Radgone

gr— Za Masarykovo proslavo, ki bo prihodnje soboto 8. t. m. zvečer v gostini pri »Posti«, se posebna vabila ne bodo razpošiljala. Zaradi tega naj velja objava v časopisih kot vabilo vsem.

gr— Vsem udeležencem koncerta Glasbene Matice v Ljutomeru, ki so priglani za avtomobno vožnjo, se naznanja, da odpelje avtobus v nedeljo 9. t. m. točno ob 13.45 izpred občinske hiše.

Uveljavljanje trgovinske pogodbe s Španijo nam doslej še ni prineslo pričakovanih koristi. Na eni strani je treba šele ustvariti nove poslovne stike, na drugi strani pa je za poglobitev trgovinskih odnosov nujno potrebna uvedba rednih pomorskih zvez. Še danes se mnogo našega blaga za Španijo odpremlja preko italijanskih luk, čeprav uživa naša država sedaj vse ugodnosti pri uvozu v Španijo, ki jih prej nismo imeli.

Te dni se je na svojem potu v Beograd mudil v Zagrebu naš konzul v Barceloni g. Ivan Kružič - Turina, da posreduje med našimi in španskimi gospodarskimi krogi za čim tesnejše gospodarsko zblizanje med obema državama.

Iz njegovih izjav, ki jih je podal, je razvidno, da je za razvoj trgovinskih odnosov med našo državo in Španijo predvsem potrebno, da se uvedejo primerne redne in brze pomorske zveze med obema državama, in sicer najmanj 15dnevne. To je zlasti potrebno, če hočemo v Španijo uvažati hitro pokvarljivo blago kakor jajca, perutnino, živino itd. Mi nimamo še primernih javnih skladišč v naših lukah, zato mora naš izvoznik točno vedeti, kdaj lahko svoje blago vkrcira. Tudi hladilnic za jajca nimamo v naših lukah in je zaradi tega potrebno, da se jajca krcirajo neposredno iz vagona v ladje. Zlasti za izvoz jajc so izgledi na španskem trgu prav povoljni, saj se izvažajo jajca v Španijo celo iz Turčije.

Na povratku iz Španije bi se na teh ladjah lahko prevažalo predvsem južno sadje, in to ne samo za našo državo, temveč tudi za ostale srednjeevropske države, kajti tranzit južnega sadja je preko Italije prepovedan. Gosp. Kružič - Turina je glede uvedbe rednih paroplovnih zvez že konferiral z našimi paroplovnimi družbami in bo sedaj pristojnim ministrom referiral o tem vprašanju.

O razširjenju in izpolnjenju naših pomorskih zvez se je prav te dni (od 27. februarja do 2. marca) vršila v Beogradu v trgovinskem ministruvaju važna konferenca, na kateri se je razpravljalo o predlogu prometnega ministarstva, da se subvencionirajo naše redne paroplovne linije, zlasti z državami na Sredozemskem morju in z Južno Ameriko. Sklenjeno je bilo, da se takoj izdela zakon, s katerim bi se ustvarila podlaga za subvencioniranje našega pomorstva sploh in da se že v proračunu za l. 1930/31. predvidijo primerne vsote. Kot prvi korak v tem pravcu naj bi se subvencionirale redne linije s Španijo in Južno Ameriko.

Kakor domnevamo, je potovanje gosp. Kružiča - Turina tudi v zvezi z ustanovitvijo jugoslovnskih podružnic družbe Hispano-Yugoslavo A. S., ki je bila nedavno ustanovljena na njegovo inicijativo s sedežem v Barceloni in z namenom, pospeševati in posredovati trgovinski promet med našo državo in Španijo. Predvidena je tudi podružnica te družbe v Ljubljani.

Ponovno nazadovanje cene srebra. Ko je v početku leta cene srebra na londonskem kovinskem trgu pri 20 d. za unco dosegla najnižje stanje zadnjih 100 let, se je precej utrilo mnenje, da se bo cena na tedanji višini ustalila. In res je skoro do konca februarja cena valovala nad tem najnižjim stanjem. Toda zadnje dni je nastopil nov padec. V ponedeljek je bil zabeležen za prompno srebro že tečaj 18 in sedem osmink penija za unco, kar odgovarja ceni 710 Din za kg.

— Zadržno predavanje prof. dr. Totomianza. Znani ruski zadržnik in zadržni pisatelj prof. dr. Vahan Totomianz bo pod okriljem vseh slovenskih zadržnih zvez priredil zadržno predavanje v Ljubljani, in sicer v soboto ob 20. v dvorani OUZD. Predavatelj, ki je avtor številnih razprav o zadržništvu in je uredil veliko delo »Handwörterbuch des Genossenschaftswesens« ter je profesor na praški univerzi, bo predaval o pomenu in razvoju zadržništva. Vstop prost. Prispevek za kurjavo in razsvetljavo 3 Din. Vse zadržnike in prijatelje zadržništva vabimo k obilnemu obisku.

— Otvoritev rečnega prometa. Direkcija rečne plovbe sporoča, da je s 1. marcem otvorila promet na Dunavu in njegovih pritokih.

— 20 trgovskih akademij v naši državi. V naši državi je sedaj že 20 trgovskih akademij, in sicer v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Mariboru, Osijeku, na Sušaku, v Sarajevu, Subotici, Splitu, Nišu, Dubrovniku, Skoplju, Vel. Bečkerek, Zemunu, Novem Sadu, Bitolju, Brčkem, Somboru, Subotici in Podgorici. Letos je na teh akademijah vpisanih 3744 dijakov.

— Znižanje diskonta v Italiji. Z večeršnjim dnem je italijanska novčanična banka znižala diskontno stopnjo od 7 na 6 1/2 %. Po preokretu na svetovnem denarnem trgu, ki je nastopil proti koncu pre. leta, je italijanska novčanična banka držala ves čas svojo diskontno stopnjo nespremenjeno, dočim so ostale velike zapadnoevropske države izvedle že ponovno znižanje in se je šele sedaj odločila, da sledi splošnemu zniževanju obrestne mere.

— Naš železniški tovorni promet je lani v oktobru dosegel rekordno višino. V tem

Dokler Vi spite, dela Darmol

Zvečer pred spanjem vzemite Darmol, pa se boste jutri zjutraj prebudili sveži in zdravi. Morate torej vedeti, da Vas šemu slabemu spanju, nervoznosti, glavobolu in bolečinam v križu, kakor tudi izpuščanjem po koži Vaših otrok je samo posledica zaprte stolice. — Zato je Vam in Vašim otrokom potreben Darmol, čokolada proti trdi stoli, katere deluje blago in sigurno. Zahtevajte posebno Darmol, ker edino Darmol da Vam in Vaši družini željno olajšanje.

1 škatla zadostuje za 20 do 30kratno porabo.

mesecu je bilo naloženih nič manj kakor 194.060 vagonov, dočim je bil predlanskim dosežen maksimum v avgustu s 156.322 vagoni. V posameznih mesecih drugega polletja je bilo naloženo naslednje število vagonov: julij 153.700, avgust 161.980, september 179.600, oktober 194.060, november 162.100, december 132.530. Kakor je iz gornjih števil razvidno, je sezonski tovorni promet tudi lani v decembru že povsem pustil in je padel na nivo pomladnih mesecev. Zaradi prometnega zastaja v januarju in februarju pre. leta se skupno število v celotnem letu 1929, namorejenih vagonov ni značajno dvignilo, namreč le od 1.62 na 1.70 milijona vagonov.

— Nov agrarnozaščitni program Češkoslovaske. Po dolgotrajnih posvetovanjih so se te dni češkoslovaški gospodarski ministri sporazumeli z agrarci glede programa zaščite češkoslovaške produkcije žita. Prvotni načrt zvišanja uvoznih carin na žito je bil opuščen, zato pa se bodo uvedle dodatne carine, ki so nekaj posevne novega v trgovinski politiki in se razlikujejo od gibljivih carin. Osnovna carina na pšenico, rž in ostalo žito bo ostala nespremenjena, dokler se bodo cene gibale nad gotovo določeno višino (pri pšenici nad 190 Kč). Cini pa bodo cene padle pod ta minimum, bodo stopile v veljavo dodatne carine, ki se bodo pobirale v izmeri difference med tržno ceno in minimalno ceno. Pri tem sistemu torej cena uvoženih pšenice ne bo mogla pasti pod 190 Kč. Seveda bo zakon točno določal, katere cene bo za uvedbo dodatnih carin merodajna. Danes notira pšenica na praški borzi po kakovosti od 160 — 185 Kč in bi se morale po uveljavljanju novih carinskih določb takoj uvesti dodatne carine, če cene ostanejo na sedanjih višini. Sedaj se vršijo posvetovanja glede carin na žitno.

— Svicarsko - avstrijski spor zaradi prikritih premij na izvoz masla iz Avstrije. Da bi pospešila izvoz sirvega masla, zlasti iz obmejnih krajev, je Avstrija nedavno uveljavila uvozne priznanice (Einfuhrscheine), ki jih prejemale izvozniki pri izvozu masla in pozneje lahko uporabijo ali drugim odstopijo za uporabo namesto plačila carine pri uvozu masla. Zaradi tega je med Švico in Avstrijo nastal spor. Švica vidi v tem ukrepu Avstrije kršitev švicarsko - avstrijske trgovinske pogodbe, ki prepoveduje izvozne premije. Uvedba uvoznih priznanic pa ni nič drugega kakor prikrito premiranje izvoza, zato hoče Švica na uvoz masla iz Avstrije uvesti poseben carinski pribitek.

— IFA - Mednarodna razstava predmetov krznarske stroke bo letos od konca maja do konca septembra v Lipsku. S to razstavo bo združena tudi mednarodna lovška razstava in se bo vršil obenem tudi kongres zastopnikov vseh krznarskih strok. Ob tej priliki bodo prirejena tudi razna strokovna predavanja in modne revije. Svojo udeležbo je prijavilo že mnogo trdk iz skoro vseh evropskih držav. Rumunske trdkve so že doslej najele 300 m² prostora, belgijske 100 m², poljske nameravajo zasedeti 200 m² itd. Odziv iz Jugoslavije je bil doslej minimalen, pa se zato opozarja vsi, ki se zanimajo za razstavo, da si čimprej zagotovijo prostore, da ne bo prepozno.

— Oddaja gradbenih del pri adaptaciji postajnega poslopja v Slovenski Bistrici. Direkcija državnih železnic, gradbeni oddelk v Ljubljani sprejema do 12. t. m. ponudbe glede oddaje gradbenih del pri adaptaciji postajnega poslopja v Slov. Bistrici. (Pogoji so na vpogled pri istem oddelku.)

— Druga licitacija za zakup veleprodaje tobaka. Samostojna monopolska uprava razpisuje za 12. t. m. ponovno oterfialno licitacijo za zakup veleprodaje tobaka, in sicer za naslednje rajone v dravski banovini: št. 7 Brežice, št. 2 Sevnica, št. 6 Vrhnika, št. 7 Velike Lašce, št. 11 Lukovica, št. 13 Radeče, št. 16 Rogatec, št. 17 Cerkljica, št. 20 Trebnje, št. 22 Cabar, št. 25 Prevalje, št. 26 Marenberg, št. 30 Slov. Bistrica, št. 33 Šmarje pri Jelšah, št. 34 Kozje. Ponudbe z dokumenti bo 12. t. m. do 11. predpolndne sprejemale oblastni monopolski inšpektorat v Zagrebu.

— Dobava mesa. Vršile se bodo naslednje licitacije glede dobave mesa za čas od 1. aprila t. l. do 31. marca 1931: 7. t. m. pri komandi mesta v Slovenski Bistrici, 10. t. m. pri komandi mariborskega vojnega okrga v Mariboru, 12. t. m. pri intendanturi komande dravske divizijske oblasti v Ljubljani in pri komandi mesta v Prtju, 14. t. m. pa pri komandi celjske vojnega okrga v Celju. (Ogla se na vpogled v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani, pogoji pa pri navedenih komandah.)

— Dobave. Splošni oddelk direkcije državnih železnic v Ljubljani sprejema do 11. t. m. ponudbe glede oddaje 435 komadov pil v popravilo in nasekovanje. Direkcija državnih železnic v Subotici sprejema do 7. t. m. ponudbe glede dobave 1500 kg konceptnega in 100 kg belega papirja; do 8. t. m. glede dobave novih ter glede popravila starih postajnih žigov; do 10. t. m. pa glede dobave 15.000 kg petroleja. Direkcija državnega rudnika Breza sprejema do 20. t. m. ponudbe glede dobave 1000 komadov ščit za motorje. Dne 21. t. m. se bo vršila pri direkciji pomorskega prometa v Splitu oterfialna licitacija glede dobave vrvarskega materiala. (Predmetni oglas so na vpogled v Zbornici za TOI.) Dne 14. t. m. se bo vršila pri provijantskem odseku ministarstva za vojsko in mornarico v Beogradu ustmena licitacija glede dobave 50.000 vreč iz jute; 15. t. m. pa glede dobave 390 novih vagonskih plahit. (Pogoji so na vpogled pri navedenem odseku.)

— Dobave. Strojni oddelk direkcije državnih železnic v Ljubljani sprejema do 13. t. m. ponudbe glede dobave dermatin-obročkov, kaučukastih zagostk, kaučukastega platna in kaučukastih cevi; do 14. t. m. pa glede dobave reflektorjev, medene pločevine in železa. (Pogoji so na vpogled pri istem oddelku.) Vršile se bodo naslednje oterfialne licitacije: 26. t. m. pri gradbenem oddelku direkcije državnih železnic v Sarajevu glede dobave 120 m³ hrastovih podnic in 50 m³ hrastovega spec. lesa ter glede dobave 30.000 kg železa za armiranje; 27. t. m. pri prometno - komercialnem oddelku direkcije državnih železnic v Sarajevu glede dobave kemičnega materiala ter glede dobave pisarniškega materiala. (Ogla so na vpogled v pisarni Zbornice za TOI.) Dne 20. t. m. se bo vršila pri računsko - ekonomskem oddelku ministarstva za gradbe v Beogradu oterfialna licitacija glede dobave pohištva. (Oglas je na vpogled v Zbornici za TOI, pogoji pa pri blagajni ministarstva v Beogradu.)

— Dobave. Strojni oddelk direkcije državnih železnic v Ljubljani sprejema do 14. t. m. ponudbe glede dobave 1000 kg mila; gradbeni oddelk pa do 14. t. m. ponudbe glede dobave progovnih štirikolesnih koles ter glede dobave kombinirane stroja za oblanje desk. (Pogoji so na vpogled pri navedenih oddelkih.) Delavnica državnih železnic v Mariboru sprejema do 17. t. m. ponudbe glede dobave 6000 kg matic in 1700 kg litoželeznih palic za avto-grosko varenje; do 18. t. m. glede dobave delov za ležišča in do 20. t. m. glede dobave lesa in delov za ležišča. (Predmetni ogla so na vpogled v pisarni Zbornice za TOI.)

BORZE

6. marca.
Na ljubljanski borzi je bil danes devizni promet prilično velik, zlasti v devizah Currih in London. Zaradi nadaljnje oterfialne švicarskega franka so tudi pri nas tečaj deviz ponovno nazadvali, in sicer deviza New York od 56.645 na 56.61, deviza London od 275.81 na 275.68 in deviza Trst od 297.29 na 297.

Devize in valute.
Ljubljana, Amsterdam 22.745, Berlin 13.5375 — Bruselj 7.9041, — Budimpešta 9.9178. — Currih 1094.4 — 10.974 (1095.9). — Dunaj 799.24 — London 275.28 — 276.06 (275.68). — New York 56.61, — Pariz 221.87, — Praga 167.69 — 168.49 (168.09). — Trst 296 — 298 (297).

Currih, Zagreb 9.13625, Pariz 20.25, London 25.15375, New York 51.385, Bruselj 72.10, Milan 27.1125, Madrid 60.25, Amsterdam 207.50, Berlin 123.515, Dunaj 72.875, Praga 15.33, Varšava 58.05, Budimpešta 90.50, Bukarešta 3.076, Sofija 3.75.

Blagovna tržišča

Les
+ Ljubljanska borza (6. t. m.) Tendence nespremenjena. Zaključeno so bili 3 vagni hrastovih tramov. — Zadnje dni je lesni trg kljub splošno naspremenjeni tendenci vendar za malenkost oživel. V koliko se bo sedanja situacija dejansko zboljšala, pa danes še ni mogoče presoditi. Opaža se, da so se naši manjši producenti že nekako zvišali v sedanjo situacijo glede cen ter svoje blago ponujajo po cenah, ki so sedanjim tržnim razmeram primerne. Do večje živahnosti pa navzile temu še ni prišlo. V tramih je bilo v zadnjem času precej povpraševanja in se zdi, da se bo kupčija v tramih polagoma razvila. Sezona za drva pa je popolnoma pustila.

Zito.
+ Žitni trg (6. t. m.) Izredno nizke cene pšenice na budimpeštanski borzi, ki niso povsem v skladu s splošno situacijo na ostalih evropskih tržiščih, so te dni dale medžarskemu ministru Budu povod, da je sklical funkcionarje borze na konferenco, na kateri se je celo razpravljalo o začasnem uklenjenju prometa na borzi. Tudi danes so budimpeštanske cene pšenice ostale na večeršnji višini, to je pod 20 pengov. Na našem tržišču se pšenica še precej drži in so zadnje dni cene nazadovale le za nekaj dinarjev pri 100 kg. Baška pšenica stane dalje za 78 kg težko blago 210 Din. Za koruzo pa je tržna situacija tudi pri nas prav nepovoljna.

+ Ljubljanska borza (6. t. m.) Tendence za žito mirna. Zaključkov ni bilo. Nudi se pšenica (slov. postaja, mlevska tarifa, plač. 30 dni): baška 80 kg po 290 — 262.5, 78 kg po 257.5 — 260, 77 kg po 255 — 257.5; ko-

rusa: baška, umetno sušena, navadna tarifa po 180 — 182.5, mlevska tarifa po 175.5 do 177.5, času primerno suha, mlevska tarifa po 152.5 — 155; rž: baška 72/73 kg 200 do 202.5; oves: baški, navadna vozna 205 do 210; moka: »gga«, fco Ljubljana, plač. po prejemu po 415 — 420.

+ Novosadska blagovna borza (6. t. m.) Tendence nespremenjena. Promet: 15 vagonov pšenice, 11 vagonov koruze, 4 vagonov moke in 31 vagonov otrobov. — Pšenica: baška 77 kg 205 — 207.5; 78 kg 207.5 — 210; gornjebaška in banaška Tisa slep. 78 kg 210 — 212.5; sremska 77 kg 192 do 195. Koruza: baška in sremska 97.5 do 100; za april - maj 102.5 — 105; za junij-julij 105 — 107.5, sušena 100 — 102.5. Oves: baški 137 — 140. Ječmen: baški, sremski 137 — 140. Moka: »00« in »0« 345 — 355; »2« 305 — 315; »5« 245 — 255; »6« 180 do 190; »7« 140 — 150; »8« 97.5 — 100. Otrobi: baški 82.5 — 85.

+ Budimpeštanska terminalska borza (6. t. m.) Tendence mlačna, promet srednji. Pšenica: za mare 19.90, za maj 20.79 — 20.60 (obračunski tečaj 20.80), za oktober 20.72 do 20.73 (20.70); rž: za mare 11.20 — 11.25 (11.10); koruza: za maj 12.20 — 12.21 (12.30), za julij 12.05 (12.60), tranzitna za maj 11.32 — 11.35 (11.30).

Živina

+ Živinski sejem v Kranju (3. t. m.) Na ponedeljski živinski sejem je bilo prignanih skupaj 153 glav živine, in sicer 78 volov, 6 bikov, 36 krav, 5 telic, 2 telet, 3 ovce in 23 svinj. Cene so bile za kg žive teže naslednje: voli I, 10, II, 9, krave I, 8, II, 7, biki 7, teleta 12, telice 7, prašiči za rejo 15 Din. Sejem je bil bolj slabobiskisan.

+ Dunajski goveji sejem (3. t. m.) Dogon 2294 komadov, od tega 147 iz Jugoslavije, 693 iz Madžarske in 739 iz Rumunije. Pri mirnem prometu so cene ostale nespremenjene. le prvotni voli so se pocenili za 5 grošev.

Petero pariških čudes

Na vprašanje, katera bi bila petorica največjih pariških čudes, je odgovorila med mnogimi drugimi znana pesnica in voditeljica pariške družbe, grofica de Noailles, sledeče: Trg sloge ponoči, z razsvetljenimi vodometi; vendomski steber z Napoleonovim kipom; Lok zmagoslavja; Eifflov stolp zvečer in jezera v Boulogneskem gozdu. Sloviti stavebnik Henry Sauvage pa meni: dobra volja in potrpežljivost pariškega občinstva, ko se stiska v vozovih podtalne železnice; prilagodljivost Parižank, ki si iz vseh mod izbirajo najboljše; svetlobna reklama na Elizijskih poljih in na Eifflovem stolpu; umetniške izložbe pariških trgovin in pa čudovita lahkota, s katero se pokori občinstvo odredbam mestne uprave.

Po Novakih Königi

Svoječasno smo poročali, kako so se češkoslovaški Novaki združili v posebno društvo. Jih je namreč toliko, da tvorijo celo pleme zase. Temu vzgledu so sledili sedaj nemški Koenigi, ki so za dan 13. aprila sklicali v Liberec zborovanje vseh svojih rojakov enakega imena. Značilno za nemški značaj: njih društvo ne bo gojilo samo družabnih stikov med svojimi člani in sploh ni namenjeno edinole zabavi, temveč se bo bavilo predvsem »z znanstvenimi raziskovanji o poreku in razširjenju družine Koenigov.« Svoja tostvarna odkritja bo nudilo javnosti v obliki učenih, a vendarle splošno umljivih predavanj.

»Ali je gospod doktor sam?«
»Trenutno ne, prosim?«
»Kdaj pa ga lahko dobim samega?«
»Veste kdaj — kadar ordinira — ta krat ni nikoli pri njem žive duše.«

Žrebanje državne razredne loterije

V 19. kolu III. razreda državne razredne loterije so bili 6. t. m. izžrebani naslednji večji dobitki:

Premijo Din 250.000 je zadel srečka št. 58.824;

glavni dobitek Din 80.000 je zadel srečka št. 14.278;

60.000 Din št. 35.535; 40.000 Din št. 51.111; 30.000 Din št. 35.756; 20.000 Din št. 13.045; 10.000 Din št. 74.339 in 50.307; 7.000 Din številke: 67.894, 22.899, 20.971; 3.000 Din številke: 41.077, 16.897, 32.059, 50.809, 70.155.

Zadružna hranilnica z. z o. z., Ljubljana, Sv. Petra c. 11.

Vremensko poročilo

Meteorološki zavod v Ljubljani: 6. marca 1930.

Višina barometra 308.8 m

Kraj	Cas	Barom.	Temper.	Rel. vlaž.	Smer vetra in brzina v m in sek.	Padavine	
						vrsta	v mm do 7 ure
Opazovanja							
Ljubljana		769.4	1°	89	mirno	8	.

Iz življenja in sveta

Reklama za kopalne potrebščine

Deklice v kopalni obleki se spremljajo po ulicah okoli sejmišča v Lipskem. Reklama ima velik uspeh, ker spremljajo devetsto tisoč gledalcev. Vsekakor morajo biti utrjene, da vztrajajo na tem obhodu. Gledalci so vsi še v težkih zimskih suknjah.

Umiranje živali v morju in na kopnem

Z zapadno afriške obale javljajo poročila velikansko umiranje morskih rib, ki je doseglo vprav ogražajoči obseg. Tako umiranje v masah so doslej pripisovali vulkaničnim pojavom na dnu morja, ki so izpremenili pogoje za življenje in ki se jim morská pavza ni mogla tako prilagoditi. Biološka veda, ki se že dolgo bavi s temi pojavi, pa je ugotovila, da je tako umiranje le lokalnega značaja in se dogaja le v izvestnih vodnih plasteh ne glede na izpremembe dna. Pri preiskovanju vode in pogojev za življenje, so raziskovalci dognali, da umirajo ribe le v večjih globinah tam, kjer se je favna v višjih legah tako močno zaplodila, da porabi preveč kisika. Zato ga manjka v globljih plasteh, da bi paraliziral živalim škodljivi žveplov vodik, ki vstaja z morskega dna iz gnajočih ostankov mrtvega živalstva in rastlinstva. Tako se polagoma nabere v globlini gnala gliva, ki prepoji vodo s strupenimi plini, da v njej lahko žive samo nekatere bakterije in črvi. Ako nastopijo močni viharji, ki razburkajo morje do večjih globin, dospo ti plini tudi v višje lege in na površje ter pomore tam živeče ribe. Tako se često lahko zgodi, da izumro cele vrste rib v morju zaradi elementarnih dogodkov, ne da bi bila v živalstvu nastopila kaka epizootija. Umiranje v masah so doslej pripisovali raznim nenadno se pojavljajočim kugam, kar je često neosnovano.

Na podoben način se je že itak skromno kopno živalstvo Islandije pred 100 leti skrčilo za dve vrsti, za dvoživke in

za plazivce. Dežele nad polarnim povratnikom so že same na sebi zavoljo mrzlega podnebja siromašne na živalih in sličejo v tem pogledu visokim goram. V Evropi živi samo dve vrsti plazivcev in dvoživk severno polarnega povratnika. Med plazivci sta to gorski kušar in gad, med dvoživkami pa travniška in močvirna žaba. Pri tem jetreba poštovati, da omenjena plazivca rodita žive mladiče. Jajca bi v teh mrzlih deželah ne dobila dovolj solčne toplote, da bi se izvalila, za to pa si samice lahko poiščejo solnca, ki potem v njih životu izvali mladiče. Arktični otoki pa sploh nimajo niti plazivcev niti dvoživk. Edina izjema je bila pred 100 leti Islandija, ki je imela enako živalstvo kakor kraji evropske celine severno povratnika, toda izjemno stroga zima l. 1829./30. je uničila in zatrla obe vrsti plazivcev in dvoživk. Letos praznuje Islandija stoletnico, odkar so poginili zadnji zastopniki teh živalskih vrst, ki so živeli na mrzlem severnem otoku od pamtikeva. To nam je dokaz, da nenadni prirodni pojavi uničijo često vrste živali, ki so se že skozi tisočletja prilagodile običajnim ostrotam podnebja.

Spomladansko solnce vabi

zopet k trvdki DRAGO SCHWAB, ki je prejela prekrasne angleške kamgarne ter fresko blago za pomlad in poletje. Včeraj je bil že pravi naval kupcev. Kupili so nad vse ugodno.

Nov poklic diplomata

Angleški veleposlanik pri ameriški vladi sir Esme Howard je bil odpoklican in je napravil predsedniku Hooverju poslovilni poset. Dejal je, da odhaja v pokoj in da bo opustil diplomatsko službo. Ko ga je Hoover vprašal, s čim se bo pečal odslej, mu je veleposlanik zaupal, da je njegov najljubši posel knjigovestvo in da se bo popolnoma posvetil tej obrti.

Preroki in mediji

Menda v zvezi s skrivnostno zadevo generala Kutjepova priobčuje pariški ruski dnevnik sledeči oglaš: »Nujno iščemo mlado gospodično ali gospo, za hipnotizem dovzetno, a zdravo, v svrhu rešitve razburilne javne zadeve. Velik zaslugek v bodočnosti zagotovljen.« Najbrž se je javilo dosti ponudnic, ker je policija hvaležna za vsak podatek. Toda o tej zadevi objavljena prerokovanja so le malo koristila. V francoskih listih je na primer izvajala

neka prerokinja: »Vidim siv avtomobil z več ljudmi. Eden spi, omamljen je. Avtomobil drvi proti nekemu velemostu. Ljudje se menijo v tujem jeziku.« Vse to je itak znano. Na sličan način so mediji svoječasno govorili o Amundsenovi smrti: »Vidim sneg. Sredi snega leži zmurznjen mož...« ali pa: »Hud veter je... Neki mož se bori z valovi. Onemogel je. Umira...« Nezmožnost vseh medijev postane posebno očitno ob sličnih prilikah. Sicer pa morajo dobro zaslužiti, ker drugače bi si že davno poiskali drugega kruha!

Kazenski zakonik in pesniška svoboda

Berlinsko sodišče je nedavno priznalo pesniško svobodo v izražanju kot olajšujočo okolnost. Prva instanca je obsodila krivca za neki delikt na šest mesecev ječe. Obsojenec pa je napravil pritožbo in se skliceval na to, da je pesnik ter bi se ta okoliščina morala poštovati pri razsodbi. Druga instanca je priznala, da pesniški temperament rad zapelje k bujnim činom ter je znižala obsojencu kazen na dva meseca. Licentia poetica!

Soltan Ahmed Mirza, bivši perzijski šah, je v ameriški bolnici v Neuillyju umrl in so ga pokopali v Parizu.

300 stopinj pod ničlo

Blizu mesta Amarillo v Teksasu so nedavno uredili veliko tovarno z laboratorijem za pridobivanje helija. Ta plin se rabi za polnenje zračnih ladij in se izloča le pri največjem mrazu. Zato mora v laboratoriju vladati stalna temperatura 300 stopinj pod ničlo. Tako je ta laboratorij najbolj mrzla točka na zemlji. V njem se tudi zrak strdi v tekočino, svinec in baker pa postaneta v tem mrazu trda kakor jeklo. Ako bi v ta hlad prinesli košček ledu, bi zacvrčalo in zaskalo, kakor da smo razbeženo železo vrgli v mrzlo vodo.

V afriškem pragozdu

Nažroby, majhno mesto v Osrednji Afriki, je navadno izhodišče za bogate lovce, ki iščejo prigozd v pragozdu. Zdej biva tam baron Rotschild, ki preganja divjačino na nov način. Namesto zamudnega zasledovanja se poslužuje letala in iz višine opazuje gibanje živali. Letalu sledi premična radiopostaja, ki pošilja sem pa tja stotine gonjačev. Sicer tehnika ni vedno kos ne pričakovanim dogodkom. Nekoč ponoči so ustrelili zamorci leva 10 m od Rotschildovega šotora. Gospod milijonar je mirno spal in ni slutil, da lahko postane sam divjačina mesto lovca. Princ Waleški je bilo prosil številne novinarje, ki so se mu priključili, naj ostanejo v Nairobiju, ter jim je svetočano obljubil, da jim bo pošiljal vse novice o svojem lovu. Prestolonaslednikova ekspedicija je veliko bolj skromna nego Rotschildova. Princ je ustrelil že več levov, zdaj pa sanja o slonih.

Človeška slava

Charlie Chaplin, ki ga poznamo iz filma kot plahega, revnega možička, si strastno želi, da bi nastopil v vlogi groznega Napoleona. Se v ljudski šoli je bil baje navdušen za velikega cesarja in je »do sedaj ostal solarček«. Vzrok te zaljubljenosti je »v svetovni zgodovini brezprimerna Napoleonova slava«. Vendar prizna Chaplin sam, da je človeška slava dokaj ničeva. Zadnjič je bil v Parizu in od Loka Zmagoslavja je šel peš po Wagramskem drevoredu. Ta je dobil svoje ime po znani bitki iz leta 1809., ko je Napoleon osvojil Dunaj. Charlie je vprašal stražnika na oglu, kaj pomeni beseda »Wagram«. Stražnik se je zamislil: »To je bila neka zmaga, gospod... Počakajte, že em! Napoleon III. je nekoč premagal Ruse. V Krimu je menda bilo...« Charlie se je zahvalil in stavil isto vprašanje raznim mimogredočim. Drugi je odgovoril: »Wagram? To je bilo menda ime rajnega pariškega župana.« Sele tretji odgovor je bil pravilen.

Mamilne krogle

Znani lovec Harris je dolga leta odnašal kot lovski plen samo obstreljene ali v jamah potolčene živali, ki jih je lovil po Afriki za zverinjake. Najbolj močne, bistre in sme, kratkomašo najlepše zveri je ujel vedno samo tako, da jih je ustrelil, a mrtve so imele komaj četrtinsko vrednost. Harris je nekega dne odpotoval v London in se je dolgo časa posvetoval z raznimi strokovnjaki in puškarnji, preden je prišel do pravega izuma. Koncem januarja so bila ta dela zaključena in je takoj odpotoval z novim upanjem v Deželo Zulov. Na prvem lovu so mu gonjači kmalu prignali krasno antilopo. Lovce je dvigil dvocevko, a namesto navadnega strela se je razleglo komaj slšno žvižganje. Iz cevi je priletela samo drobna krogla. Antilopa je skočila v zrak in obležala nepremično. Zamorci so že potegnili nože in jo hoteli odreti, a Harris je to hitro preprečil. Natovoril je zvezano žival na avtomobil in ji še med potjo z nožem odstranil kroglo. Ta ima prav za prav podoben stročnice iz aluminija in vsebuje močno injekcijsko iglo. Čim se zarije krogla v telo, vbrizgne istočasno močno mamilo. Prviokus se je sijajno obnesel. Krogla običi a površini kože in zadostuje za nje odstranitev negloboka zareza z majhnim nožičem. Na isti način je ujel Harris sicer zelo nevarnega nosoročja in zdaj se bo spravil na leve. Pravi, da bo novi izum zelo pocenil živali, ki jih lovijo za zverinjake.

Londonska razorožitvena konferenca

bo učakala po vsej priliki isti neuspeh konec kakor vse dosedanje razorožitvene konference. V Ameriki se je pojavila močna struja, ki zahteva, naj ameriška delegacija kratkomašo pozove domov. Vodja te struje je senator Mac Kellar (na sliki) in za njim stoje bržkone razni industrijski magnati, ki si iz oboroževalne znoznosti narodov kujejo svoj kapital in ki so izintrigirali že konec marsikakšne prejšnje razorožitvene akcije.

Alfred v. Tirpitz †

Včeraj je umrl v Berlinu admiral Alfred v. Tirpitz. Ime admiral Tirpitz je tesno združeno z razvojem nemške mornarice. On je ustvaril temelje nemški vojni mornarici in on je bil tista gonilna sila, ki je mnogo let pred svetovno vojno videla v vojni mornarici glavno orožje Nemčije proti angleški konkurenci na morju. Pod njegovim vplivom je Nemčija zadnja leta pred vojno na veliko gradila vojne ladje. Do marca 1916 je bil vrhovni poveljnik nemške vojne mornarice, takrat pa se je moral umakniti, ker se je izkazalo, da so bili njegovi načrti presmell. Politično se je začel udeleževati šele od maja 1924, ko je bil od velenemške stranke izvoljen v državni zbor. L. 1924 je skušal sestaviti velenemško vlado, vendar pa so se njegova prizadevanja razbila na odporu centurama in demokratov. L. 1925 ni več kandidiral, pač pa ga je takrat nemška nacionalna ljudska stranka izvolila za svojega častnega predsednika. Njegova zakulisna vloga, ki jo je igral v vilenemški politiki, je bila po prevratu predmet ostrih napadov in z vseh strani se mu je očitalo, da je baš on usodno vplival na cesarja Viljama in njegovo odločitve.

Utrujenost in izčrpanost

ovirata pri delu in slabita veselje do življenja. 2-3 žličice

OVOMALTINE

v mleku, dopoldne in popoldne, osvežujejo oslajljeni organizem.

Operacija na ulici

Pretekle dni se je dogodila na ulicah mesta Bristol avtomobilska nesreča, koje žrtev je postal neki 75-letni stari. Zdravnik, ki je prihitel na lice mesta, je spoznal, da je potrebna takojšnja operacija, ker bi ponesrečenec ne prestal prevoza v bolnico. Zato so takoj na ulici postavili operacijsko mizo in zdravnik je izvršil amputacijo ene noge in ene roke ter tako ohranil pri življenju težko poškodovanega moža. Čudno operacijo je gledalo stotine mimoidošč, kajti dogodek se je odigral na eni najživahnih Bristolskih ulic. Zdravnik je s tem napravil veliko reklamo tudi zase, kajti njegovo ime je postalo znano po vsej Angliji.

83 vlad v 60 letih

Neki francoski dnevnik je izračunal, da je sedanja Tardieujeva vlada 83., odkar obstoji francoska republika. Vsaka teh vlad je živela povprečno 8 in pol meseca, najbolj dolgo Waldeck-Rousseaujeva vlada, ki se je držala 3 leta manj 19 dni, najmanj pa vlada generala Rocheboueta, ki so jo vrgli v teku ena dne. Razni francoski kabineti so isto tako živeli le po nekoliko dni, tako Francois-Marsalov 2 dni, Ribotov 3 dni in Chaumepsov 4 dni.

Nevarna bitka z norcem

Policija v Desianceu v ameriški državi Ohio se je poslužila neobičajnega sredstva, da obrani sebe in pasante pred krvavimi dejanji nekega norca. Norec je bil ušel iz blaznice, prišel je domov in tam ubil svojo ženo. Ko je prispela policija, jo je sprejel s strelji puške. Policija je nekaj časa streljala na hišo s strelnicami, ker ga za tako ni mogla ukrofiti, je uporabila dinamit in poglala hišo v zrak.

Prehladi

prično po navadi z nahodom. Druga resnejša obolenja lahko slede. Tu pomagajo

**ASPIRIN-
TABLETE**

ki imajo dobrodejni vpliv pri vsakem prehladu in preprečijo nadaljne nevarnosti.

Zahtevajte samo originalni zavoj Bayerja z modrobelo-rdečo banderolo.

(Iz rusčine B. Z.)

Valentin Katajev:

Šahovska mrzlica

Ah, meščani, meščani! Povejte mi odkrito po svoji vesti in položite roko na srce: kaj vam je šah in kaj ste vi šahu?

Sicer pa ni vredno o tem še nadalje zaman govoriti, ko vendar vsak meščanski nos smatra za svojo najsvečejšo dolžnost, da se z glasnim sopenjem čim bolj približa blesteči, klasični, modri in kockasti deski.

»Ali vam ugaja?»

»Nu?»

»Ilijin-Zenevskij?»

»Nu?»

»Capablanca?»

»Nu?»

»Vrag naj vas vzame! Vprašal sem vas, če vam ugaja Ilijin-Zenevskij, ki je potokel Capablanca?»

»Kupčija!»

»Dovolite... Jaz vendar sam... Časniki... In sploh...»

»Pravim vam: kupčija. Gotovo sami veste, da tudi tu mešetarijo...»

»Nu?»

»Šepetaje: »Politbiro!«

»Oj!»

»Se huj ko oj! Med nama rečeno, seveda. Zenevskemu so to predpisali v zmislu strankine discipline. Lahko raz-

umete, da siromaku ni ostajalo drugega kakor to...»

»Kaj vendar govorite?»

»Na svoje oči se mvidel potni list, ki ga je prejel Zenevski od strankinega odbora. Črno na belem. »Sodruge Zenevskega pošiljam na mednarodni šahovski turnir. V zmislu strankine discipline predpisujemo sodrugu Zenevskemu, da mora premagati imperialističnega svetovnega šampijona, kubanskega belogardista, grofa Capablancu. O izidu naj nam takoj poroča.«

»Glej, glej! Hvala, da ste mi povedali. Že grem, že grem...!»

»Poslednja novost! Ali veste, zakaj je Torres izgubil igro proti Bogoljubovu?»

»Vem. Prejel je brzojavko iz Mehike.«

»Nu, in kaj je bilo v brzojavki?»

»Sporočili so mu: »Cowboyi so napadli naš rančo, pobrali vso živino, zapalili poslopja. Tvoja prisotnost je neobhodno potrebna.« Sami razumete, po taki brzojavki...»

»Kaj še! Tam je bilo rečeno: »Mama se jezi, vrni se v Mehiko, Saša.« Sami razumete, po taki brzo...»

»Kaj? Brzojavka iz Mehike? Neumnost! Brzojavke so poslali fašisti s Kube. Če igro dobiš, te ustrelimo!« Sami razumete...»

»Dovolite, kak popravek ima tukaj

Kuba? Saj vendar ni igral s Capablancu, ampak z Bogoljubovim.«

»Res? Glej no, na to pa še pomislil nisem!«

»Ubogi Capablancu!«

»Kaj pa je, dušica?»

»Kaj naj vendar bo? Predstavi si njegov položaj. Privlekli so siromaka v tuje mesto. Niti enega znanega dekleta. Mraz je. Površnika nima. Jezika ne obvlada. Šah igra slabo... Grozno!«

Pred desko.

»Kaj dela? Kaj vendar dela?»

»Kaj? Kaj?»

»Mar ne vidite konja? Konja mu je postavil prav pred stolp, pa se Marshall niti ne gane! Pssst! Maestro! Pustite me k mastru! Samo dve besedi! Sodrug Marshall, eno minuto! Pssst! Obrnite pozornost na nasprotnikovega konja, ki stoji na levo od vogala - vzemite ga s stolpom, dokler je še čas. Svetujem vam!»

»Državlani, mir!»

»Kako naj bo človek miren, ko se je vendar pred očmi vseh zgodil tak slučaj s tujim konjem?»

»Ali ni konj črn?»

»Črn.«

»In stolp tudi črn?»

»Nu, č... črn.«

»Tedaj hočete, da bi maestro požrl tu-

Emerson Hough:

MOŽJE

Roman

13. poglavje.

Med tem so bili tudi ostali trije že zapustili deblo. Videl sem starega Auberryja, kako je oprezno bledel proti meni, in zraven njega gospo Mc Governovo, ki je stiskala sina za roko. »Sem pojdi, dečko«, je kričala, »česa se bojiš? Dolg, kakor si, bi lahko prebrel ves Missouri, ne da bi si omočil lase. Tak pojdi že!«

»Le sem kaj, Auberry,« sem mu dejal, ko se je približal dolгим vejam naplavljenega drevja. Zavijtil se je gor, sproti lomeč manj zanesljive veje; menil je, da pridemo tako najhitreje z mesta. Ko se je iztegnil k meni, sem mu podal mlado žensko, ki se je zgoraj prijel kakor je vedela in zna. Tako smo vsi dosegli trdno naplavljen drevo in dospeli na ozki peščeni nasip, ki ga je zadaj obrobilo gosto vrbovje.

»Vi moški zdaj naberite drv in zakurite ogenj, pa naglo!« nas je naglala Mandy Mc. Governova. »Dekle kar z zobni šklepeče od mraza!«

Auberry je z menoj vred navlekel nekaj drva, ki sva jih naložila na kup; šele tedaj sva zapazila, da nima nobeden izmed naju dveh užigalic.

»Hm,« je zagodrnjala naša voditeljica in segla v žep. Izvlekla je dve steklenici, obe zamašeni z zatičem iz koruznega storža. V eni so bile žveplenke, ki so tako ostale popolnoma suhe; tisto je podala meni. Drugo pa pomolila mladi ženski.

»Napijte se tegale,« ji je dejala. »Dobro vam bo storilo.«

Slišal sem, kako je dekle, ko je izpolnilo ta ukaz, hlastalo po zraku in se dušilo; nato je Mandy s kloketajočim glasom sama potegnila iz steklenice.

»Čelo kakono sem pustil tega na ladji,« je žalostno rekel Auberry.

»Tudi vam bo malo pomagalo,« je menila Mandy. »Tako se mi vidi, da ni še nobeden izmed vas veliko potoval. Meni se pa zmerom dobro godi. Naj me zanesle usoda kamorkoli, moja puška, moje užigalice in tale pljačica so povsod z menoj. A zdaj vam pokažem, kako je treba zakuriti!«

Čez nekaj trenutkov je že prasketal ogenj, ki nas je spravil vse v boljšo voljo, zakaj ob reki je bil nočni hlad dokaj oster, čeprav je bilo že spomladi, Mandy je udobno sedla na hlood, potegnila odnekod pipico in šop navadnih tobakovih listov ter se jela naslajati po svoje. »Tu je kar dobro,« je dejala, »veliko slabša bi nam lahko predla.«

Nehote sem moral pomilovati mlado žensko, ki se je stiskala zraven nje in še vedno trepetala od mraza; tako mlada je bila videti, tako brezzaščitna in v tej okolici tako iztrgana iz svoje srede! Ko jo je plamen ogrel, je jela urejati razmršene kodre svojih gostih in temnih las. V svetlobi ognja se je črtal pred menoj obris njenega lica. Zdela se mi je, da še nisem videl krasnejšega. Spomnil sem se okrogle trdnosti njenega telesa v svojem naročju, obliema njenih lakti okoli svojega vratu, tega, kako vonjivo so se mi bili usuli njeni lasje preko obraza — in nehote pomislil, da usoda ni nápak storila, ko mi je, če sem že moral postati rešitelj, določila v reševanje toli prelesto stvar.

Nemara je začutila moj pogled, ki se je upiral vanjo, zakaj mahoma se je obrnila in rekla z najbolj čarobnim glasom, ki sem ga kdaj slišal: »Da, veliko huje bi lahko bilo. Stokrat hvala za vašo pomoč. Tako hlabro se se zavzeli zame!«

»Le poslušajte jo!« je zagodrnjala Mandy Mc Governova. »Kaj so pa storili ti dedci, rada bi vedela? Kje bi že bili, vsi, kar nas je, da ni bilo mene!«

»Zdaj vidim, da bi bilo bolje za vas, če vas vobče ne bi bil reševal, ampak bi vas bil pustil na ladji,« sem ji odvrnil in pokazal na luči River Belle, ki je ležala zasidrana ob nasprotnem bregu, kako miljo pod nami.

»Nu, zdaj nam je čisto dobro,« se je čez nekaj časa oglašal Auberry. »Če tudi ne pridemo k ladji na ono stran, je vendarle samo štiri ali pet milj do naselbin, ki ležijo na tem bregu.«

»Ne morem hoditi,« je rekla deklica. Plašno se je ozrla na spodnji rob svoje obleke, izpod katerega so ji gledale gole noge.

»Náte, madam,« je rekel Auberry in odvezal debelo ruto, ki jo je imel okoli vratu. »To je vse, kar morem storiti za vas. Poizkusite, morda si s tem obvežete noge.«

Deklica se je v neodločnosti zasmejala, nato je pa vzela ruto. Mandy jo je odvedla nekam v kraj in slišal sem, kako sta trgali ruto na dvoje. Deklica se je spet vrnila k ognju in nam pomolila svojo malo nožico, da bi videli, kako je omočana z rdečo ruto. Njena tanka obleka je bila že malone suha, zato je postajala tudi njeno razpoloženje bolj veselo. Drage volje je sklenila tovarištvo z nami.

Ko je tako stala pri ognju, ne zavedaje se, da jo vso ozarja, sem šele videl, kako krasno dvajsetletno bitje je bila. V svoji domači okolici bi bila nedvomno zmešala glavo vsakemu moškemu, ki bi ji bil prišel nasproti.

Stopila je naprej in razprostrla roke nad ognjem. Videl sem, da ima majhne in drobno oblikovane; svetloba plamenov ji je rožnato obsevala končice prstov. Na enem prstu je imela — to sem nehote opazil — čudovit lep prstan iz čistega zlata. Glavica prstana je bila globoko izrezana v obliki rože. Na tilhem sem pomislil, da takega prstana še nisem videl, kar sem živ. In ko sem jo kradoma opazoval, sem tudi pripomnil, da še nisem videl dekleta, ki bi ji bilo podobno.

Morda še nismo delj ko uro sedeli pri svojem ognju in ugibali, kaj nam je storiti, ko je Auberry zdajci vzdignil roko, rekoč: »Čujte, nekakšna ladja prihaja!« Trenutek nato smo vsi začuli pljuskanje vesel. Eden izmed čolnov River Belle, ki so iskali pogrešanih, je bil opazil naš ogenj.

»Halo, vi tam!« nas je okliknil drzen glas, ko je čoln zaškripal na peščini. Midva z Auberryjem sva krenila v tisto stran in našla krmarja z dvema veslačema v ozkem rečnem čolnu.

Radio

IZVLEČEK IZ PROGRAMOV:

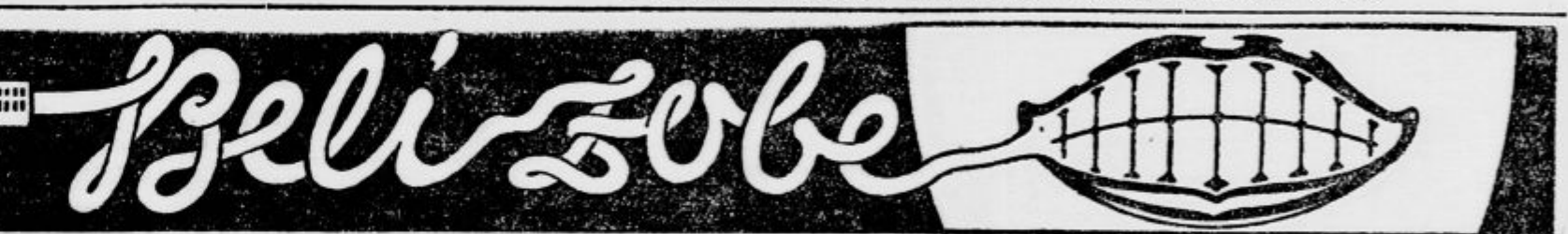
Petek, 7. marca.

LJUBLJANA 12.30: Reproduciran glasba. — 13: Napoved časa borza, reproducirana glasba. — 13.30: Poročila iz dnevnika. — 17.30: Koncert radio - orkestra. — 18.30: Esperanto. — 19: Gospodinska ura. — 19.30: Italijanska. — 20: Predavanje o pevskem pouku. — 20.30: G. Kováč poje epne arie. — 21: Koncert radio - orkestra. — 22: Napoved časa in poročila.

Sobota 8. marca.

LJUBLJANA 12.30: Reproduciran glasba. — 13: Napoved časa borza, reproducirana glasba. — 13.30: Poročila iz dnevnika. — 17: Koncert radio - orkestra. — 18: Propagandno predavanje za turistični promet. — 18.30: Nemščina. — 19: Delavska ura. — 20: Prenoš programa iz Beograda. — 22: Napoved časa in poročila.

BEograd 10.30: Reproduciran glasba. — 12.40: Koncert radio - kvarteta. — 18: Koncert tamburaškega zbora. — 20: Komorna glasba. — 21: Češke pesmi. — 22: Poročila. — 22.15: Lajka godba. — ZAGREB 12.30: Reproduciran glasba. — 17.30: Glasbeni program za mladino. — 20: Prenoš iz Beograda. — 22.10: Lajka glasba. — PRAGA 16.30: Godba za ples. — 19.05: Koncert godbe na piñalo. — 20: Koncert pevškega zbora. — 21.30: Klavirski koncert. — 22.20: Lajka godba. — BRNO 16.30: Popoldanski koncert. — 17.30: Pevski in klavirski koncert. — 20: Masarykova proslava. — 22: Prenoš iz Prage. — VARŠAVA 19.25: Reproduciran glasba. — 20.30: Koncert orkestra in solistov. — 23: Godba za ples. — DUNAJ 11: Donoldanski koncert. — 15.15: Jazz band. — 18: Komorna glasba. — 20.05: Pri treh mladencih. — BERLIN 16.30: Koncert orkestra. — 19.10: Arie in pesmi. — FRANKFURT 16: Koncert iz Stuttgarta. — 20.15: Prenoš iz Stuttgarta. — 21.45: Mešan program. — 23.50: Godba za ples. — LANGENBERG 17.30: Večerni koncert. — 20: Zabaven večer. — Nočni koncert in ples. — STUTTGART 17: Koncert orkestra. — 20.15: Koncert filharmoničnega orkestra in solistov. — 21.45: Program iz Frankfurta. — BUDIMPEŠTA 12.05: Orkestralni koncert. — 21.45: Program iz Frankfurta. — BUDIMPEŠTA 12.05: Orkestralni koncert. — 17: Volaška godba. — 18.45: Koncert solistov. — 19.30: Pri treh mladencih. — 22.30: Lajka glasba. — LONDON 21: Orkestralni in pevski koncert. — 22.45: Mešan program. — Godba za ples. — RIM 17.30: Popoldanski koncert. — 21.02: Vokalni in instrumentalni koncert.

BRASLOVČE. Masarykovo proslavo pridelni v Braslovčah v nedeljo 9. t. m. ob 15. tamkajšnji Sokol KJ. Na proslavi bo predaval župni prosvetar dr. Mejak iz Celja.

KAPLA NA KOZJAKU. V nedeljo 2. t. m. so vprizorili tukajšnji finančni stražniki nad vse zabavni burki »Čarodejna brivnica« in »Ženin Miha«. Z dobro mimiko in blagodejnim glasom je pokazal žid (g. Zupančič) odrski talent. Tudi ostali so lepo rešili svoje vloge. Omeniti je le treba, da ljudje preveč silijo k odr. Čisti dobiček je namenjen za nakup instrumentov tamburaškega zbora, ki ga ustanovljajo g. finančni stražniki. Mišlino, da bo potem minila dočasnost, ki vsakega sili, da se čim prej poslovi od nas. Potrebujemo še pevsko društvo in knjižnico. S tem bi mnogo dosegli na naši severni meji.

SOKOL

Ponovno opozarjamo bratsko članstvo in naraščajoč ljubljanski sokolski društvi, da se polnoštevilno udeležijo današnjega spreda in manifestacije v proslavo 80letnice prezidenta br. dr. Masaryka. Zbor društev so odredile društvene uprave, skupni zbor je pred Mestnim domom ob 18.15. Obleka civilna s sokolskim znakom.

Seja zbora društvenih načelnikov sokolske župe Ljubljana se vrši v nedeljo dne 9. marca 1930, ob 9. uri dopoldne v prostori Ljubljanskega Sokola (Narodni dom, vhod z Bleiweisove ceste). Na dnevnem redu so predvsem priprave za vsesokolski zlet v Beogradu. Seja je združena s celodnevno delavnimi sestankom za predelavo prošnih in tekmovalnih vaj za zlet. Na ta sestanek naj pošljejo društva tudi svoje vodnike-čelodivke. S seboj je treba prineti telovadno obleko. Z ozirom na važnost seje, poziva župno načelnikstvo vse društvene načelnike in načelnice, da se je zanesljivo udeležijo. Zdravo.

Članstvo sokolskih društev ponovno opozarjamo na sokolsko loterijo za doživljanje sokolskega doma v Beogradu, ki bo imela svoje žrebanje 10. junija t. l. V bodočem beograjskem Sokolskem domu na Zvezdari bo tudi sedež Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije in beograjske župe.

Nova oprema sokolskih konjiških oddelkov. Izvršni odbor SSKJ je sklenal na svoji zadnji seji tudi o organizaciji sokolskih jezdnih oddelkov in društev. Načelno je bilo sklenjeno, da se posebnih konjiških društev ne osnuje, obstoječa pa podredi najbližjemu društvu kot jezdnim oddelkom. Kroj jezdevcev ostane isti kakor pešadije, vendar pa so predpisani škornji, bele rokavice z manštamami ter ob svečanih prilikah kopje z državno zastavico. Jezdni oddelki so v društvih podrejeni društvu načelniku.

Prednjaški tečaj za naravno zletnih vaj priredi SSKJ v Ljubljani od 17. do 24. marca pod vodstvom saveznega načelnika dr. Murnika. Vsaka župa ima po eno študentsko mesto v tečaju. Podrobnosti so razvidne v 3. številki Sokolskega Glasnika.

Zletne priprave v Beogradu so v polnem teku. Gradbeni odsek pod vodstvom br. Mornira Korunovića bo prišel v najkrajšem času dvigati tribune, za katere bo skupno potrebno 15.000 kubičnih metrov kar bo okrog 300 vagonov lesa. Ravnotako je začel pripravljati stanovanjski odsek po celotnem Beogradu vse potrebno za nastanitev tistih gostov, ki jih pričakujejo na zletu. V prvi vrsti pridejo seveda v poštev šole, seveda vse gostilne in hoteli ter za članstvo tudi šotori, ki se jih bo postavilo na večjih prostorih. — Prehranjevalni odsek pod vodstvom br. Nišavica je stopil v stike z Gostilničarsko zvezo, da bo prebrana dne dni v redu za toliko množico. Najvažnejše delo pa razvija sedaj propagandna sekcija pod načelstvom br. Lujo Lovriča, ki ji pripada naloga, da zlasti priateljsko inozemstvo zainteresira za naš prvi vsesokolski zlet v prestolnici Jugoslavije.

Savezni redakcijski odsek je sestavljen sledeče: predsednik E. Ganžl, redaktor Sokolskega Glasnika in Naše Radosti, podpredsednik Verij Švajcar, člani: dr. Viktor Murnik, redaktor »Prednjaka«, Ivan Bajžeti, urednik Sokolskega Stevan Čelar, odgovorni urednik Glasnika, dr. Riko Fux, tajnik oči.

seka, dr. Fran Kandare, Jeras Josip, Juvanc Ferdo, Vladimir Šuklje, Vekoslav Bučar Mica Koščeva in Andjelko Šiber. Redakcija je in uprave vseh sokolskih listov so v Ljubljani v Narodnem domu, telefon 2543, kjer je tudi načelnikstvo SKJ in Jugoslovnska Sokolska Matica.

SPORT

Grazer Sportklub v Ljubljani

V soboto nastopi proti SK Svobodi, v nedeljo proti ASK Primorju.

ASK Primorje je angažiral skupno z ljubljanskim Svobodno enega najboljših amaterskih klubov Avstrije za dvodnevno gostovanje v Ljubljani. Ta gost je Grazer Sportklub, ki spada med vodilne amaterske klube Avstrije in ki je doslej povsod, kjer je gostoval in nastopil v kompletini postavi, dosegel izborna rezultate.

Gradčani so obvezni, da nastopijo kompletno, zaradi česar smemo pričakovati zanimive in napete borbe. Ne smemo pozabiti, da se med Primorjem prilika revanše na domačem terenu proti moštvi, ki je odneslo nad njimi v Gradcu zmago v razmerju 4:1. Upamo, da je bilo moštvo ASK Primorja takrat še povsem nevtrgano in netrenirano, ker je to bila prva tekma v letošnji sezoni.

Svoboda je v nedeljski tekmi proti Hermesu pokazala, da postaja nevarna in da bo igrala v prvenstvu vidno vlogo. Enakostniška manjkajo samo težji nastopi, v katerih se pridobi potrebna rutina, in če ji bo dana možnost teh nastopov, tedaj bo Svoboda prav gotovo dosegla pripadajoče mesto v prvenstveni tabeli. Upamo, da se bo moštvo znalo boriti tudi proti renomirane mu zmagajemu moštvi in da bo doseglo, če ne zmago, pa vsaj časten rezultat.

ASK Primorje bo v nedeljo poskušalo novo formacijo napadalne vrste, kakor se bo vodstvo nogom. sekcije odločilo za igralce, ki bodo nastopali v prvenstvenih tekmah.

Tekmi se odigraja ob vsakem vremenu na igrišču ASK Primorje, Dunajska cesta.

V soboto ob 16. nastopi SK Svoboda, v nedeljo ob 16. pa ASK Primorje proti GSK-u. V nedeljo igra predtekmo s pričetkom ob 14.30 ASK Primorje rez. : SK Trbovlje.

Sportni javnosti

Od predsedstva LNPa smo prejeli naslednji dopis:

Z ozirom na članek, ki ga je »Jutro« posnelo 1. t. m. po »Sportnem Listu«, izjavlja LNP naslednje:

Ko je izšel »Jutro« in »Slovenec« meseca novembra lanskega leta članek SKJ, ki je bil namenjen za izražanje njegovih igralcev, je LNP pozval SKJ, da javi v toku treh dni LNPu konkretne primere, ker namerava sedanje vodstvo LNP izkoreniniti slične nesportne pojave. Rok od treh dni se je stal 1. ker je odbornik u. o. LNPa g. Milač, ki je bil funkcionar SKJ, izjavil, da je SKJ Jadrana že odposlal LNPu tozadevno prijavo in 2. ker je hotel LNP, da se zadeva ne zavleče, da ne bi zastarela v smislu § 4. kaz. pravilnika JNSa in se zaradi tega ne bi moglo postopati proti krivcem. LNP je zastopal stališče, naj se zadeva čimprej reši.

Na poziv LNPa je SKJ Jadrana prijavil slučaj g. Logarja. Zadevo je u. o. LNPa podrobno preiskal. Na podlagi objektivne preiskave in konfrontacije obeh prizadejnih in ker so manjkale priče, se je LNP prepričal, da ni podana osnova za kazensko postopanje, zaradi česar je stavil za deo ad acta. Od nobene oblasti, niti od LNPa se ne more zahtevati, da postopa na inkvizitorski način proti osebi, ki se ji ne more dokazati imputiranega ji dejanja.

V zadevi SKJ Jadrana do predsednika LNPa se je u. o. na seji dne 12. februarja 1930 (prepričal v odsotnosti g. predsednika) po izpni diskusiji, da se je SKJ Jadrana pregrešil po čl. 52. kaz. prav. JNSa in je moral na osnovi tega kaznovati SKJ Jadrana, funkcionarja Jadrana pa v zmi-

slu kaz. pravil. JNSa predati kaz. odboru, ker sta podpisala tozadevni dopis.

Kakor je iz gornjih izjav razvidno, je u. o. LNPa postopal popolnoma v duhu pravil, katerih se mora držati in ki veljajo za vse klube v enaki meri. Za SKJ Jadrana ni bilo mogoče napraviti izjemo. SKJ Jadrana bi moral poznati ta pravila in vedeti, kaj dovoljujejo v primeru sklepa nadrejene sportne instance, o katerem misli, da mu je bila storjena krivica.

H koncu še naslednje: Ni namen LNPa javno diskutirati s podrejenimi klubi, toda v tem primeru je smatral za potrebno, da iznese brez zavijanj potek zadeve pred sportno javnost. V kolikor bi pa bil LNP prisiljen postopati proti iniciatorjem neobjektivnih poročil javnosti, naj si dotičnik pripiše posledice, ki bi iz tega sledile, le sebi.

Za LNP: Lukež t. č. podpredsednik, Marinič, t. č. I. tajnik.

IZJAVA G. ZAJCA

K izjavi SKJ Jadrana glede moje osebe izjavljam naslednje:

Ustno sem prijavil svoj izstop iz SKJ Jadrana že meseca oktobra 1929, pisemni izstop pa sem poslal klubu dne 14. januarja 1930. Moja izključitev pa je sledila, ne da bi me zaslili v zmislu prvega odstavka čl. 14 klubovih pravil, katere sem svoj čas sam kot klubov predsednik sestavljal v soglasju s poudarjenimi pravili. Ta paragraf se glasi: »Nihče ne more biti izključen brez predhodne preiskave!« Podpisani pa nisem bil zaslisan, niti me niso nikoli pozvali na zaslisanje, zaradi česar mi ni bila dana možnost obrambe proti insinucijam, niti možnost, da bi podal protidokaz.

Dalje je značilno, da sem bil o izključitvi obveščen šele z dopisom SKJ Jadrana, ki sem ga prejel 18. I. 1930 (datiran je s 16. I. 1930), torej po štirih dneh od mojega izstopa. V tem dopisu izjavlja odbor SKJ Jadrana, da me je izključil že 9. XII. 1929, kot vzrok tako pomenu obvestilu pa navaja primer, da sem kot predsednik LNP derimiral v zadevi Logar-Buljevič. Da sem v poudarjeni seji tako postopal, smatram za potrebno, da ob tej priliki navedem tudi v seji upr. odbora podane vzroke: 1. Ker ni bilo po pričah ničesar dokazanega; 2. ker izjave g. Logarja nisem mogel smatrati po svoji vesti za povsem neizpodbitne, zlasti z ozirom na to, ker je g. Logar izjavil, da na svojo podano izjavo ne bi mogel priti v 3. ker sem opetovano in od več oseb slišal, da namerava g. Logar zapustiti svoj klub, t. j. SKJ Jadrana in sem mu celo po slučajnem srečanju na Karlovski cesti nasvetoval, naj tega ne stori, ker bi bilo to neznajčno.

Sodbo, kako naj bi se smatralo postopanje SKJ Jadrana proti svojemu bivšemu članu, naj si ustvari javnost sama.

Ostalem sem se popolnoma pokoril brez vsakega vplivanja sklepom LNPa, ki je kolikor sem po seji doznal, dovolj obširno o stvari razpravljal in o čemer je bil med drugimi tudi storjen sklep, da se izreče predsedniku LNPa za njegovo doseganje dele zahvala in zaupnica.

S tem je zadeva zame, kolikor sem tu tangiran kot predsednik LNPa, poravnana. V ostalem sem po brigam, da bo zadeva, kolikor se tiče mene kot bivšega člana SKJ Jadrana, tudi oblastvenim potom urejena, da bo zadosteno pravič. Pripomnil me še, da verifikacija člana SKJ Jadrana g. Kotarja do danes še ni izvršena, ker je tajnik II. g. Mahkovec pozabil odposlati sklep poslovnega odbora obema kluboma.

Albin Zajc, t. č. predsednik LNP.

IZJAVA G. BULJEVIČA

K članku v »Sportnem listu«, v katerem me je nekdo napadel, izjavljam:

Moje desetletno udeleževanje v slovenskem sportu in moj ponos mi branita, da bi se bavil s takimi izmislicinami. Nimam časa — razpolago, da bi se ukvarjal s pobijanjem takih gorastosti. Ako gospodje od SKJ Jadrana niso bili zadovoljni z odločitvijo upravnega odbora LNPa, so imeli priliko, da se v predstavnem roku, kakor to določajo pravila JNSa, pritožijo na Savez. Ker se te pravice niso poslužili, mislim, da je po dveh mesecih povsem depasirana reklama, ki jo delajo v »Sportnem listu«.

Buljevič Nedeljko.

Ping-pong dvomatch med ljubljanskim klubom in JNAD »Jadrana«. V soboto in nedeljo se bo vršil dvomatch med zgoraj omenjenima nasprotnikoma v table-tenisu. Table-tenis se goji med Slovenci le v skromnem obsegu, zlasti v Ljubljani je bilo zanimanje zanj doslej minimalno. V dravski banovini ima prvenstvo Murska Sobota, kjer SK Mura že delj časa z vidnim uspehom goji ta sport. V Ljubljani igra table-tenis intenzivneje le zgoraj omenjena nasprotnika. Ker se bo koncem meseca marca vršila medmestna tekma med Zagrebom in Ljubljano zadobi ta dvomatch še večji pomen, ker bo obenem izbina tekma za reprezentanco Ljubljane. Priprave za ta veliki medmestni turnir vodi v Zagrebu zastopnik Lj. K. g. Picoli. Lj. K. ima svoje najboljše moči v gospodih: Miron in Marko Bleiweis, Trnkoczy, Brausenstein, Prelovšek, Govekar in dr., ki so že ponovno pokazali pri srečanju s SK Hrijo svojo izbornu kvaliteto. Za JNAD Jadrana, ki goji table-tenis šele par mesecev, nastopijo sledeči igralci: Javornik, Razpotnik, Kolšek, Prosen, Hiter in dr. Igralo se bo 45 iger, igra namreč vsak z vsakim. Pričetek v soboto 8. t. m. ob 20. ter se nadaljuje v nedeljo 9. t. m. ob 9. uri dopoldne. Turnir se bo vršil v dvorani arene Narodnega doma Vabljeni vsi prijatelji table-tenisa!

Zbor hazena sodnikov (Službeno). Po dopisu ZHS, Beograd št. 16 z 2. t. m. sklicujem sestanek vseh hazena sodnikov podsaveza v nedeljo 9. t. m. ob 11. v kavarni »Evropa«. Predmet: Konstituiranje sekcije ZHS v Ljubljani. — Schneller.

ASK Primorje (plovilna sekcija). Redni treningi vsak ponedeljek v kopališču Sion, dohod iz Francišanske ulice in sicer za dame od 15.30 do 17., za gospode od 17. do 18.30; vsako sredo in petek v telovadnici I. državne gimnazije, Tomanova ulica, dohod iz Gajeve ulice in sicer od 17.30 do 18.30, za dame, od 18.30 do 19.45 za gospode.

ASK Primorje. Pozivam celokupno članstvo, da se udeležijo današnjega spreda ob priški 80letnice predsednika bratske Českoslovaške Masaryka. Zbirališče pred Mestnim domom ob 18.15 uri. Predsednik.

SK Hrija (lahka atletika). Danes ob 19.15 običajni trening v telovadnici. V nedeljo ob 11. trening na igrišču. Obvezno za vse.

SK Svoboda. V petek ob 10. sestanek I. moštva v prostorih Svobode v Delavski zbornici. Prosim točno in polnoštevilno.

Na občnem zboru Motokluba »Ljubljana« 23. II. izvoljeni odbor se je konstituiral tako-le: predsednik prof. dr. Al. Zaklarič; podpredsednik Batelj Franc; tajnik dr. Aleš Stanovnik; Lučič Ivo, Krhne Stefan; blagajnik Zwolinski Leopold; gospodar Miklič Karol; odbornika Golob Roman, Zupančič Janez; nač. sport. kom. Cirman Alojzij, Stuzzi Valter, Kepec Alojzij.

Iz Ljutomera

Ij — K vprašanju bolnice, ki ga je nekdo načel v »Jutru«, je treba še nekaj pojasniti. Usmiljeni bratje so nabrali v celotni 215.854 Din, bivši delegat usmiljenih bratov je prispeval 30.000, v sosednjih Svetinjah je nabralih in deponiranih 20.000 Din, skupaj 265.854 Din. Od tega se je izdalo za nakup travnika 50.000 Din, za napravu studenca 20.000 Din, za prepis posesti 9050 Din, za apno in delavce 10.000 Din, za razno opremo in orodje 30.000 Din, za načrte 40.000 Din, raznih izdatkov je bilo 20.000 Din, 3 vrnjene podpore so znesle 20.000 Din, skupaj izdatkov 199.050 Din. Preostanka je torej 66.804 Din. Od tega je treba odšteti še prispevek bivšega delegata 30.000 Din, tako da ostane 36.804 Din. Prišteti pa moramo še izkupicek za prodano vino v znesku kakih 13.000 Din in še neuzotovljeno vrednost nekaj sodov, kletarskega orodja in gori omenjene opreme. Tudi vprašanje kupnine ali odškodnine za travnik še ni rešeno. Točko v pojasnilu, ker mnogim darovalcem za bolnico ni jasno, kaj se je zgodilo z denarjem, o katerem so vedeli, da ga je bilo nabrane več kakor 66.804 Din.

Ij — Sokolska maskarada 1. t. m. je uspela nad vse povoljno. Ob zvokih jony-jaza za iz Ljubljane je prikorakalo v okusno okrašeno dvorano nad 60 mask, med njimi zelo lepe in tudi originalne. Razpoloženje je bilo ves čas sijajno. Konkurence mask ni bilo najbrž iz istega vzroka, zaradi katerega še nismo v Ljutomeru izvolili svoje »misle«.

PURGEN

Svetovnoslavno odvajalno sredstvo.

Dopisi

ŽIRI. Prostovoljno gasilno društvo v Žirih bo obhajalo 40-letnico, združeno z blagoslovitvijo nove motorne brigadne, na binkoštno nedeljo 8. junija. Popoldne bo velika javna tombola s prosto zabavo. Vsa bratska društva in prijatelje gasilstva vabimo.

BLED. Proslava 80-letnice T. G. Masaryka bo v nedeljo ob 11. dopoldne v sokolski dvorani. Udeležba članov dolžnost, ostalo občinstvo vlnudno vabljeno. — Javna knjižnica se je preselila v osnovno šolo prihičje, kjer se knjižice izposojajo vsakomur ob nedeljah med 10. in 12. — Delo v sokolski telovadnici je zelo živahno. Večja se redno okoli 70 dece in 30 naraščaja. Tudi vrste moškega članstva se množe. Ženska vrsta je začela ponovno telovaditi. Priklajšaje se k Sokolu in z redno telovadbo krepite svoje telo! — Preteklo nedeljo smo imeli zanimivo predavanje prof. Dožana o pravihalih s skopitimi slikami. Zelo zanimivemu predavanju je oazno sledila polna dvorana.

SMARTNO PRI KRANJU. Upraviteljstvo tukajšnje osnovne šole se najlepše zahvaljuje g. Cirilu Schifferju, trgovcu v Strazišču, za 200 Din, ki jih je daroval za ubožne otroke namesto venca na grob trgovca Jakoba Bajžla.

BRÉŽICE. Poleg sokolskih prireditelj je priljubljena gotovo tudi ona lovcev in planinarjev. To smo videli 1. marca, ko se je združevalo v veselju staro in mlado vseh slojev. Izvrstna godba iz Krškega, lepa scenerija in slike, ročno delo g. Sikoška, medsebojna vlnudnost udeležencev vseh slojev, Trebusnikova hoja na Triglav, marljivost in pazljivost moških pesalcev, nenavadna vztrajnost plesalk, vse je pripomoglo, da smo odnesli s prireditve lepe vtise. Prav pohvalna je bila udeležba okoličanov, kar nam je dokaz, kako priljubljene so prireditve lovcev in planincev.

